

Az Országos Könyvtári Kuratórium,

amelyet a 165/1999. (XI. 19.) sz. Korm. rendelet hozott létre, 2004. november 16-án kezdte meg működésének új ciklusát.

Tagjait a szakmai szervezetek konszenzusos jelölései alapján Hiller István kultuszminiszter nevezte ki.

A kuratórium tagjai

A KÖNYVTÁROSOK KÖZÜL:

Bakos Klára,

a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke;

Dr. Fodor Péter,

az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke;

Huszár Ernőné dr.,

a Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtárának főigazgatója;

Dr. Redl Károly,

az Országgyűlési Könyvtár tájékoztatási igazgatója;

A TUDOMÁNYOS ÉLET KÉPVISELŐI KÖZÜL:

Dr. Bakonyi Péter,

a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács tagja,

a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság elnöke;

Dr. Bélyácz Iván,

a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanára;

Dr. Kiss Ferenc,

a Nyíregyházi Főiskola Környezettudományi Tanszékének tanszékvezetője;

A GAZDASÁGI ÉLET KÉPVISELŐI KÖZÜL:

Dr. Hegedüs Miklós,

a GKI Energiakutató Kft. ügyvezető igazgatója;

Dr. Lengyel László,

a Pénzügykutató Rt. elnök-vezérigazgatója.

A kuratórium elnöke: dr. Bakonyi Péter

A kuratórium titkára: dr. Redl Károly

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

13. évfolyam 12. szám

2004. december

Tartalom

Könyvtárpolitika

Pármái charta	3
Pegán Anita: „2005 az új szolgáltatások minőségi fejlesztésének éve lesz”	10
Nagy Attila: „Kormányeltörésben” vagy emelkedő ágban?	14

Fórum

Etikai kódex	27
--------------------	----

Műhelykérdések

Papp Anna Mária: Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgálatában	34
Takács Anna: A könyvtári hetek története Komárom-Esztergom megyében	40
Mezey László Miklós–Vajda Kornél: Interjú Kenyéri Kornéliával, a Magyar Néprajzi Múzeum könyvtárának vezetőjével	45
Beniczky Zsuzsa: Három új könyvtár a Kodolányi János Főiskolán	52

Perszonália

Sömkuti Gabriella 75 éves	56
---------------------------------	----

Könyv

Bartók Györgyi: Hiteles beszámoló a csendes műhelymunka és a kulturális pezszés eredményeiről	58
---	----

From the contents

Anita Pegán: Interview with the Director of the National Library of Foreign-Language Literature, Ibolya Mender (10);
Attila Nagy: Reading and library use in Hungary and among the Hungarians living outside the Hungarian borders (14);
Debate about the code of professional ethics for librarians (27)

Cikkeink szerzői

Bartók Györgyi, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Beniczky Zsuzsa*, a Kodolányi János Főiskola könyvtárának igazgatója; *Nagy Attila*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Papp Anna Mária*, az Országos Idegennyelvű Könyvtár munkatársa; *Pegán Anita*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője; *Takács Anna*, a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyeri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Mezey László Miklós, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;

Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Dippold Péter**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta a
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4200 forint. Egy szám ára 350 forint
HU-ISSN 1216-6804

Pármai charta*

Végső változat, 2003. november 19.

Előszó

Ez a dokumentum a *Lundi alapelvekből* indul ki, és azokra épül.

Az Európai Unió országos kulturális főhatóságai által kinevezett Nemzeti Képviselek Csoportja (a továbbiakban: NKCS) 2003. november 19-én Pármában gyűlt össze, és a következő feltételekben és cikkelyekben állapodott meg, amelyek összessége a Pármai chartát alkotja. A charta tartalma a tervek szerint folyamatosan fejlődik majd, és más kezdeményezéseket is magába foglal, például a Brüsszeli minőségi keretrendszert. A későbbiekben további javítások elképzelhetők benne mindaddig, amíg sikerül a benne megjelenített igényeket teljességgel kielégíteni. A charta megvalósítására a Lundi akcióterv keretében és az NKCS rendszeres összejövetelei során kerül majd sor, a Minerva európai hálózatának operatív támogatásával.

Az európai kulturális és tudományos örökség rendkívül gazdag, ezért védelmére és értékének megőrzésére a lehető legnagyobb figyelmet kell fordítani. A tagállamoknak a kulturális és tudományos örökséggel kapcsolatos kezdeményezésekre vonatkozó politikájában megmutatkozik az információs társadalom beköszöntének és az új információs és kommunikációs technológiák elterjedésének hatása.

A digitalizálás rendkívül fontos lépés, amelyet az európai kulturális intézményeknek feltétlenül meg kell tenniük, amikor arra törekszenek, hogy Európa közös kulturális örökségének védelméről és értékeinek megőrzéséről gondoskodjanak. fenntartsák a kulturális sokszínűséget, a polgárok számára biztosítsák az ehhez az örökséghez való jobb hozzáférést, fellendítsék az oktatást és az idegenforgalmat, és részt vegyenek az új, a digitális tartalommal és a digitális szolgáltatással foglalkozó iparágak fejlesztésében. Ahhoz, hogy ezek a kezdeményezések valóban sikeresek, gazdaságosan kivitelezhetőek és hosszabb távon fenntarthatóak legyenek, számos igénynek meg kell felelniük:

- erőteljes az igény a koncepcionális és intézményi stratégiák létrehozására és összehangolására, azt is beleértve, hogy jobban meg kell ismerni más országok (és a köztük folyó együttműködés) aktuális gyakorlatát, ami a koncepciókat, a programokat és a projekteket illeti;

* Forrás: <http://www.mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/parmai-charta.htm>

Eredeti változat: <http://www.minervaeurope.org/structure/nrg/documents/charterparma.htm>

- irányelvekre és a bevált gyakorlatból vett példákra van szükség, hogy javítani lehessen a digitalizálási kezdeményezések költséghatékonyságát és minőségét;
- népszerűsíteni kell a közös működtetést támogató szabványok alkalmazását, hogy Európa-szerte javuljon a hozzáférés a digitalizált erőforrásokhoz;
- létre kell hozni egy központot a kulturális tartalom országos digitalizálási koncepcióinak európai szintű koordinálására;
- az újonnan csatlakozó országok számára hasznos lehetne, ha megoszthatnák tapasztalataikat a jelenlegi európai országokkal, hogy aztán együtt fejleszthessék tovább a már elért közös eredményeket, együtt használhassák ki az adódó új, nagyszabású lehetőségeket, és együtt határozhassák meg azokat a megoldandó problémákat, amelyek alapján meg lehet fogalmazni a kutatási teendőket.

Mindezeket a feltételeket figyelembe véve az NKCS az alábbi cikkelyekben ismertetett célok megvalósítása mellett kötelezi el magát:

1. cikkely – Az új technológiák intelligens felhasználása

Az NKCS támogatja az európai kulturális intézményeknek azt a tevékenységét, amely a kultúra és tudás széles körű elterjesztésére irányul az új technológiák, különösen az internet és a web megfelelő használata révén.

2. cikkely – Hozzáférhetőség

Az NKCS elismeri, hogy az elérés igénye minden polgár számára alapvető kérdés, tekintet nélkül korára vagy technikai jártassága szintjére. Az NKCS különös figyelmet fordít azokra, akiknek speciális szükségleteik vannak. Ezért a hozzáférhetőségi követelmények különböző szempontjainak minden, a Csoport által támogatott irányelvben és ajánlásban szerepelniük kell. Ezeket a követelményeket a hozzáférhetőség nemzetközi normáival, például a World Wide Web Consortium és mások által kiadott ajánlásokkal összhangban fogják kialakítani.

3. cikkely – Minőség

Az NKCS kiemelt figyelmet fordít a kulturális és tudományos webes alkalmazások minőségi normáinak érvényesítésére. Terjeszti és népszerűsíti a Minerva projekt révén elért eredményeket, támogatja a népszerűsítő rendezvényeket és oktatási kezdeményezéseket.

4. cikkely – A szellemi tulajdonjog és a személyes adatok védelme

Az NKCS elismeri annak fontosságát, hogy egyensúlyt kell teremteni a tudományos és kulturális örökséghez való hozzáférés joga és a szellemi tulajdonjogok tiszteletben tartásának, valamint a személyes adatok védelmének szükségessége között. E cél ér-

dekében ösztönözni fogja mindazoknak a műszaki és jogi eszközöknek az alkalmazását, amelyek a hozzáférhetőség javítására és a jogi és normatív akadályok áthidalására rendelkezésre állnak. Előmozdítja a párbeszédet a kulturális és tudományos szektor, a szellemi tulajdonjoggal foglalkozó szakértők, a digitális jogkezelési megoldásokat alkalmazó cégek és a tartalomipar között.

5. cikkely – Közös működtetés (interoperabilitás) és szabványok

Az NKCS elkötelezett amellett, hogy minden polgár számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy könnyen meg tudja találni az igényeinek megfelelő tartalmat. Ennek érdekében ösztönözni fogja a műszaki irányelvek és a nyílt szabványok alkalmazását, hogy ezek révén olyan e-szolgáltatások jöhessenek létre, amelyek integrált és átfogó áttekintést adnak Európa tudományos és kulturális örökségéről.

6. cikkely – Nyilvántartások és többnyelvűség

Az NKCS felismerte, hogy az európai polgárok számára szóló szolgáltatások létrehozásához elengedhetetlen a meglévő archívumok és a rendelkezésre álló források ismerete, valamint a szektor új fejleményeinek gondos figyelemmel kísérése. E szolgáltatásoknak az a célja, hogy kulturális és tudományos érdeklődésre számot tartó digitális forrásokat hozzáférhetővé tegyék. Amellett, hogy ismerni kell az archívumokat és digitális erőforrásokat, nagyon fontos, hogy az erre illetékesek meghatározzák az erőforrások felderítéséhez és eléréséhez szükséges, európai szinten koordinált, fenntartható technikai infrastruktúrát, amelyet több nyelvű környezetben lehet majd használni. Az NKCS kész arra, hogy e prioritások megvalósításában tevőlegesen részt vegyen.

7. cikkely – Benchmarking

Az NKCS nagyra értékeli a benchmarking-kezdményezéseket, különös tekintettel arra, hogy a következő célok elérésére irányulnak:

- jobban meg kell ismerni mások gyakorlatát;
- az egyes fejlődési fázisokat és az akadályozó tényezők megjelenését figyelemmel kell kísérni a más országokban történtek elemzésével;
- segíteni kell a kulturális intézmények bekapcsolódását, arra kell biztatni őket, hogy mutatkozzanak be, és mutassák be koncepcióikat, programjaikat és projektjeiket.

Mindezek érdekében az NKCS támogatást nyújt ahhoz, hogy az egyes részt vevő országokban adatgyűjtési kampányokra kerüljön sor, és ösztönzi azt, hogy az eredményekről rendszeres jelentéseket adjanak közre, továbbá az összegyűjtött adatokat elemezzék. A Minerva program a benchmarking-kérdőívek megválaszolásához szükséges eszközöket on-line elérhetően rendelkezésre

bocsátja a megválaszolt kérdőívekből nyert valós idejű statisztikákkal egyetemben.

8. cikkely – *Országos, európai és nemzetközi együttműködés*

Az NKCS keresi az együttműködési lehetőségeket, és kooperációba kezd azokkal az országos, európai és nemzetközi intézményekkel és szervezetekkel, amelyek a kulturális és tudományos örökség védelmével és értékeinek megőrzésével foglalkoznak. Az NKCS különösen aziránt kötelezi el magát, hogy

- az országos intézmények jelöljenek szakértőket, akik állandói résztvevői lesznek a meglévő munkacsoportoknak;
- a tagállamok tekintsék az NKCS-t és a Minerva-hálózatot hivatkozási pontjuknak a program bővülése és folyamatos megújulása során.

Az NKCS azon fog munkálkodni, hogy erősítse az együttműködést az országos és európai programok között annak érdekében, hogy optimálissá válhasson a pénzforrások felhasználása, a bevált gyakorlat megosztása és az új, közös kezdeményezések terjesztése. Az NKCS különösen azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy

- az ebben a chartában kifejezett igények kielégítéséig tartsa fenn az NKCS és a Minerva támogatását,
- hivatkozzon az NKCS tevékenységére az európai kultúra támogatását célzó programjai kialakítása és megvalósítása során.

9. cikkely – *Bővítés*

A Minerva-hálózat támogatásával működő NKCS nyílt közösség. A bővítés során kettős megközelítést követ: egyrészt az új tagországokra, másrészt a civiltársadalom új szektoraira irányul a figyelmé. Az Európai Unió nemzetközi egyezményeinek keretében különösen a következő országok csatlakozása várható a programhoz: az új tagállamok, Oroszország, Izrael, a mediterrán országok, az USA és Kanada. A hálózat nyitott minden érdeklődő ország előtt. Különböző *együttműködési megállapodások* keretében a következő szektorokkal is kiépít majd kapcsolatokat:

- az üzleti és ipari magánszektorral, különös tekintettel a szoftver-, a média- és a tartalomiparra, valamint a szellemi tulajdonjog védelmével foglalkozó szervezetekre;
- az idegenforgalmi szektorral;
- az oktatási szektorral;
- a kutatási és az felsőoktatási szektorral.

10. cikkely – *A jövő közös építése: a tudástársadalom élvonalában*

A most létesülő on-line kulturális portálok nagyon fontos szerepet játszhatnak a mindenkit befogadó információs társadalom kialakulásában. E portálokat biztos alapokra kell felépíteni: a kulturális szektor jó minőségű, közösen működtethető webhelyeire, amelyeket az európai polgárok valódi igényeinek kielégítésére alakít-

tottak ki. Sok-sok különböző, eltérő készségekkel, érdeklődéssel és gazdasági forrásokkal rendelkező szereplőnek kell azért a közös célért tevékenykednie, hogy a közösség érdeklődésére számot tartó, fenntartható szolgáltatás jöjjön létre. A megvalósításban a kulturális örökség összes szektorának együtt kell működnie közös célok alapján és összehangoltan. Az NKCS-nak központi szerep jut majd ebben a folyamatban azáltal, hogy ösztönzi és támogatja azokat a kezdeményezéseket, amelyek arra irányulnak, hogy:

- együttműködés kezdődjön az országos és regionális szolgáltatások között;
- ösztönözzék a más országokban és régiókban sikeres modellek használatát;
- a kultúra területén e-szolgáltatásokat alakítsanak ki, amelyek a tanulásban részt vevők, a turisták és a polgárok, valamint a kulturális és a kreatív ágazatok igényeit elégítik ki;
- transzeurópai kulturális és tudományos portálokat hozzanak létre, osztott rendszerekre alapozva.

Háttér

Politikai háttér

A következő programok és tevékenységek lehetnek rendkívül fontosak a charta sikerének biztosításához:

- az eEurope 2002 (A nyilvános webhelyek és tartalmuk hozzáférhetősége) program célja, hogy az európai polgárok életük minden színterén on-line elérhető szolgáltatások révén részesülhessenek a digitális technológia nyújtotta lehetőségekből, élhessenek azok előnyeivel;
- az eEurope 2005 program célja, hogy ösztönözzék biztonságos szolgáltatások, alkalmazások és tartalom létrehozását a széles körben elérhető széles sávú infrastruktúrára támaszkodva, annak a törekvésnek a jegyében, hogy „A múzeumok, könyvtárak, levéltárak és hasonló intézmények, amelyek fontos szerepet töltenek be az e-tanulásban, szintén kapcsolódhassanak a szélessávú hálózatokhoz”;
- az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i direktívája: „A szerzői jog és a kapcsolódó jogok bizonyos kérdéseinek harmonizálásáról az információs társadalomban” (2001/29/CE);
- Liikanen európai uniós biztos felhívása – a COM(2001) 529 dokumentumban – a Bizottsághoz és a tagállamokhoz, hogy 2001 végéig fogadják el a Web Accessibility Initiative (WAI) irányelveket, amelyeket a World Wide Web konzorcium (W3C) fogalmazott meg;
- a Tanács 2002. január 21-i határozata a kultúráról és a tudástársadalomról (2002/C 32/01), mely felhívja az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy segítsék elő az európai szintű együttműködést, továbbá az információk és a bevált gyakorlat megosztását; biztosítsák a digitális tartalmak hozzáférhetőségét az Európai Unió minden polgára számára; támogassák a kulturális webhelyekkel kapcsolatos minőségi kezdeményezéseket; valamint a Tanács

2002. január 21-i határozata A kultúra szerepéről az Európai Unió fejlődésében (2002/C 32/02), amely szintén utal a kultúra stratégiai szerepére;
- a Tanács 2002. június 25-i határozata A holnap emlékezetének megőrzéséről – a digitális tartalom megőrzéséről a jövő generációk számára (2002/C/162/02);
 - az Európa Tanács 2003-at a fogyatékosok évének nyilvánította, és kiemelt kérdésnek tekinti a nyilvános webhelyek és tartalmuk hozzáférhetőségét;
 - az Európai Unió most készül eddigi legjelentősebb, a méretét és sokszínűségét illető bővítésére: 2004. május elsején tíz új ország készül csatlakozni, így a tagállamok száma 25-re nő majd.

Stratégiai háttér

Az itt ismertetett szükségletek kielégítése és az európai politikai előrelépés érdekében a következő lépésekre került már sor:

- 2001 áprilisában az európai országok képviselői Lundban találkoztak a sors svéd elnökség és az Európai Bizottság égisze alatt, ahol elkötelezték magukat amellelt, hogy őrködni fognak a *Lundi alapelvek* eszméje felett a kulturális és tudományos tartalom digitalizálása során. Erre a célra létrehozták az országos főhatóságok képviselőinek állandó csoportját, amelyet a továbbiakban Nemzeti képviselők csoportjának (NKCS) neveznek, továbbá kialakították a digitalizálási koncepciók és programok koordinációs mechanizmusainak megvalósítási keretét, amely a *Lundi akcióterv* nevet kapta.
- 2002 márciusában az Európai Bizottság támogatásával és az Olasz Kulturális Örökség és Tevékenységek Minisztériuma koordinálásával elindult a *Minerva* projekt, amely a Lundi akcióterv megvalósításának operatív kereteit adja, és az NKCS titkárságát működteti.
- 2003 áprilisában a Minerva pályázatot nyújtott be a Minerva-hálózat kibővítésére az újonnan csatlakozott tagállamokkal, valamint Oroszországgal és Izraellel egy újabb, a *Minerva Plus* projekt keretében. A pályázatot a Bizottság pozitívan értékelte, a projekt 2004 elején indul.

Ezek a tevékenységek együtt jelentik a charta alapvető háttérét. A charta célja, hogy népszerűsítse és támogassa azokat az elveket, amelyeket az országos képviselők és a Minerva-hálózat tagjai magukénak vallanak.

A jelenlegi helyzet

Némi előrelépés már történt az egymást követő Elnökségek, az NKCS, a Minerva és a Bizottság jóvoltából.

Ami a minőség témakörét illeti, a jelen charta elismeri a következő eredményeket és támaszkodik azokra:

- a *Brussels Quality Framework* (brüsszeli minőségi keretrendszer), amely az első hivatkozott dokumentumot jelenti;
- a *Principles for Quality Cultural Websites* (a jó minőségű kulturális webhelyek alapelvei), amely tíz pontban foglalja össze a polgároknak szánt kulturális webhelyek minőségi fejlesztésére megteendő lépéseket;

- a *Handbook for the Quality of Cultural Web Sites* (a kulturális webhelyek minőségi kézikönyve), amely az európai kulturális intézmények, különösen a kis intézmények számára szóló részletes kézikönyv;
- a *Conference on the Future of Digital Memory and Cultural Heritage* (a digitális emlékezet és a kulturális örökség jövőjéről) című konferencia (Firenze, 2003. október 16–17.);
- az *International Conference on the Quality for Cultural Web Sites* (a kulturális webhelyek minősége) című nemzetközi konferencia (Párma, 2003. november 20–21.).

A bevált gyakorlat és a tudásmegosztás témáját illetően a jelen charta elismeri a következő eredményeket és támaszkodik azokra:

- *Handbook on Good Practices in Digitisation* (a bevált gyakorlat kézikönyve a digitalizáláshoz), amely összegyűjti azokat gyakorlati tanulságokat és már meglévő irányelveket, amelyek a *Digitisation: what to do and how to do it* (digitalizálás: mi tegyünk és hogyan) című szemináriumon (Róma, 2003. október 29.) elhangzottak és vitára kerültek;
- a *Minerva Knowledge Base* (Minerva tudásbázis) néven most fejlesztés alatt álló on-line szolgáltatás, amelyet az interneten fognak elérhetővé tenni a polgárok és a szakemberek számára: szerepelnek benne címek, dokumentumok, előadások, fórumok, hírlevelek, eseménynaptár – célja végső soron, hogy alapvető eszközt biztosítson a tervezett szakmai közösség létrehozásához;
- a *1st Progress Report of the National Representatives Group – Coordinating digitisation in Europe* (az NKCS első jelentése – A digitalizálás koordinálása Európában címmel), amelyet az NKCS 2003. június 26-i találkozójára állítottak össze, és a találkozón osztottak ki;
- a *1st Meeting of the European Networks for Culture* (az európai kulturális hálózatok első találkozója), amelyet 2003. október 30-án Rómában tartottak.

Az országok képviselői

AUSZTRIA: Hans Petschar – Österreichische Nationalbibliothek (Oszták Nemzeti Könyvtár);

BELGIUM: Isabelle Dujacquier – Ministère de la Communauté française de Belgique (Belgium francia közösségének minisztere), Debbie Esmans – Ministère van de Vlaamse gemeenschap (A flamand közösség minisztériuma részéről);

DÁNIA: Christina Ertmann-Christiansen – Cultural Heritage Agency (Kulturális Örökség Iroda);

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG: David Dawson – Resource. The Council for Museums, Archives and Libraries (Resource. A múzeumok, levéltárak és könyvtárak tanácsa);

FINNORSZÁG: Vesa Hongisto – National Board of Antiquities (Régiségek Országos Testülete);

FRANCIAORSZÁG: Jean-Pierre Dalbera – Ministère de la Culture et de la Communication (Kulturális és Kommunikációügyi Minisztérium);

GÖRÖGORSZÁG: Theodore Papatheodoru – University of Petras, HPCLAB (Petras Egyetem);

HOLLANDIA: Marius Sniders – Ministry of Culture (Kulturális Minisztérium);

ÍRORSZÁG: Anne Grady – National Museum of Ireland, Collins Barracks (Ír Nemzeti Múzeum);

LUXEMBURG: Frank Guy – Ministry of Culture, Higher Education and Research (Kulturális, Felsőoktatási és Kutatásügyi Minisztérium);

NÉMETORSZÁG: Monika Gagedorn-Saupe – Institut für Museumskunde (Múzeumi Intézet), Gerald Maier – Landesarchivdirektion Baden-Württemberg (Tartományi Levéltári Igazgatóság, Baden-Württemberg);

OLASZORSZÁG: Rossella Caffo – Ministero per i Beni e la Attività Culturali (Kulturális Örökség és Tevékenységek Minisztériuma);

PORTUGÁLIA: Lidia Jacob – Ministry of Culture (Kulturális Minisztérium);

SPANYOLORSZÁG: Ana Álvarez Lacambra – RED.ES (a Ministerio de Ciencia y Tec. – Tudomány- és Technológiaügyi Minisztérium képviselőjében);

SVÉDORSZÁG: Borje Justrell – National Archives (Országos Levéltár).

„2005 az új szolgáltatások minőségi fejlesztésének éve lesz”

Beszélgetés Mender Tibornéval,
az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatójával

Minden egy kis könyvesboltban kezdődött – az egyetemi évek után – 1970-ben, ahol eladóként és antikváriusként a könyvekkel nap mint nap testközelben élve megkezdődött számára a nagybetűs Élet. Ott, akkor a polcok között kedvesen könyvet ajánló fiatal lány nem gondolhatta, hogy az elkövetkező évtizedekben a könyvtári szakma girbe-gurba ösvényeiben, vezetett felsőoktatási könyvtárat, de volt sajtódokumentátor és lapmenedzser is. Az elmúlt tíz évben, egészen idén júniusig, pedig könyvtárosként a Magyar Nemzeti Bank Közművelődési könyvtárában dolgozott.

ban, vezetett felsőoktatási könyvtárat, de volt sajtódokumentátor és lapmenedzser is. Az elmúlt tíz évben, egészen idén júniusig, pedig könyvtárosként a Magyar Nemzeti Bank Közművelődési könyvtárában dolgozott.

A történetet innen már ő folytatja az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatói irodájában velem szemben ülve:

– Az előző munkahelyemen egy átszervezés következményeként az álláshe-lyem megszűnt, és a munkakeresés helyzetében voltam. Ekkor értesültem arról, hogy az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatói posztjára pályázatot írnak ki. Úgy éreztem, hogy szakmai tapasztalataim kamatoztatására és a végzettségem sze-

rint is ez a hely megfelelő lenne számomra. Bár nem vagyok a legfiatalabb generáció tagja, érzek magamban annyi energiát, hogy egy ilyen tisztséget megpályázzak, és ha elnyerem a pozíciót, akkor el is tudjam látni a vele járó feladatokat. Legnagyobb örömömre – úgy tudom, több pályázó közül egyöntetűen – a bizottság engem választott.

– *Ennek immár négy hónapja. Hogyan emlékszel vissza arra az időre amikor a pályázatot írtad? Akkor, a saját íróasztalod mellől milyen volt tervezgetni? Hogyan értékeled most az akkori elgondolásaidat az eljövendő feladról?*

– A pályázat elkészítéséhez nagyon sok szakmai anyagot és a pályázathoz kiadott munkatervet olvastam. Tehát „virtuálisan” ismertem a könyvtárat. Őszintén meg kell mondanom azonban, hogy a valóság kicsit más volt, mint amit elképzeltem. Ez egy nagy önálló intézmény. A szakmai feladatokon túl rengeteg tevékenység hárul rám. Természetesen tudtam, hogy egy főigazgatónak nem csak szakmai feladatai vannak. Azt azonban nem gondoltam, hogy az épülettel kapcsolatos ügyek, a gazdasági ügyek, a műszaki terület ilyen sok munkát ad majd nekem. Az elmúlt időszakban ezekre a területekre próbáltam magam mellé munkatársakat gyűjteni a kollégák közül azért, hogy egy kicsit többet tudjak a szakmai munkával foglalkozni. Tehát sokkal összetettebb a feladat, mint gondoltam, de nagyon izgalmas. Úgy érzem, hogy az elmúlt négy hónapban sok mindenben sikerült előre lépni.

Sokan azt mondták amikor június 17-én beléptem, hogy szerencsém van, mivel nyáron kezdhetek. A nyári zárva tartás alatt meg tudok ismerkedni az emberekkel, az intézménnyel, a belső viszonyokkal. Nos, ez egyáltalán nem így történt. A belépésem után két héttel az épülettel kapcsolatban súlyos gondok jelentkeztek. Ez a műemlék jellegű épület több mint százéves. Rekonstrukciója pedig csaknem tíz éve folyik. Minden tisztelem Juhász Jenő főigazgató úré, aki ezt a rekonstrukciót elkezdte, és nagyon jelentős dolgokat vitt véghez az épületben.

– *Egy tízéves rekonstrukciós időszak után milyen feladatok vannak még előttetek?*

– A soron következő feladat egy ingatlan-ügy. A harmadik emeleten hét magánlakás van. Ezek kivásárlását az idei évben megkezdjük, és a jövő évben befejezzük. Így teret nyerünk, és a bizonyos osztályokon jellemző zsúfoltság megszűnik. Másik kérdés a belső udvar munkálatainak befejezése. A homlokzat helyreállítása – az 1896-os terveknek megfelelően – a legutolsó feladat. Remélem, hogy 2006-ra – az intézmény ötvenéves évfordulójára – régi pompájában látható majd az épület, korszerű berendezésekkel.

– *Miből történik a finanszírozás?*

– A finanszírozás lépcsőzetes. A felújításokra több pályázatot nyertünk. Így a villamoshálózat korszerűsítésére és az akadálymentesítésre is. Természetesen a NKÖM támogatására is nagyon számítunk.

– *Terveid mennyire követik a már itt kialakult hagyományokat és mennyiben újító szelleműek? Mik a fő fejlesztési irányok?*

– Arra jutottam, hogy az itt meglévő kiváló gyűjtemény: a világirodalom, nyelvészet, zenetudomány, szépirodalmi művek rengeteg eredeti darabját és fordításait magába foglalja... tehát ezekre kell építeni és egyben megújítani a szolgáltatáso-

kat. Szeretném, ha az OIK igazi nyelvi és kulturális központtá válna. hiszen itt a nyelvtanításhoz, a nyelvtanuláshoz, a nyelvészeti kutatáshoz, sőt – és itt csak utalást tennék rá – a zenetörténeti kutatáshoz is megtalálnak minden szükséges szakirodalmat és sokféle elektronikus szolgáltatást a látogatók. Nagyon fontosnak tartom azt, hogy az EU-csatlakozás után – mikor a nyelvtanítás az egyik legfontosabb dolog – ezt a funkcionkat igazán megerősítsük. A magas szinten képzett munkatársakkal egy igazi XXI. századi könyvtárat alakíthatunk ki a meglévő alapokból.

– *Van-e az intézménynek stratégiai terve?*

– Az intézménynek stratégiai terve még nincs, de el fogjuk készíteni a 2005–2007 közötti időszakra.

– *Mik a fő irányvonalak?*

– Elsősorban a közönségkapcsolatok élénkítése, azaz az olvasók visszaszerzése a célunk. Az épület rekonstrukciója idején sok olvasót elvesztett az intézmény. Őket kellene visszacsábítani. Célcsoportjaink: az egyetemisták, a felsőbb éves középiskolások, a tudományos kutatók, a pedagógusok, a szak- és műfordítók. Augusztustól az egyik fiatal munkatársam mint intézményi menedzser építi és koordinálja a külső kapcsolatainkat. Ő veszi fel a kapcsolatot a hallgatói önkormányzatokkal, az egyetemi lapokkal. A régi partnerekkel is tartja a kapcsolatot. Ilyen a British Council, a Goethe Intézet, az Osztrák Intézet. Ezek azok a csoportok és intézmények, amelyeket és akiket szeretnénk tájékoztatni arról, hogy könyvtárunk létezik. Azt tapasztalom, hogy főleg az én generációm szerint ez a könyvtár még a „Gorkij” – tele orosz irodalommal. A fiatalok pedig nem ismerik az intézményt. Még olyanok sem, akiknek a tanulmányaihoz tényleg szükség lenne az itt meglévő könyvállományra. Olyan kellemes, nyitott, szerethető könyvtári teret szeretnénk biztosítani, ahol az információk széles skálája, a kulturális intézmények programjai és sokféle érdekesség is megtalálható. Egyszerűen élőbbé akarjuk tenni a könyvtárat.

2004 a tervezés időszaka. Viszont mivel a MOKKA-pályázaton nyertünk, a szoftveresere felgyorsult. Ez nagyon fontos szakmai projekt, hiszen nemcsak technikai fejlesztést jelent, hanem szemléletbeli változást is hoz magával. A honlapunkat is fejlesztjük. Augusztus óta már tartalmasabb, szebb weboldal várja a látogatókat (www.oik.hu).

2005 az új integrált könyvtári rendszerrel megtámogatott szolgáltatások minőségi fejlesztésének éve lesz, és felkészülés 2006-ra, amikor a könyvtár 50. évfordulóját ünnepeljük. Reményeim szerint az épület teljes pompájában és a szolgáltatások teljes fegyverzetében ünnepelhetünk. Azt szeretném, ha ez az év az OIK-ról szólna. 2007 sem a pihenés éve természetesen, hanem folyamatos munka, nagyobb léptékű előrelépéssel.

Hagyományos és fontos feladatunk a nemzetiségi könyvtárellátás segítése, koordinálása, amelyet jól összeszokott csapat végez.

A zenei gyűjtemény valaha önálló épületben volt, néhány éve költözött ide. A zeneműtárban is be kell fejeznünk a rekonstrukciós munkákat. A gyűjteményben kották, partitúrák, klasszikus zene található. A közelmúltban a klasszikus dzsessz felé nyitottunk.

– *A nyelvtanulás fontosságát említetted. Létezik itt egy nyelvtúdió is.*
– A nyelvtúdió nagy kérdőjel. Amikor létrejött, korszerű volt, mostanra azonban a berendezése kissé elavult. Fejlesztésének érdekében az igényckről külön felmérést kell készítnünk. Itt egyébként nemcsak a világnyelvek, hanem sok más nyelv tanulásához is található segédanyag. Át kell gondolni a kihasználás lehetőségeit. Ha sikerülne nagyobb összegű pályázati pénzhez jutnunk, akkor a nyelvtanulást modern eszközökkel segítő hely lehetne.

– *A honlapotokon sok rendezvényt hirdettek.*
– A rendezvényeknek nagy hagyománya van. Magam is csodálkoztam, hogy tavaly mintegy nyolcvan rendezvény volt. Ennek egyben örültem is. Az európai unió csatlakozással kapcsolatban tavaly a tagországokat bemutató rendezvénysorozatot tartottak. Most ezt a kezdeményezést folytatjuk a velünk együtt csatlakozó országok bemutatásával. Ez a rendezvénysorozat egyben együttműködésre is ad lehetőséget, hiszen amolyan „ikerrendezvényről” van szó. Az itt megtartott esteket egy megyei könyvtárba is „elvisszük”. A British Councilal közösen olvasóköri rendezvényeket tartunk. Ezek irodalmi estek, ahol a mű – reményeim szerint eredeti nyelven történő – elolvasása után a résztvevők együtt dolgozzák fel a történetet, és magával a szerzővel is találkozhatnak.

Könyvbemutatókat, kisebbségi és nemzetiségi témájú kiállításokat, konferenciákat is rendeztünk.

Az irodalmi évfordulókat is számon tartjuk. Az elkövetkező Andersen év megünneplésére már felvettük a kapcsolatot dán könyvtárosokkal.

– *Nagyon színes képet mutat a könyvtár tevékenysége. A sokrétű munkafolyamatok sok szervezést, az emberek megfelelő irányítását, vezetését igénylik. Milyen vezetőnek tartod magad?*

– A nyitott vezetés híve vagyok. Az ajtóm mindig nyitva áll, bánmikor jöhetnek a kollégák. Már az első hetekben végigjártam az osztályokat. Szerencsére a névmemóriám kitűnő, ezért már rövid idő múltán név szerint ismertem minden kollégát. Az ún. „sétálva vezetés”-t szeretem. Sokat járok le az olvasóterembe. Könyvtárunkban sok az idős, nyugdíjhoz közeli korú munkatárs. Nagyon nagy tapasztalattal bíró kollégák ők, tudásuk átadására van most szükség. Nem tudom jobban megfogalmazni célunkat, mint ahogy egyszer Monok István tette: „fiatalítás értékvesztés nélkül”. Fontos, hogy fiatalok megjelenjenek a konferenciákon, a rendezvényeken. Az is lényeges, hogy ne mindig ugyanaz a pár ember menjen mindenhova, hogy többen publikáljanak és tartsanak előadásokat is.

A másik amit kiemelnék: a továbbképzés jelentősége. Arra nincs mód, hogy nagy létszámban szakmai továbbképzésre küldjünk kollégákat, viszont egyszerűen meg kell találni a módot arra, hogy a szakmát érintő újdonságokról, információkról értesüljenek. Októberben indítottam el egy belső tanfolyamot. Célja a stratégiai tervezés és a minőségbiztosítás megismertetése. A legjobb előadótól, első kézből kapnak információkat a munkatársaim. Azt szeretném, ha nagyon jó hangulatú, szerethető, kellemes munkahely lenne a mienk.

A dolgozók anyagi megbecsülése mellett az erkölcsi megbecsülés is fontos. Ide értem a kollégák publikálási és előadási szándékának támogatását. Kiadványaink ügye is ezt szolgálja. Juhász Jenő főigazgató úr indította el az Évkönyvet.

Ezt a sorozatot folytatni szeretnénk. Tervünk, hogy az ötvenedik évfordulóra Juhász Jenő gondozásában ünnepi kiadvány jelenjen meg.

– *Gyakorlatias embernek látszol.*

– Igen, ilyen vagyok. Nem vagyok tudományos könyvtáros. A gyakorlati területen dolgoztam. Nem jelent meg rengeteg publikációm. Szenvedélyesen szeretem a szakmát. Nagyon tisztetem a tudományos könyvtárosokat. Most, itt, ebben a helyzetben egy sikerorientált csapattal szeretnék dolgozni, egy sikerorientált csapatnak a cselekvő vezetője szeretnék lenni.

– *Mióta főigazgató vagy, gondolom, megváltozott az életed, más lett az időbeosztásod. Hogyan telik egy napod?*

– Ahogy már említettem, szeretek a kollégák körében lenni vagy az olvasóteremben egy-egy cikket elolvasni, alkalomadtán az olvasókkal is beszélni. Az irodai teendő azonban elég sok, így ezt ritkábban tehetem meg, mint szeretném. Rendszeresen nyolc óra körül érkezem a könyvtárba, és addig maradok, amíg az ügyek megkívánják. Néha haza is viszek munkát.

Sokkal több elfoglaltságom van, mint ezelőtt volt. És az elkövetkező időben még több lesz. Vidéki utak, esti rendezvények – amelyeken mindig részt veszek. A gyerekeim már felnőttek. Több mint harminc éve élek a férjemmel, aki nagyon jól tolerálja a változásokat.

A hétvégét megpróbálom meghagyni a családnak. Főzés, sütés, kirándulás. Kell a feltöltődés, kell egy színház, film, hangverseny élménye. Úgy gondolom, így itt is több energiával tudok dolgozni. Meg így teljes az élet.

Pegán Anita

„Kormányeltörésben” vagy emelkedő ágban?

(Közkönyvtári dilemmák 2004 végén)

„Elmém csak téveleg széllel kétségben.
Mint vasmacska nélkül gálya az tengerben.
Kormányeltörésben,
Nincsen reménsége senki szerelmében.”
(Balassi Bálint)

Nem egyszerűen a Balassi év (születésének 450., halálának 410. évfordulójára emlékeztünk 2004. október 20-án és május 30-án) hozza elénk a mottóul választott kétségekkel teli sorokat, hanem – amint arra írásom második felében majd részletesebben utalok – az itt és most, folyamatos jelenidejű, a közkönyvtári feszültségeken,

égetően fontos kérdéseken is túlmutató, Kárpát-medencei aktuális gyötrelmeink szolgáltatnak elegendő okot az élesebben fogalmazó töprengésre.

Nem idézzük, csupán emlékeztetünk éppen a 3K lapjain az elmúlt hónapokban megjelent, a statisztikai adatok értelmezése körül zajló vitára. Valójában a hazai felnőtt lakosság hány százaléka produkálta a 2003-as 31 713 874 könyvtárlátogatást, belcértve a folyamatosan emelkedő létszámú, a felsőoktatás valamilyen formájába bekapcsolódó diák sokszoros könyvtári regisztrációját? 12–14–16 százalék? Adataink sem a 15–18, sem a 12–14 évesek korosztályában nem jeleznek egyértelműen pozitív jellegű elmozdulásokat. A részvizsgálatok sokkal inkább ennek ellenkezőjét sejtetik.

A legutóbbi, 2003-as statisztika szerint hazánkban 3615 könyvtár működik. 2002-ben még csupán 3485 volt. Ezt az egyetlen adatpárt is kérdőjelekkel szabad csak fogadnunk. Két okból. Egyrészt nagy biztonsággal állítható, hogy nem ennyi (130!) új könyvtár létesült, hanem sokkal inkább megnőtt a már korábban is létező, de az adatszolgáltatásra csak most készíthető intézmények száma. Másrészt ebben az összesített adatban nem szerepelnek az iskolai könyvtárak. (Miért nem? Ez egy oktatás- és művelődéspolitikai döntés kérdése.)

Az összes könyvtár 29 százaléka van lehetőségig olvasói internethasználatra. A településenkénti „szakadékok” rendkívül jelentősek: a) városokban = 90 százalék, b) községekben = 16 százalék.

Kétségtelenül az 1995–96-os évek jelentették a mélypontot, azóta kisebb-nagyobb hullámzással enyhe javulás tapasztalható, amelynek háttérében az 1997-ben elfogadott könyvtári törvény áll. A szigorúan vett közeli múltat, a 2002 és 2003 közötti változásokat szemlélve nem egyértelműek a tendenciák. Némileg növekedett ugyan a leltárba vett dokumentumok, valamint a beíratkozott olvasók száma, de jelentős mértékben csökkent a könyvtárhasználat, valamint a kölcsönzött dokumentumok száma is. Igaz, hogy mindezekkel párhuzamosan emelkedett a helyben használt dokumentumok aránya, ugyancsak egyértelmű javulást tapasztalunk a könyvtárközi kölcsönzések számában.

Riasztóbb a kép, ha csupán a 14 éven aluliak adatait vesszük szemügyre: csökkent a könyvtárhasználat, a kölcsönzött- és a helyben használt dokumentumok száma is. Az előző évinél ugyan több könyvtárból érkezett adat, de emlékeztetnünk kell a korosztály csökkenő létszámára, no meg a felszabaduló pedagógusi, könyvtárosi kapacitásokra. Kevesebb gyerekre több idő és energia juthatna.

Nyomatékosítsuk a fentiek jelentőségét! A sokat emlegetett PISA 2000 vizsgálat adatai szerint a megkérdezett hazai 15 évesek fele nem érti az elé tett ismeretlen szöveget, a jelenleg szakképző intézetekben tanulók 17 százaléka még soha nem járt könyvtárban, 51 százalékuk pedig valaha igen, de most a középfokú oktatási intézmény tanulójaként nem teszi ezt. Ki és hogyan teszi őket tanulóiként, szorgalmas, idegen nyelven is beszélő, versenyképes munkaerővé, ha az idegen szöveg olvasásának helyszíne, a könyvtár gyakorlatilag kétharmaduk (68%) számára ismeretlen, idegen hely marad?

Mindezek mellé gyorsan helyezzünk el egy egészen friss hivatkozást. Néhány napja kaptam meg Tatabányáról a megyei könyvtár 2004-es évkönyvét. A kötetnyitó tanulmány: Ábrahám Mónika *A 12–14 éves gyermekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásairól* című munkája. Az írás egésze hallatlanul érdekes, három fő crénye a frissesség (2004 áprilisában, májusában felvett adatokat közöl

és értelmez), az alaposság és a korábbiakkal összevethető adatsorok tömege. Ezekből egyértelműen kitetszik, hogy ebben a korosztályban is folyamatosan csökken az olvasás iránti érdeklődés, a kíváncsiság, gyengül a jókedvű, önkéntes, örömszerző motívum. Például a szépirodalom (regény, vers, novella, mese) kedveltsége a 25 tételes szabadidős tevékenységeket tartalmazó listán közel három évtizede még az előkelő 6., 1997-ben a 12. helyen állt, 2004-ben pedig már a 16. helyre csúszott vissza. Tehát a statisztikai adatok romlása nyilvánvalóan nem kizárólag a korosztály apadó létszámával, hanem az értékrend, az érdeklődési preferenciák módosulásával is közvetlenül összefügg.

Végül az adatok értelmezéséhez elengedhetetlen megjegyzés: az utóbbi másfél évtizedben a megfelelő korosztály több mint kétharmada érettségit adó középiskolába kerül, és a 18 év felettiék 34–36 százaléka a felsőoktatásban tanul tovább. Ez a két csoport jelenik meg döntően köz- és iskolai, illetve felsőoktatási könyvtárainkban. A kimutatható javulás ennek a tendenciának köszönhető, hiszen a felsőoktatásban jelen lévők szükségképpen egyszerre több (akár 6–8) könyvtárnak lehetnek rendszeres használói. Egyre kevesebb a tankönyv, egyre hosszabbak a kötelező és ajánlott irodalom jegyzékei. Egyszerűbben szólva a könyvtárhasználat enyhén javuló számai mögött alapvetően az iskolarendszerből, jelesül a felsőoktatásból érkező „megrendelések” állnak.

A bevezetés summájaként nevezzük néven a legfájóbb ellentmondást: a főiskolai és egyetemi hallgatók kivételével, a magyar felnőtt népesség körében a könyvtárak használata nem lett népszerűbb. Ma ez nem több 12–16 százaléknál, miközben az angolszász és a skandináv adatok 50-60 százalék körül járnak. Ez a jól érzékelhető ellentmondás legalább két okra vezethető vissza.

- 1) A magyar középosztály gyengeségére. (Mi több, a legutóbbi szociológiai vizsgálatok eredményei tükrében már gyengülésére!) Beszéljünk egész világosan! Az életre szóló művelődés igényének kialakítása ma is inkább csupán elvi deklaráció és nem eleven gyakorlat. Továbbá a munkahelyek többsége még a XXI. század első éveiben sem ad elegendő ösztönzést az akár nagyon gyakorlatias, akár a tágabb horizontú művelődés, olvasás fokozatos tényeréséhez.
- 2) A könyvtárak tömegesen nem jellemző, „növekvő vonzerejére”. Közismert ugyan a gyönyörűen felújított, bővített, szinte számítógépes Kánaánnak minősíthető FSZEK Központi Könyvtárának napi 5000 főt közelítő, vizsgaidőszakban ezt meghaladó forgalma vagy a Kecskeméten az ugyancsak pompás új épületben működő Katona József Könyvtár mintaszerű teljesítménye, de a jó példák még bővíthető listája sem elegendő az országosan tapasztalható nagy tendenciák (könyvtárbezárások, létszám- és költségvetési megszorítások) eredményeinek radikális átrendezéséhez.

A fentiek illusztrációjaként a máig legfrissebb, 2000 novemberében, Gereben Ferenc által országosan felvett reprezentatív vizsgálatából idézzünk mindösszesen két számot. 1978-ban a legutóbbi olvasmányok még több mint ötöde (22%) származott könyvtárakból, jó két évtizeddel később azonban ez már csupán az előzőek alig fele (10%) lett. Miközben a számítógépek tömeges megjelenése, az internetezés lehetősége teljesen egyértelműen komoly „hátszelet hozott a közkönyvtárak világába”!

Talán már ennyi is elegendő annak indoklásául, vajon miért utaltam írásom címében ellentétes mozgásirányokra, továbbá miért lenne hallatlanul fontos a saját (KI) statisztikai adatsorainkat ismételten célzott kutatási következtetésekkel kiégszíteni, pontosítani, értelmezésüket biztosabb alapokra helyezni. Égetően szükséges lenne tehát 2005-ben annak a reprezentatív kutatásnak elvégzésére, amelynek lehetőségét az MKE vándorgyűlésének plenáris ülésén, 2004. július 29-én 600 fős hallgatóság előtt ígérte meg Hiller István miniszter úr.

Valóban sikerült-e a lejtmenetből felszálló ágba kerülni a magyar könyvtárügy egészének? Vagy inkább a különböző társadalmi rétegek közötti kulturális távolságok növekedését, időnként a szakadékok mélyülését kell majd regisztrálnunk, s ennek nyomán az ellenstratégiák minden eddigieknél hatékonyabb kidolgozását lesz tanácsos a lehető leggyorsabban megkezdenünk.

Miért „tűnnek el percek alatt” a könyvtárak környékéről a diplomát éppen megszerző, fiatal értelmiségiek? Hogyan válhatnak közkönyvtáraink a helyi közélet kihagyhatatlanul fontos színtereivé? Hol és miként adnak jól érzékelhető segítséget bibliotékáink és azok elkötelezett munkatársai a marginalizálódó, peremhelyzetbe került rétegek, csoportok számára?

Modernizáció

Az utóbbi másfél évtized hazai közbeszédében talán ez az egyik leggyakrabban használt fogalom, melynek jelentését legtöbb esetben nem szokták kifejteni, hanem valami homályos fejlődés, jobbá válás szinonimájaként használjuk. („Modern világ, Pepsi az italunk!”) Pedig ennek elmulasztása esetén egyszerűen rejtve marad a beszélő, az író valódi szándéka, és marad a szólamszerű bizonytalanság vagy jobb esetben a vitára ösztönző, magyarázatokat kereső visszakerdezés, az egyéni értelmezések szembesítése. Magam mind a folyamatot, mind annak tartalmi feltárását hallatlanul fontosnak tartom általában a közeli múlt, a jelen társadalmi mozgásirányainak és ráadásul könyvtári rendszerünk változási, fejlesztési trendjeinek meghatározásában.

Nyomatékosítanom kell: az alábbiakban a mögöttünk lévő évtizedek egyik legjelentősebb magyar szociológusa, Andorka Rudolf gondolatmenetét sűríttem néhány sorba. E folyamatnak jelentős részén bizonyos értelemben már túl, számos tekintetben azonban még a közepén, mi több, néhány esetben kifejezetten a legelején tartunk. Egykori tudós tanárunk, másokkal egyetértésben, e jelzett társadalmi változások első és legfontosabb előfeltételét a többpárti parlamentáris demokrácia megteremtésében látta. Nos, ez már itt van, többé kevésbé működik is, de az országgyűlési és helyhatósági választásoktól távolmaradók arányának fokozatos emelkedése egyértelműen kiábrándulási, illúzióvesztési tendencia jeleként értelmezendő: a szavak, az ígéretek inflációja félreérthetetlen.

Másodikként a piacgazdaság létrejöttét szokás megnevezni. Lásd, mint fent! – mondhatnánk keserű iróniával. Az „eredeti magyar pirospaprika” rákkeltő, toxikus anyagokkal fertőzött, s lassanként a világszerte becsült és kedvelt (egykor kifejezetten forradalmi újdonságnak számító, farmotoros, csuklós) Ikarus buszokat a Volvo felirattal ellátott járművek szorítják ki nem csupán a korábbi európai, volt szocialista nagyvárosok utcáiról, hanem még Budapest, Mátyásföld útjairól

is. De piac és szabad! A folyamat ellentmondásosságát itt és most nem taglalhatjuk. (Pedig bőven lenne mondanivalónk a magyar növényolajipar eltűnéséről, a cukor- és konzervgyárak elvesztéséről, a kereskedelmi hálózatoknak kiszolgáltató hazai termelők millióiról.)

Végül, harmadikként de a folyamat célját illetően a legfontosabb elérendő célként a kiegyensúlyozott, harmonikus társadalmi viszonyokat nevezte meg Andorka Rudolf. S ezen belül is a kultúrájában, értékrendjében erős középosztály kialakulását tartotta a modernizációs folyamat nyugvópontjának. Vagyis a legsúlyosabb konfliktusok elkerülésének előfeltételét nem csupán a jövedelmi viszonyok kiegyenlítetttségében, de a munkaerő képzettségében, szorgalmában, megbízhatóságában, a kiszámítható, normakövető viselkedésben, a takarékos, nem hivalkodó fogyasztói magatartásban, a polgári kultúra, a műveltség, a kölcsönös megértés, az együttműködési készség, az ellenséges indulatok minimalizálásban látta.

Nos az elmúlt másfél évtizedben a fentiekben jelzett integrációs folyamatok a vártnál jóval gyengébbnek bizonyultak, helyettük riasztó méreteket öltött a leszakadó rétegek létszámbeli gyarapodása, a társadalmi távolságok (pénzügyi és kulturális értelmű) növekedése. 1990-ben a társadalom alsó és felső decilise között háromszoros jövedelmi különbségek mára nyolcszorosára növekedtek. Vagyis minden jel szerint a középosztály nem erősödik, holott a legtöbbször hirdetett törekvések erre irányulnak.

Márpedig a public library eredeti koncepciója, majd annak XX. század eleji hazai adaptációja és a szocialista kultúrpolitika által „korszerűsített” változata teljes egyértelműséggel ugyancsak ezeket a célokat szolgálta. Osszuk szét a kulturális javakat mindazok számára, akik sem a családból, sem az iskolából nem szerezhették meg az ismereteket, a beszéd- és gondolkodásmód, a magatartásformák, a szokások, az olvasnivalók, a könyvek és egyéb dokumentumok, a műalkotások által közvetített formáját! A közkönyvtárak alapvető küldetése a tulajdonviszonyok megbontása nélküli szociális misszió (volt), tehát a középosztályi tudat erősítése, a középosztály intellektuális és érzelmi bázisának szélesítése.

Ezen a ponton érkezünk el az itthon és más nemzeteknél tapasztalható közkönyvtári dilemmák egy részének vázlatos említéséhez.

Közkönyvtári dilemmák

- Elsőként itt akár megismételhetném írásom címét. Mi lesz a közismerten bekövetkező pénzügyi megszorítások „eredménye” úgy 2005 végén? Miféle adatsorokat idézhetünk majd a 2006-ban megjelenő *Könyvtári statisztika* című kiadványból? Legszívesebben a szorongás permanens hatásáról vetnék most papírra néhány pszichológiai megjegyzést, de nem tehetem, mert a szorongás a megnevezhetlentől, az ismeretlentől való félelem szakkifejezése. Manapság viszont már az elmúlt másfél évtizedben alaposan megtapasztalt gesztusok (létszám és költségvetés-esökkentés, szűkülő beszerzési keretek, a nyitvatartási órák „visszametszése” és így tovább) megisméltődésétől, „javított, bővített kiadásától” félünk szinte valamennyien.

Miközben sokkal inkább az előre menekülés gesztusaira, azokra a kezdeményezésekre kellene figyelniük, melyekről magam is tudósítottam e lap már-

ciusi számában. De még sokkal meggyőzőbb, mert részletesebben kifejtett programot mutat be a Könyvtári Figyelő legfrissebb, 2004/3. számában Adie Batt *A könyvtár integráló szerepe* című cikke, amelyet melegen ajánlok minden tettekész, az érvelést, az ütközéseket vállaló könyvtáros kolléga figyelmébe. Arról szól, hogy – a bevezetőmben is emlegetett – társadalmi dezintegrációs folyamatok (hajléktalanok, drogos fiatalok, funkcionális analfabéta középiskolások) ellensúlyozása, lefékezése érdekében miféle ötleteket, módszereket vetnek be a szociális feszültségeket sokkal nagyobb hőfokon megélt nyugat-európai kollégáink. Nem kellene időben tanulni az ő példájukból? Megvárjuk amíg az utcai zavargások, éhséglázadások London és északi szomszédaink után nálunk is látható valósággá válnak? Magam sokkal hasznosabbnak ítélem a megelőzés gondolatát, az ilyesfajta mondatok idézését: „a társadalmi integráció megvalósítását a könyvtárak legfontosabb feladatának kell tekinteni” többek között „öregbetűs és hangos könyvek beszerzésével, a különböző kultúrák megismerésével, jól megközelíthető épületekkel és megértő, barátságos személyzettel, ... a 6 hónaposnál idősebb babák és szülei számára hetente több alkalommal szervezett mondóka-tanulási kurzusokkal.” „A városnegyedben (Croydon) évente megszülető 4500 kisbaba a nyolchónapos korban esedékes egészségügyi ellenőrzés során könyvvajándékot és egy meghívót kap a helyi könyvtárba.” Szülő és csecsemő, kisbaba, óvodás, kisiskolás egyszerre és együtt szeretik meg a könyvtárat, válik mindennapjaik részévé.

Így lesz egyértelművé, hogy a csak diákok által látogatható iskolai könyvtárakkal szemben milyen hallatlan előny a közkönyvtárak családcentrikus munkamódszere. A szülő együttműködési készsége nélkül a gyereken sem lehet hatékonyan segíteni. Ráadásul a társadalom perifériájára szorult rétegekkel foglalkozó könyvtárosok időközben maguk is akarva-akaratlan új ismeretekkel és készségekkel gyarapodtak. Ugye, senki nem gondolja majd a cikk olvasása közben: ó, azok az ázsiai, afrikai bevándorlók! Ez nem a mi ügyünk. Tisztelt barátaim, kollégáim! Bevándorlók vagy hajléktalanok, más földrésről érkezők és a mi periférián élő cigányaink? Ki mondja meg hány csángó magyar él, gyenge nyelvtudással „lappang”, dolgozik legálisan vagy illegálisan városainkban, akár közvetlen környezetünkben? Igenis: nostra res agitur!

- Könyvtár és közélet. Ismét egy összetett kérdéskörbe botlottunk. Elsőként a parlamenti, majd a helyhatósági választásokkal kihagyhatatlanul összefüggő jelenséget kell szóvá tennünk. Hány esetben fordult elő, hogy a korábban országosan elismert, sikeresen dolgozó könyvtárigazgatók hirtelen „alkalmatlannak tűnnek” korábbi munkájuk folytatására? Ugye nem szükséges a városok, a személyek, az intézmények felsorolása?

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a közkönyvtár a helyi közélet, az eszmecsere, az ellentétes álláspontok frott és szóbeli ütköztetésének egyik legfontosabb színtere, agórája, vagy – a számunkra kissé rossz mellékszöveg hordozó, de az angol nyelvű szakirodalomban oly sokszor használt kifejezéssel élve – küzdőtere, arénája. De ez kizárólag akkor valósulhat meg, ha egyetlen párt sem „tenyerel rá” intézményünkre. A polisz ügyei, a politika helyi és országos kérdései szükségképpen felmerülnek, de egyetlen pártnak sem lehet domináns befolyása intézményes feladataink ellátására, irányítá-

sára. A politikától nem, de a pártoktól függetlennek kell(ene) maradnunk! Hallatlanul nehéz feladat ez, mivel vizsgálati adataink szerint a könyvtárhasználók jelentős része számára a helyi közélet fontos információi alig vagy egyáltalán nem érhetőek el, ha pedig elérhetőek, akkor nehezen értelmezhetőek, és mindezek eredményeként folyamatosan csökken a részvételi hajlandóság a választások alkalmával.

A sokféle szorongató megállapítás után hadd szolgáljunk végre egy reménykeltő ténnyel is. Bauer Béla, a Nemzeti Ifjúságkutató Intézet igazgatója egyik, rövidesen megjelenő publikációjában a felsőoktatási intézmények hallgatói körében végzett szociológiai vizsgálatának eredményeiről szólva megállapítja, hogy körükben a demokrácia szempontjából legfontosabbnak ítélt helyszínek listáját a könyvtár vezeti. (Messze megelőzve még a HÖK-irodát is.) Van tehát már olyan társadalmi réteg, amelynek tapasztalatai végre visszaigazolják erőfeszítéseinket! De mi lesz velük, az általuk képviselt demokratikus gyakorlattal, használt eszközrendszerrel a diplomák átvételét követő hónapokban, években? Mert ekkor a könyvtárak vidékéről többnyire évtizedekre eltűnnek. Egyszerre biztató és fájdalmas a példa. (A hivatkozott tanulmány várhatóan az Új Ifjúsági Szemle 2004-es utolsó számában jelenik meg.)

- Állományépítés avagy kié a könyvtár? Természetesen ez a témakör is megválaszolandó kérdések halmazát foglalja magába. Másként nem tehetünk, kérdezzünk, hangosan gondolkodunk. (Közben meggyőződéssel valljuk, hogy a korrekt válaszok bizony többnyire célzott, alapos, országos vizsgálatok elvégzése után lennének megfogalmazhatók.)

Milyen következményekkel jár, ha közkönyvtáraink jelentős része évek óta a hosszú távon is fontos könyvekből egy-egy példányt vásárolhat? Öt-tíz év múlva az akkor köz- és felsőoktatásból érkezőknek mit mondanak majd utódaink? A képernyőn keressék és olvassák végig? A címléírás, egy adat, egy idézet, az utószó, a tartalomjegyzék, a hivatkozások, egy-egy gondolatmenet feltétlenül visszakereshetők lesznek, de a mű egésze? Vagy ilyen igénye már ma is egyre kevesebbeknek van?

Hogyan alakul(t) könyvtárosaink állományépítési gyakorlata a legutóbbi időben? Például az Új Könyvek című kiadvány szerkesztőségének megváltozásával összefüggésben? Melyek a legbiztonságosabb tájékoztatói, beszerzési forrásai? Valóban (és időben) értesülnek a legfontosabb kiadványok piacra kerüléséről? Vagy sok esetben marad az olvasói reklamációk „farvize”? Az utolsó példányok utáni kutakodás kínos mozzanatainak sora?

Itt azonban ismét meg kell állnunk egy „piros pont” erejéig. A bevezetőben csupán említettem, ám itt nyomatékosan szólnom kell a könyvtárközi kölcsönzések ugrásszerű megemelkedésének adatsoráról. Az ODR-intézkedések mára nyilvánvalóan komoly eredményekhez vezettek.

Az átfogó magyar könyvtárpolitika számára fontos lehetne egy alapos nemzetközi összehasonlító vizsgálat, amelyből kiderülhetne például, hogy miért is sokkal jobbak évtizedek óta a finn gyerekek szövegértési teljesítményei, általában a skandináv államok könyvtárhasználói mutatói? Míg nálunk a könyvtárhasználók túlnyomó többsége az iskolarendszer és a nyugdíjas korosztály felől érkezik, addig Dániában, Norvégiában, Svédországban sokkalta

kiegyenlítettebb „az érvényes regisztrációval rendelkezők” eloszlása. Vajon melyek a karakteresen eltérő érdeklődési területek? Persze nem nulláról indulunk, tudjuk, hogy nálunk csökkenő mértékű ugyan, de még mindig meghatározó a szépirodalom iránti érdeklődés. De vajon nem a választék összehasonlíthatatlanul szélesebb skálája áll a sokkalta nagyobb vonzerő mögött? Meg a tradíciók, az értékrendek közötti eltérések?

Afelől semmi kétségünk nem lehet, hogy az oktatási rendszer ottani „megrendelése” semmivel sem jelentéktelenebbek, mint nálunk, de vajon a populárisabb műfajok (szakácskönyvek, intim torna, életmód receptek, a siker titka, a kábítószer, ezotéria, divatos lektúrák és így tovább) vagy a számítógép, az internet intenzívebb jelenléte hozza-e a nagyobb tömegű olvasót? Netán mindezek egyszerre? Kiket integrálunk mi és kiket ők? Vagy ott eleve sokkal szélesebb a középosztály, és döntően ebből adódik az ottani 50–60 százalékos, valamint a hazai 12–14 százalékos használói arányok közötti óriási különbség? Az eddigieknél sokkal világosabb tényekre, gondolatokra, beszédre lenne szükség. Hogyan oldható fel az elit és a tömegkultúra ellentmondása hazai közkönyvtári világunkban? Mégpedig nem csupán a magasabb tudomány érdekében, hanem a leghétköznapibb érdekvédelem szintjén is. Ha egy kisvárosban évtizedek óta a település legnagyobb tekintélyű, legnépszerűbb intézménye a könyvtár, akkor ott mondvascinált érvekkel (intézmények összevonása) ne lehessen durván beavatkozni a közkönyvtár vezetési stílusába, munkamódszereibe, személyzeti politikájába. Sem az országos, sem a helyi könyvtárpolitika nem igazodhat a választások négyévenkénti ciklusaihoz. Fenntartóink nem a pártok, hanem az adófizető állampolgárok! Célunk első renden az ő bizalmuk megszerzése és hosszú távú megerősítése, megtartása.

Végül a tárgyyszerűség, no és a „keresd a jót” belső parancsa egyaránt kötelező teszi annak megfogalmazását, hogy könyvtárosaink állományépítő munkája – hosszú évtizedekre visszatekintve – elismerést érdemel. Jobb közkönyvtáraink a délutáni órákban rendszerint zsúfoltak mert az iskolából, különösen a közép- és felsőoktatásból érkezők itt rendszerint megtalálják, amit már vagy még hiába keresnek az adott oktatási intézmény bibliotékájában.

- Nem olvasó könyvtárosok? Erre az írásra készülve ellenőriztem a magam tapasztalatait, az általam ismert vizsgálati adatokat pedig kiegészítettem a legfrissebb szakirodalom áttekintésével. Meglepető egybeesést találtam például a könyvszerető, irodalmilag tájékozott könyvtárosok számának hazai és külföldi látványos csökkenésében. Előítéletes gondolkodás, felületes benyomások? Talán mégse. Hol vannak manapság olyan ádáz szócsaták, eszmecserék amilyeneket, mondjuk, negyedszázada vívtunk az éppen olvasott Németh László-, Sánta Ferenc-, Fejes Endre-, Kertész Ákos-, Konrád György-könyvekről például Csongor Rózsával, Könczöl Imrével, Polónyi Péterrel és sok más kiváló, rendszeresen olvasó könyvtáros kollégánkkal? Saját egykori KMK-s osztályunkon reggelenként, kávézás közben vagy menet, jövet a lépcsőházban az intézmény bármely munkatársával, vidéki kollégákkal összefutva nagy valószínűséggel olvasmányainkról kezdtünk beszélgetni. Húsz éve a SZOT Központi Iskolában (a Ho Si Minh-ről elnevezett Egri Tanárképző Főiskola Budapestre kihelyezett tagozatán!) még a könyvtár–pedagóg-

gia szakos hallgatóknak is volt irodalomesztétika-oktatás. Igaz akkoriban a számítógépekről többnyire csak hallottak az ottani diákok, de az oktatás szer- ves részeként bizonyára nem volt jelen ez a ma már megkerülhetetlen mun- kaeszköz.

Ma pályázati lehetőségek, számítógépes témák és ezer más probléma meg- előzi az olvasmányélmények megosztását. Persze hatalmas társadalmi vál- tozások után, illetve közepette vagyunk, de ettől még világosan kellene lát- nunk, hogy csak azt közvetíthetjük igazán hatékonyan, amit magunk is mé- lyen ismerünk, amiben szenvedélyesen elmélyülünk.

Végezetül állításom igazolásaként, hadd éljek két személyes élmény megosz- tásának lehetőségével. 2003 augusztusának végén Szárszón megemlékeztünk a nevezetes 1943-as konferencia 60. évfordulójáról. Az egyik legjobb előadást (Németh László 1943-as előadásáról – 60 év után) éppen kedves kollégánk, Monostori Imre, a Tatabányán működő József Attila Megyei Könyvtár sokat publikáló, Németh László életművét elsőrangúan ismerő igazgatója tartotta. „Aki a magyarság újkori történetét megírja, arra kell felelnie, hogy süllyedt benszülötté, ez a nagy középkori nemzet tulajdon országában” – kezdte 1943-ban felolvasását Németh László, majd a háború kikerülhetetlen elvesz- tése utáni idők, az egyértelmű szovjet megszállás esélyeiről elmélkedve a ma- gyarság jövőjéről töprengett. „Európára áldás volna... ha a marxizmussal szemben ...a minőség forradalma lobogna fel.” – idézte, aktualizálta tudós kollégánk a két emberöltővel korábbi gondolatokat másfél évvel európai uniós csatlakozásunk előtt. Hogyan kellene ma is Németh László segítségével meg- teremteni a nemzeti önazonosság és a nemzetköziség értékeinek szintézisét? Előadásának szövegét nyomban elkértem egyik könyvtári lapunk számára, és bizony ma ugyanolyan értetlenséggel emlékezem a néhány héttel későbbi, a közlés elutasítását indokló szavakra, mint akkor: „a szövegben nem fordul elő a könyvtár”. (No comment, mondják manapság hasonló helyzetben 20–30 éves gyermekeink.)

Ellenpéldaként a 2004. október 1–2-án Zentán, a régi kedves barátunk, ki- tűnő kollégánk, Hajnal Jenő által vezetett Közművelődési Központ és Könyvtár, valamint a Magyar Olvasástársaság által közösen szervezett, *Ol- vasáskultúra és kisebbségi sors* címmel tartott konferencia egyik katartikus hatású eseményéről kell beszámolnom.

(Ezt megelőzően viszont legalább távirati stílusban néhány sor a konferencia tartalmáról: pénteken [október 1.] Horváth Zsuzsa az irodalmi kánonról. Ge- reben Ferenc a Kárpát-medence magyarságának olvasáskultúrájáról. Fűzfa Balázs ugyanezen terület irodalomtanítási módszereiről érkezett, majd a ké- ső délutáni órákban a délvidéki magyar értelmiség jeles képviselőivel. Dudás Károllyal, Hódi Sándorral, Matuska Mártonnal folytattunk gondolatgazdag kerekasztal-beszélgetést a kisebbségi sorban élők esélyeiről. Vacsora után ze- nés irodalmi műsor hallgatói lehettünk – éppen ennek egyik elemére térek majd vissza –, végezetül a hajnali kelés, az utazás nyomán szokatlanul hosszúra nyúlt napunk lezárásaként az aracsi pusztatemplomról készült fil- messzé megtekintésével készültünk a másnap esedékes helyszíni látogatásra. Szombaton már a szigorúan vett könyvtári témák kerültek a középpontba: részben hazai előadók jóvoltából [Nagy Attila: *Közönyvtár és helyi társada-*

lom, Bakó Anna–Szilágyi Erzsébet: „Schola orbis” – a Kárpát-medence magyar iskolatörténete számítógépen, Hubert Ildikó: Módszertani ötletek az irodalom megszerettetéséhez], részben pedig a vajdasági magyar könyvtárostársadalom tekintélyes, közismert tagjai (Csáky S. Piroska, Balla Júlia, Kunkin Zsuzsa, Kormányos Mária, Marcsók Vilma, Viola Lujza és Vörös Anna) osztották meg velünk napi és hosszú távú gondjaikat, örömeiket.)

A csendes, októberi naplemente utolsó másfél óráját – az avatott idegenvezető, Raffay Endre szavaira figyelve, elszoruló torokkal, ámulva. lélekben folyamatosan emelkedve az aracsí puszta templom 800 éves, 10–15. helyenként 20 méter magas, csonkolt oszlop-, fal- és toronymaradványainak látványától megrendülten – egyre halkuló beszélgetéssel tölthetjük.

S ez a megrendültség csak akkor válik némileg érthetővé, hihetővé, átélhetővé, ha továbbadom, idézem a 3K olvasóinak az előző este, a jelzett irodalmi műsor bevezető darabjaként hallott vers töredékét. (Szerzője Domonkos István, címe *Kormányeltörésben*, mottója az általam is idézett Balassi-sorok.)

„én lenni
én nem tudni magyar
élni külföld élet
péNZ nyelv zászló
hímnusz bélyeg
elnökök vezérek
előkotorni megfelelő
ott ahova érek
mi meghalni mindnyájan
úgyis téves csatatéren...

...ez lenni vers
szavak kínai falát
megmássza a halál
élet frázisait
emberbőr kötésben
adják ki írók:..

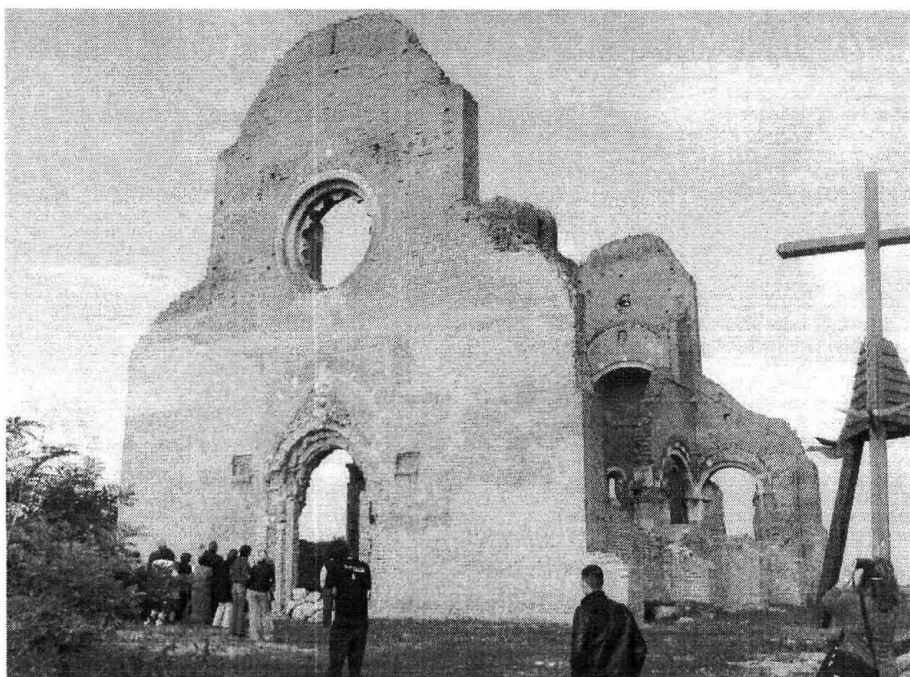
.....én kapni levél
egri ki kell juttatni
vilí bácsi
gellért fia fífi
síptár otthagyni nenát
tata leesni bicikli
mentő elvinni
lenni piac szerda
pap jönni szedni adó
mosni ing gatyá
kapálni sír...

...és menni utca grombikabát
levegő repülni
hogyhívnak-madár
fajkutya ülni posta
én érezni íz-virágok

ohne-szagát
én gondolni
én nem menni haza
fogni kapa
emelni életszínvonal
kapni gerincből
görbe vonal
grafikon
én megszokni
tőkés munkafegyelem
elni két szabad napom
az elbocsátás réme
ülni futószalagon
ő lenni profitom...

...én lenni kormányeltörésben
ez nem lenni vers
imitálni vers
vers lenni tócsa
beleülni lenni szívacs
tönkretenni új ruha...

...én két gyerek
én motorfűrész
erdő vágni fa
én gomba
én madár
én különféle vad
különféle tárgy
név nem tudni
délután sötét fáradt
este kemény szívomnya
asszony lepedő ággy...
...nem gondolni kollektív
nem gondolni privát”

Mi, magyarországi vendégek döbbenet hallgattuk, és a szállásuk felé halog csoportok beszélgetési témája azonos volt: miért van ma is szükségünk arra a „haszontalan lomra”, amit évszázadok óta irodalomnak mondunk?

Sem a verset, sem a szerzőt – Rigó Béla kivételével – egyikünk sem ismerte. A hallottakat mindnyájan a '90-es évek szégyenteljes jugoszláviai polgár-(vallás-?)háború költői lenyomataként értelmeztük. A Kincskereső jeles főszerkesztője hosszú strófékat fejből idézve tette világossá előttünk, hogy ez még évtizedekkel korábban, 1972-ben a Tito vezette Jugoszláviában született, az „emberarcúnak mondott szocializmus” liberális, a külföldi munkavállalást szabaddá tévő idejében.

A másnapi beszélgetésben helybéli pedagógusok a délvidéki „csángósodás” sajátos eseteit mesélték. Például: a szülők esténként még magyarul beszélgetnek egymással és gyerekeikkel, de az iskolában már minden kizárólag szerbül folyik, az idegen nyelv egyértelműen csak az orosz jelentheti számukra, s ha netán magyarul és írásban szeretnének egymással érintkezni, akkor ezt cirill írásjelekkel teszik. És vajon visszatelepülnek-e a házaikból a '90-es évek első felében elűzött lakók a honfoglalás kori magyar falvakba. Kórógyra, Szentlászlóra?

A megismerés öröme, a mulasztás szégyene, a közös jövőnk iránt érzett felelősségtudat erősödése mindnyájunk maradandó élménye lett ezen a vajdasági szakmai tanácskozáson. Köszönet érte vendéglátóinknak, köztük is leginkább Hajnal Jenőnek!

- Jeles napok: az *Írásbeliség Világnapja*, a *Népmese Napja*, világkonferencia az olvasásról. Mint közismert, jó négy évtizede egy UNESCO-döntés nyo-

mán minden év szeptember 8-án megemlékezünk az Írásbeliség Világnapjáról. Magyarországon ez inkább az elmúlt tíz évben lett valóban országos rendezvények dátuma, egyszerűbben szólva „médiaesemény”. Idén a Belváros-Lipótváros Pedagógiai Szolgáltató Központ vállalt közösséget a Magyar Olvasástársasággal egy közös konferencia megszervezésével. (Hálás köszönet Kocsis Évának a rendezvény fáradhatatlan és leleményes előkészítőjének.)

A teljes program bemutatása helyett hadd emeljek ki egyetlen disszonáns elemet az éppen esedékes „médiaeseményből”. Verőfényes szeptemberi reggel a jelzett konferenciát megelőző órában, élő adás az egyik közszolgálati csatorna stúdiójában: hármásban beszélgetünk Horváth Zsuzsával, Gresitzki Péterrel. A szokásos néhány perc, de legyen vonzó érdekes, szakszerű és szórakoztató egyszerre – halljuk az óhajt. Az egyébként hallatlanul kedves, együttműködő műsorvezető szinte a téma összefoglalójaként figyelmezteti a nézőket, hogy bizony a nők jóval kevesebbet olvasnak, s félmosollyal hozzászól: „pedig kár őket parlagon hagyni”.

A harmadik világban – Afrikában, Ázsiában, az arab országokban – ez valóban így is van. De nálunk, Európában, és Észak-Amerikában legalább ötven éve ennek az ellenkezője igaz! Örüljünk neki, legyünk büszkéek rá, és többek között ez is adjon reményt a „felszálló ág” megalapozásához. Édesanyák, nagymamák, nagynénik, könyvtáros-, tanító- és óvónénik, keresztmamák és leendő édesanyák, első renden rajtatók a világ szeme!

Nos, szinte ez a mozzanat volt az utolsó csepp a pohárban. Lépünk ki – legalább részlegesen – ebből az ördögi körből! Évente a nevezetes napot megelőzően megjelennek a világhelyzetet bemutató adatsorok, ahol az összesítő számoszlopok valóban a női oldal deficitjét tüntetik fel, de valahogy elsikkad a hazai specifikumok részletesebb bemutatása. Régen lappangó ötletet szeretnénk 2005. szeptember 30-án látványosan megvalósítani. Nagybaconban 1859. szeptember 30-án született ugyanis Benedek Elek. Tegyük ezt a dátumot emlékezetessé minden évben, s szervezzük meg a „Népmese napját”! Természetesen elsősorban a magyar népmeséé lesz majd a tér, de nem feledkezhetünk meg a kisebbségeink, a szomszédaink, a nagy népek, az ősi kultúrák népmeséiről sem. Már most hívunk és bátorítunk minden kollégánkat, barátunkat, hogy saját köreiben – óvodákban, iskolákban, könyvtárakban, művelődési házakban, no és az írott, a hangzó és az elektronikus médiumokban – kezdje el az előkészületeket erre a nevezetes napra!

Természetesen nem az emlegetett tévedés az igazi mozgatóerő, sokkal fontosabbak a gyakran emlegetett PISA 2000-es vizsgálatok felrázó erejű eredményei, illetve a nyomában keletkezett európai rezonanciák. Ezek többsége ugyanis a korai gyermekkorra összpontosító, az anyai, a védőnői, az óvodai felelősségtudatra, az ebben a korban kezdődő közös tanulásra, mondókák, énekek, hűcöggetők, majd versek, mesék tanulására, tanítására ösztönöz. Híres emberek olvasnak, mondanak meséket történeteket a tévében, a színpadon, rendszeres mesemondó alkalmakat szerveznek a szülők, a felnőttek, a fiatalok a helyi közösségek könyvtáraiban, a város nyilvános terein és legfőképpen az oktatás, a kultúra, valamint az egészségügy felelősei végre szót értenek egymással és a már emlegetett londoni példához hasonlóan talán

ithon is megszületik egy átfogó, a hátrányos helyzetű rétegekre koncentráló, de minden gyereket érintő stratégiai jellegű mozgalom. 2005. szeptember 30-áig még csaknem egy évünk van a zászlóbontás előkészítésére.

Jól tudjuk: ünnepi alkalmak, kampányok, konferenciák nem helyettesíthetik a megfelelő irányú tantervi és könyvtárfejlesztési koncepciókat. De nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a ma gondolatai a holnap tettei lehetnek. Naponta, hetente egyre világosabban, sokadszorra is meg kell fogalmaznunk, merre akarunk menni. Ezek az akciók mozgósítanak elméket és költségvetési arányokat, hogy ne kelljen bevárni a „kormányeltörés, a vasmacska nélküli, széllel sodródás, tévelygés” minden eddigieknél egyértelműbb tüneteit. Mondják, okos ember a más kárán tanul.

Még egy nagyszerű alkalom kínálkozik a fentiek folytatására, a kölcsönös tanulásra, az ilyen jellegű nemzetközi eszmecserében való közreműködésre, mert

**2006. augusztus 7-e és 10-e között
a Nemzetközi Olvasástársaság Budapesten rendezi meg
XXI. Világkongresszusát.**

Már most bátorítunk, hívunk minden érdeklődő, a társadalom legnagyobb kötőereje, a kultúra, a tiszta beszéd, a reflektív, bátor, kezdeményező gondolkodás, a nem romló írásbeliség ügye mellett elkötelezett kollégákat, pedagógusokat, könyvtárosokat, szerzőket, kiadókat, szerkesztőket, kutatókat, a pedagógusképző intézmények tudós tanárait: készüljenek! A konferencia hivatalos nyelve az angol és a magyar lesz. Bizonyára akkor lesz hatékony a részvétel, ha meg merünk szólítani okos, rokonszenves előadókat, ha angol nyelvű viták, eszmecserék aktív részeseivé is válhatunk. Mutassuk meg magunkat a világnak, és egyúttal tanuljunk tőlük!

Egyben már biztosak lehetünk: ennek a világtalálkozónak a gyerekek olvasásra nevelése áll majd középpontjában. Csak velük együtt kerülhetünk ismét „emelkedő ágba”, különösen mi, kis nemzetek, amelyeknek egyetlen esélye a minőség.

Nagy Attila

Etikai kódex

A *Könyvtári Figyelő* idei második számában olvasható *Papp István Etikai kódex a magyar könyvtárosok számára. Háttéranyag* című nagyszabású tanulmánya, valamint az MKE Etikai Bizottság tagjainak hozzászólása e háttéranyaghoz. Hogy kell-e, és ha igen, milyen etikai kódex számunkra, könyvtárosok számára, az a kérdés, és ehhez a kérdéshez nyújt jóval több mint háttéranyagot Papp István remek írása, ezt boncolják a hozzászólók is. Ám a téma – természetéből következően – nemcsak egyetlen, bármily zseniális szakember és egyetlen bizottság dolga, hanem édes mindannyiunké. A *Könyvtári Figyelő* utal is arra, hogy, idézzük: „A további hozzászólásokat a gyorsabb tájékoztatást adó Könyv, Könyvtár, Könyvtáros (3K) c. folyóiratban olvashatják”. Mi is így gondoljuk. Szeretnénk, ha a könyvtárosi etikai kódexhez – a legkülönbözőbb szempontokból – sokan hozzászólnának a szakmából. Lehet hozzászólni a háttéranyag ismeretében is, de anélkül is. Minden hozzászólást, javaslatot, megjegyzést szívesen látunk és örömmel közlünk. Reméljük – lévén mindannyiunk ügyéről szó – nem fogunk hoppon maradni. Ezúttal azonban, mintegy indításként, nem egyes hozzászólásokat teszünk közzé, hanem – más kárán tanul az okos – néhány más, de azért (talán) rokon szakma etikai kódexéről hoznánk beszámolókat. Ecce:

SZAKMAI ETIKAI KÓDEX PEDAGÓGUSOKNAK

Tanulmányok, normák és esetleírások. Szerk. Hoffmann Rózsa. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003.

A pedagógus etikai kódex 70 oldal terjedelmű, amelynek nagyobb hányadát, 53 oldalt a megértést, a kódex szükségességét hangsúlyozó írások teszik ki. Maga a kódex igen tömör, egyszerű bővített mondatokban fogalmaz.

- A célok, a megszólítottak köre

Hoffmann Rózsa bevezetőjében a mesterség és hivatás kérdésére keresi a választ. Ezt követően a közelmúltban a pedagógus életpályát befolyásoló változásokról, a közoktatás szabályozási, képzési hiányosságairól szól, és megállapítja: „nincs pályaképünk, hivatástudatunk” (ti. a pedagógusoknak). A kódex elkészítésének, megjelentetésének okai között a presztízhányt is megemlíti, abban bizakodván, hogy hatására széles körben ismert lesz a pedagógus személyisége, munkája, pályája.

Pontosan meghatározza azoknak a körét, akiknek szól a kódex: pedagógusok, partnereik (diákok és szüleik) és fenntartók.

- A keletkezés körülményei

Az etikai kódex létrejöttének körülményei sok tekintetben hasonlítanak a könyvtáros etikai kódex már megindult és a továbbiakra tervezett munkájához:

A kiindulás éve 1994 volt. Az alaphelyzetet a következők jellemezték:

- kamara nem létezett, így nem volt kötelező tagság sem, pedig a kódex egyértelmű, teljes körű elfogadásának ez lenne a feltétele;
- a kódexet egy „alulról, illetve belülről jövő kezdeményezés”, a Független Pedagógiai Fórum vállalta föl; ez azonban azt is jelenti, hogy csak csatlakozásra lehet fölszólítani a nevelőtestületeket, pedagógusokat. de a dokumentumnak nincs általánosan kötelező érvénye. Ugyanakkor a szerzők az önkéntességben nagyobb hatóerőt tétéleztek föl;
- a kódex készítői az óvodától az egyetemig minden területét lefedik a pedagógiának.

- A kódex készítésének lépései

Az előkészítő szakaszban több tanulmány készült a témához:

- megvizsgálták a humán szféra már létező etikai kódexeit;
- hatástanulmány készült a pedagógusok körében, amely azt vizsgálta, hogy szükséges-e és mit tartalmazzon az etikai kódex;
- figyelembe vették a témához szorosan kapcsolódó meghatározó jelentőségű dokumentumokat.

A következő fázist a tervezet bemutatása jelentette a szakajtónak, a megyei pedagógiai intézeteknek és a pedagógus szakmai szervezeteknek. A cél a minél szélesebb körű megvitatás volt. A beérkezett vélemények összegezése után az újabb változat ismét a szakmai szervezetekhez került, és szakmai tanácskozásokon is megvitták.

- A fórumokon a kódexet a pedagógus társadalom alapvetően elfogadta. Akadtak olyanok, akik a hiányokat sorolták, voltak, akik szűkítették volna a kódex tartalmát. A végleges szöveget úgy kellett megalkotni, hogy az valamennyi intézménytípus, valamennyi munkakör, valamennyi világnézet és minden pedagógiai iskola képviselőjének elfogadható legyen.

A fórumokon fölmerült az aktualitás kérdése (sokan az egzisztenciális kérdéseket fontosabbnak érezték). Vitát váltott ki a kódex műfaja is, sokan ugyanis úgy gondolták: csak az etikai normák kerüljenek bele, az elvárások ne (a pedagógus etikai kódex ugyanis az állam felé is megfogalmaz elvárásokat), mivel a morális felelősség nem csak a pedagógusokat terheli. A kódex vitatott pontjait külön magyarázattal látták el a kötet szerzői. Ilyen volt például a pedagógusképzés, a politikamentesség, a pályaalakalmasság, a pedagógus személyisége, jogok és kötelességek az iskolában (például munkaidő), az osztályfőnöki munkakör, a pedagógusok munkájának mérése.

Barlai Róbertné, a kódex kidolgozóinak egyike összefoglaló tanulmányában bemutatja más hivatások már elkészült etikai kódexeit, összegzi azok hasonlóságait. Megállapítja, hogy valamennyi az emberek közötti korrekt, nyílt, személyközpontú magatartás kialakítását, szabályozását szolgálja a szakma sajátosságainak megfelelően. Általában szakmai kamarák, szervezetek fogalmazzák meg, azok tagsága hagyja jóvá, és ezután kötelező érvényűek lesznek.

Közérthető stílus és rövid (3–10 oldal) terjedelem jellemzi őket. Meghatározzák a felelősség határait, a normarendszer megszegőinek büntetését (jogi következmény nélkül), illetve azt, hogy hova kell fordulni panasz esetén.

A következő fejezetben az etikai kódex megalkotását indokló történelmi visszatekintés mellett a kódex forrásaival foglalkozik Ambrus Attiláné. Az etikai kódex munkálataival egy időben Pecsénye Éva felmérést készített a témában szülők, pedagógusok és diákok körében. A vizsgálat módszere interjú és kérdőívek voltak. Ennek tapasztalatai is a kódex fontosságát, szükségességét igazolták.

Az ismertetett bevezető fejezetek után a következő témákkal foglalkozik a pedagógus etikai kódex:

- a szakmai etikai kódex érvényességi köre;
- képzés, továbbképzés;
- a pedagógus helye a társadalomban;
- munkája, személyisége;
- a pedagóguspálya;
- egészségügyi és életkörülmények;
- jogok és kötelességek az iskolában;
- kapcsolat a tanítványokkal;
- kapcsolat a szülővel;
- a pedagógus egyéb szakmai kapcsolatai;
- további etikai követelmények;
- a pedagógusok munkájának ellenőrzése és értékelése.

Hock Zsuzsanna

ETIKAI KÓDEX A SANOFI-SYNTHELABO VÁLLALATCSOPORT BESZERZÉSI TEVÉKENYSÉGÉHEZ

Belső használatra szánt dokumentum, hozzáférhető a vállalati intrancten.

A cégcsoport minden alkalmazottjára érvényes, általános alapelveket tartalmazó etikai kódex mellett az etikai szempontból különösen érzékeny területek kidolgozták a saját tevékenységükre vonatkozó kódexüket a SANOFI által megadott irányelvek alapján. Ezek egyikét, a beszerzési terület etikai kódexét mutatom be.

A kódex jelmondata – „Soha ne tedd másokkal azt, amit nem szeretnél, ha mások tennének veled” – frappánsan fogalmazza meg az e területre érvényesnek szánt etikai alapelvek lényegét. Az ezután következő szöveg azonban inkább tűnik meglehetősen szigorú szabálygyűjteménynek, mintsem segítő szándékú etikai iránymutatásnak.

A fő pontok:

- Kapcsolat a beszállítókkal
 - Magatartás és stílus
- Szigorúan betartandó szabályok
 - Megvesztegetési kísérlet esetén
 - Ajándék elfogadása esetén

- Protokolláris fogadások vagy utazások esetén
- Érdeütközések
- Kormány-, illetve közalkalmazottaknak történő juttatás
- Külföldi utazások és importkorlátozások
- A konkurenciaharcban alkalmazott módszerek

A fenti pontok kifejtése tulajdonképpen az etikai kódex tartalma, amely egyben iránymutatás arra vonatkozóan, mit várnak el az e területen dolgozó munkatársaktól.

Külön hangsúlyt kap a magatartás és stílus mind a külső, mind a belső kapcsolatok esetében.

A kódex a szigorúan betartandó szabályok címszó alatt tárgyalja a megvesztegetési kísérletek kezelését. Az elvi álláspont lényege: nem szabad elfogadni és adni sem olyan ajándékot, amely alkalmas arra, hogy befolyásolja a partnerrel kapcsolatos döntéseket, vagy hogy hátrányos helyzetbe hozza a vállalatot. A megvesztegetési kísérletek kategorikus visszautasításának kötelezettségét kiterjeszti a családtagokra is.

Az elfogadható ajándékok körébe csak promóciós, illetve reklámtermékek, valamint a szokásos mértékű meg nem haladó ital-ajándékok tartozhatnak.

A kormány-, illetve közalkalmazottakra vonatkozó passzus deklarálja, hogy semmilyen pénzösszeget, szolgáltatást, meghívást vagy más értéket nem engedélyez közvetlenül vagy közvetve felajánlani sem a magyar sem a külföldi kormány, illetve közalkalmazott számára.

Az érdeütközések pontban a vállalati érdeket egyértelműen alárendeli az egyéni érdekeknek: „az alkalmazottak személyes érdekeltsége soha nem kerülhet összeütközésbe a SANOFI vállalatcsoport érdekeivel”.

Végül kitér a konkurenciaharcban elfogadható, illetve nem alkalmazható módszerekre, valamint a bizalmas információk birtokába jutott munkavállalókra vonatkozó szigorú titoktartási kötelezettségekre. (Például a távozó felső vezető három évig nem vállalhat munkát konkurens cégnél.)

A fent leírtak számomra azt tükrözik, hogy ez a négy oldalas dokumentum inkább egy minden részletre kiterjedő – a területen dolgozó alkalmazottak számára kötelező érvényű – szabálygyűjtemény, amelynek megszegése jogi következményeket von maga után, nem pedig egy, a „jog alatti szinten” rögzített valódi etikai kódex.

Süttő G. Ildikó

A KÖZTISZTVISELŐK ETIKAI KÓDEXE

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2000. május 11-én elfogadott Rec(2000)10 számú Ajánlás és indokolása. Bp., Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, 2001.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2000. május 11-én fogadta el a Rec(2000) számú Ajánlását a köztisztviselők etikai kódexével kapcsolatban. Az ide

vezető út azonban hosszú és bonyolult volt. Az Európa Tanács tagállamai felismerték, hogy „a korrupció súlyos fenyegetést jelent a demokráciára, a jogállamra, az emberi jogokra”. Egyetértettek abban, hogy az Európa Tanács mint ezen jogok védelmezőjének fő európai szervezete köteles válaszolni erre a fenyegetésre. Az előkészítő munka bonyolultságát jól jellemzi a munka főbb állomásainak a felsorolása:

- az Európai Igazságügyi Miniszterek Konferenciáján az Európa Tanács előterjesztette a korrupcióellenes harcra vonatkozó kezdeményezését (Málta, 1994);
- a Miniszteri Bizottság létrehozta a Korrupcióval Foglalkozó Multidisziplináris Munkacsoportot (GMC). Felkérték a Munkacsoportot többek között mintajogszabályok és az egyes szakterületekre vonatkozó etikai kódexek kidolgozására (1994);
- a GMC megkezdte munkáját (1995);
- a Munkacsoport által elkészített Korrupció-ellenes Akcióprogramot elfogadta a Miniszteri Bizottság (1996);
- az Európai Igazságügyi Miniszterek 21. Konferenciáján a miniszterek kifejezték azon kívánságukat, hogy a Korrupció-ellenes Akcióprogram megvalósítása felgyorsuljon, továbbá bejelentették, hogy figyelemmel kísérik a köztisztviselők etikai kódexének kidolgozását (1997);
- a Miniszteri Bizottság 101. ülésén elfogadta a korrupció-ellenes harc húsz irányelvéről szóló határozatot. Ebben kimondják, hogy az államok kötelesek elősegíteni a megfelelő korrupció-ellenes jogszabályok kidolgozását, többek között etikai kódexekét, amelyek a köztisztviselőktől elvárható magatartást szabályozzák (1997);
- a GMC Közigazgatási és Alkotmányjogi Munkacsoportja hat alkalommal tartott ülést (1997–1999);
- a GMC 18. és 19. ülésén vizsgálta meg az ajánlástervezetet és a mellékletként csatolt etikai kódex mintát (1999);
- a GMC megvizsgálta a Jogi Együtműködési Európai Bizottság vonatkozó álláspontját is, és jóváhagyta (2000);
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2000 májusában, a 106. ülésén fogadta el az Ajánlást.

Az előkészítő munka mozzanatainak a bemutatását azért tartom fontosnak, hogy lássuk, milyen körülmények között készült egy viszonylag rövid szövegű (az Ajánlás 16 bekezdésből, az etikai kódex 28 cikkből áll) szabályrendszer megalkotása.

Az Ajánlás néhány általános elvre hívja fel a figyelmet, részletező szabályokat nem tartalmaz. Rögzíti, hogy az Európa Tanács célja a tagállamok közötti nagyobb egység megteremtése. A demokratikus társadalmakban a köztisztviselőknek alapvető szerepük van. Megfelelő feltételekkel kell rendelkezniük feladataik szakszerű ellátásához. Kiemeli, hogy a köztisztviselők a közigazgatás kulcsszereplői, különleges feladataik és kötelezettségeik vannak, ezért megfelelő jogi és anyagi háttérrel kell rendelkezniük. Leszögezi, hogy a korrupció komoly fenyegetést jelent a jogállamra, a demokráciára, az emberi jogokra, a méltányosságra és a szociális jogokra. Ajánlja továbbá a tagállamoknak a köztisztviselőkre vonatkozó nemzeti etikai kódexek létrehozását, és mellékel egy mintát is (Köztisztviselők etikai kódexe).

A kódex az alábbi részekből áll:

- értelmező rendelkezések és hatály;
- a kódex célja;
- általános rendelkezések;
- bejelentési kötelezettség;
- az elfogultság;
- az elfogultság bejelentése;
- összeférhetetlenség;
- politikai és egyéb köztevékenység;
- a köztisztviselő magánéletének védelme;
- az ajándékok;
- a jogtalan előnyre vonatkozó ajánlat;
- a mások általi befolyásolás veszélye;
- a hivatali helyzettel való visszaélés;
- a közigazgatási szervek adatkezelése;
- a hivatali és közforrások;
- a megbízhatóság vizsgálata;
- a vezető beosztású köztisztviselő felelőssége;
- a köztisztviselői jogviszony megszűnése;
- az egykori köztisztviselőkkel való kapcsolattartás;
- a kódex tiszteletben tartása és a szankciók.

A kódex felépítése is jól tükrözi, hogy a dokumentum megalkotásával az alapvető cél a korrupció-ellenes harc volt. Az etikai kódex stratégiája a következő alappillérekre épül:

- a felelős beosztásban lévő személyek által támogatottnak kell lennie;
- a megelőzésen és a nevelésen kell alapulnia;
- minden rendelkezése alapvető fontosságú.

Megfogalmazói nem kevesebbet állítanak, mint hogy a megfogalmazott etikai kódex hatást gyakorolhat a köz- és magánszférára irányadó erkölcsi szabályok fejlődésére. Különösen érdekes – és a magyarországi tendenciákkal nem feltétlenül egybevágó – az az elgondolás, hogy a kódexnek a nevelésen kell alapulnia. 2002 tavaszán ugyanis a Belügyminisztérium és a Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete szervezésében kérdőíves felmérés készült, amelynek témája „A köztisztviselők etikai értékorientációja” volt. A válaszok alapján megállapítható, hogy „az emberek egymás iránti bizalmának alakulását tendenciaszerű csökkenés jellemzi. Ez alapvetően felveti azt a kérdést, hogy az erkölcsi szabályok épülhetnek-e kizárólag a bizalom elvére, vagy szükséges jogi jellegű szankciót előírni. A kérdés megválaszolásához figyelembe kell venni a magyar közigazgatás hagyományos kötődését ahhoz a szemlélethez, hogy az életviszonyok alakításának, a társadalmi problémák kezelésének egyik legeredményesebb eszköze a jogi szabályozás lehet”. Csak remélni merem, hogy a könyvtárosoknál a bizalmi elv erősebben érvényesül, bizottságunk azonban nem kerülheti meg ennek a kérdésnek a vizsgálatát.

Érdeemes felhívni a figyelmet a nyelvezet kérdéseire. A kódex egyértelmű megfogalmazásra törekszik: nem a jogszabályok és szabályzatok nyelvezetét használ-

ja. Olyan olvasók számára készült, akik nem rendelkeznek jogi képzettséggel. Inkább gyakorlati tanácsokat tartalmaz, mint jogi rendelkezéseket. Ez a megoldás feltétlenül iránymutató lehet a könyvtáros etikai kódex elkészítésére.

Érdekes fordulatot találhatunk az első cikkben megfogalmazott értelmező rendelkezések sorában: „A jelen kódex alkalmazásában köztisztviselő minden közigazgatási szervnél alkalmazásban álló személy.” Ez tehát azt jelenti, hogy nem kizárólag a felsőfokú végzettséggel rendelkező, döntési helyzetben lévőket tekintik „köztisztviselőnek”, hanem például a középfokú végzettséggel rendelkezőket, a kisegítő jellegű tevékenységet folytatókat is. Számomra ez a megoldás nagyon szimpatikus, bár tisztában vagyok vele, hogy a könyvtárosi etikai kódex megalkotásánál ez komoly vitapont lesz. Úgy gondolom azonban, hogy egy közigazgatási intézmény és egy könyvtár is egészsésként jelenik meg a nagyközönség előtt. A tapasztalatok szempontjából jelentéktelen a szolgáltatást igénybe vevő szempontjából, hogy például ki miatt nem sikerült a szükséges információhoz hozzájutnia.

Figyelemre méltó javaslat a második cikkely rendelkezése is, hogy ti. a kódex képezze a köztisztviselők munkafeltételeinek részét. Ennek megvalósítása ugyanis nagyon komoly kötelező erőt jelenthet a szabályok betartása és betartatása tekintetében. Ennek a rendelkezésnek az alkalmazása azt is jelenti, hogy a szabályok a tényleges munkaviszony idejére szólnak. Természetesen ismerünk olyan szabályozásokat is, amelyek a jogviszony megszűnése után is vonatkoznak az alkalmazottra. Ilyen rendelkezéseket találhatunk a köztisztviselőkre és a politikusokra nézve is. Megítélésem szerint a könyvtárosok esetében ilyen szabályok alkalmazása túlzott követelményeket jelentene.

Az általános rendelkezések szerint a köztisztviselő tisztességes, részrehajlás nélküli, lelkiismeretes, méltányos és igazságos, politikailag semleges módon, kizárólag a köz érdekében látja el feladatait, továbbá az állampolgárokkal való kapcsolattartása során udvarias magatartást tanúsít. Ez a megfogalmazás főbb megállapításaiban alkalmazható a könyvtárosok tevékenységére is. A kódex számos további szabálya a korrupció-ellenes harc jegyében született, így a könyvtárosok számára alkalmazásuk nem indokolt. A közigazgatási szervek adatkezelésére vonatkozó rendelkezések azonban irányadóak lehetnek számunkra is. Így például a köztisztviselő kizárólag a vonatkozó jogszabályokkal és kötelezettségekkel összhangban közölhet adatokat. Köteles az általa kezelt vagy megismert adatok biztonságát és bizalmasságát megőrizni. Nem terjeszthet téves vagy pontatlan adatokat.

Figyelemre méltó a vezető beosztású köztisztviselőkre vonatkozó egyik szabály: „köteles saját magatartására alapozva jó erkölcsi példát mutatni.” Ez természetesen minden szakmára igaz, így a könyvtárosra is.

Végül óvnunk kell magunkat attól, hogy bizottságunk úgy tekintsen magára, mintha örökéletű erkölcsi normák kidolgozására lenne képes. Ezért is megszívlelendő a köztisztviselők etikai kódexének záró rendelkezése: „A közigazgatás a jelen kódex rendelkezéseit rendszeresen felülvizsgálja”.

Redl Károly

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nyelvi sokféleséget támogató szerepének alaposabb megvilágítása érdekében szükséges röviden ismertetni az intézmény feladatköreit és könyvállományának összetételét.

Országos feladatkörök és a könyvállomány szerkezete

Jelenleg az Országos Idegennyelvű Könyvtár két igen fontos országos feladatkört lát el. Szépirodalmi, nyelvészeti, zenei szakkönyvtár és a magyarországi nemzetiségi könyvtárak koordinációs központja.

A gyűjteményben – az olvasói igényeknek megfelelően – kiemelt helyen szerepel a nagy világnyelvek (angol, francia, német, olasz, orosz, spanyol), a Magyarországon élő nemzetiségek és a környező országok népeinek irodalmi, nyelvészeti és zenei anyaga, valamint a kisebbségi kérdés szakirodalma. Mindezt kiegészítik a kis nyelvek, a holt, illetve mesterséges nyelvek hasonló tematikájú dokumentumai. A magyar irodalom, irodalomtörténet, nyelvtudomány, zene, zenetudomány a könyvtár gyűjteményének úgyszintén nagyon fontos eleme. A teljes magyar nyelvű könyvállomány egyfajta jelzőrendszerként működik. A fordítások szintjén képet nyújt nemzeti irodalmunk (a határon túli magyar irodalmat is beleértve) világ-irodalmi helyzetéről, ismertségéről és a világirodalom magyarországi fogadtatásáról. Mindezekon kívül még közvetítő funkciót is betölt. (A könyvtárról további információ az intézmény honlapján [www.oik.hu] lehet találni.)

A nyelvtanulás – az új évszázad társadalmi igénye és szükségyszerűsége

A közelmúltban látványosan fölerősödött az idegen nyelvek tanulása iránti igény, amelynek kiszolgálása a könyvszakma minden területén, így a könyvtárakban is prioritássá vált. A nyelvtanulás iránt megnövekedett igény egyik oka a globalizációs folyamatok által a társadalomra gyakorolt természetes kommunikációs kihívás. A másik ok jóval mélyebb indítatású: a népek, kultúrák, nyelvek közötti kapcsolatok során felmerülő problémákra keresett megoldáskísérletekből eredeztethető. E téren jelenünk tudományos axiómaként fogadja el, hogy az emberi társadalom inherens tulajdonsága a sokféleség. Teljesen homogén nemzetállamok vagy társadalmak nincsenek. További tudományos alapigazság, hogy a sokféleség olyan erőforrás, amelyet az egyéni és a társadalmi fejlődés érdekében nem csupán védeni és támogatni kell, hanem értékeit maradéktalanul ki is kell

használni. E felismerések eredményeként hirdette meg az UNESCO a *Linguapax*, az Európai Tanács pedig a *Nyitott kapukkal a nyelvtanulás felé* nevű programokat, amelyek célja a népek, kultúrák közötti harmonikus együttműködés elősegítése a nyelvtanulás, illetve a nyelvoktatás által. Ennek leghatékonyabb módja a többnyelvű oktatás meghonosítása az iskolákban és az idegennyelv-tanulás népszerűsítése a felnőttek körében. Az említett programoknak a kisebbségi nyelvek védelme és ezek használatának szorgalmazása úgyszintén szerves része. Civil szervezetek és tudományos társaságok (pl. The World Conservation Union, National Geographic Society) is támogatják ezeket, igyekeznek a világpolitika szintjére emelni. A kezdeményezést a természetes társadalmi kommunikációs igény még inkább legitimizálja.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár mint a társadalmi fejlődést szolgáló intézmény folyamatosan nyomon követi a gyűjtőkörébe tartozó tudományos újdonságokat, és alkalmazkodik az olvasói trendekhez. Országos feladatkörével összhangban igyekszik maradéktalanul kiszolgálni az idegennyelv-tanulás iránti megnövekedett igényt, és végzi a 13 hazai nemzeti kisebbség könyvtári ellátását, különös tekintettel az említett kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének ápolására.

Az alábbiakban részletesebben elemzem, hogy az intézményben hogyan valósul meg a nyelvi, kulturális sokféleség támogatása a fent említett két feladatkör ellátásával.

Az idegennyelv-tanulás/oktatás szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár jelenleg 146 nyelv kiadványait közvetíti az érdeklődők számára. Az állomány nyelvek szerinti összetételét az alábbiakban foglalhatjuk össze: magyar 25%, orosz 18%, angol 14%, német 13%, francia 11%, spanyol, lengyel, eszperantó 3-3%, olasz 2%, cseh, román, finn, ukrán, bolgár, szerb, horvát 1-1%.

A reprezentatív gyűjtemény és a színvonalas nyelv tanulást segítő technikai feltételek miatt a nyelv tanulók gyakran veszik igénybe a könyvtár szolgáltatásait. Az életkort tekintve – a szakkönyvtári funkciónak megfelelően – az olvasói kör leginkább diplomás felnőttekből, kutatókból, felsőoktatásban tanuló diákokból áll. A gyűjteményfejlesztők a mindenkori igényeket és szakmai szempontokat figyelembe véve úgy építik a nyelvi képzést szolgáló dokumentumállományt, hogy az minden nyelv tanulási szintet, sokféle módszert magába foglaljon, és a nyelvfejlesztési követelménynek is maximálisan megfeleljen.

1. A nyelvi képzést segítő dokumentumállomány szerkezete

A nyelvoktatás terén érdekelt olvasótábor szempontjából az állomány két nagy csoportra tagolódik. Az egyik csoportot alkotják a nyelv tanulókat megcélzó kiadványok, a másikat pedig az oktatók számára készült módszertani, pedagógiai művek, kézikönyvek.

Az információhordozó jellegét tekintve a nyomtatott és a különböző elektronikus dokumentumok egyaránt jelen vannak a gyűjteményben, mintegy tükrözve a nyelvoktatási módszerek fejlődését a lineáris szövegolvasási és kérdés-felelet

alapú feladatoktól az interaktív multiszenzoriális ismeretszerzést biztosító számítógépes programokig.

1.1. A nyelvtanulást segítő állományban az alapot a különböző tudásszintek elérését biztosító kiadványok képezik. Ezt kiegészítik a további gyakorlást, a nyelvfejlesztést (beszéd- és íráskészség, szövegértés fejlesztése) célzó anyagok: az úgyszintén nyelvtudási szintek alapján felépített egyszerűsített, illetve kétnyelvű szépirodalmi és kulturális tárgyú olvasmányok, leíró nyelvtanok, kétnyelvű szótárak, értelmező, idióma, szinonima, antonima szótárak, tesztek, hangoskönyvek. Azok, akik megfelelő jártasságot szereztek egy vagy több nyelvben, tudásuk szinten tartása, bővítése érdekében igénybe vehetik az illető nyelveken írott szépirodalmat.

A nyelvtanulásban kivételes segítséget nyújtanak a multimédiás oktatócsomagok. Ezek legegyszerűbb változata a hangkazettás, videokazettás melléklettel rendelkező tankönyvek, amelyek lehetővé teszik a leckék szövegének hallgatását, hallás utáni többszöri ismétlését és az anyanyelvű beszélő kiejtési jellegzetességeinek megfigyelését. A számítógépes nyelvoktató programok a nyelvi képzés sokkal fejlettebb szintjét képviselik. Nagy előnyük, hogy több tudásszint ismereteit tömörítik: íráskészség, beszédkészség és hallás utáni szövegértés fejlesztő interaktív gyakorlást, tesztelést is biztosítanak. Alternatívaként adottak az internetes nyelvoktató honlapok, amelyek a CD-ROM-okhoz hasonló nyelvtanulási feltételeket nyújtanak. A könyvtár gondosan összeállított linkgyűjteményt bocsát a tanulni vágyók rendelkezésére. A multimédiás oktató programok változatos témaköröket fednek le. dinamikus, szórakoztató nyelvtanulás mellett a kulturális és a hétköznapi boldoguláshoz szükséges jártasság megszerzését is szolgálhatják.

1.2. A nyelvi gyűjtemény másik alapvető rétege a tanárok munkáját és szakmai továbbképzését szolgálja. A nyelvoktatásban jelentkező dinamikus fejlődés következtében a nyelvtanárok számára fontos az állandó szakmai tájékozódás, az újdonságokkal való lépéstartás. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár az oktatási segédletek, kézikönyvek, módszertani segédkönyvek, szakkönyvek, feladatgyűjtemények, módszertani folyóiratok, helyi elérésű és on-line adatbázisok, linkgyűjtemények széles választékával igyekszik a sokféle igényt kiszolgálni, a tudományterület legfrissebb kutatási eredményeit az olvasók számára közvetíteni.

1.3. A gyűjtemény egyes nyelvek szerinti összetétele a nyelvi piac irratlan törvényeinek alakulását követi. Az összesen 115-féle nyelv tanulását szolgáló dokumentumok 37 százalékát az angol teszi ki, ezt követi a német (12%), a francia (10%), a spanyol (8%), az orosz (6%), az olasz (4%), a magyar (3%), a lengyel (2%). A további 107 nyelv kevesebb tételben reprezentált. Fontos megjegyezni, hogy az itt közölt adatok az állomány folyamatos gyarapítása, illetve a kivonások miatt relatívak, az állomány pillanatnyi összetételét tükrözik. A nyelvtudió dokumentumállományának nyelvek szerinti használtsági mutatója is körülbelül ezeket az arányokat követi. A 2003-as év folyamán 3559-en látogatták a stúdiót, és összesen 303 400 percet fordítottak nyelvtanulásra.

A gyűjteményhez a többközpontú nyelvek változatainak tanulmányozásához szükséges dokumentumok (kézikönyvek, szótárak, folyóiratok) is hozzátartoznak.

és ha nem is széles körű, de fontos szakmai igényt elégítenek ki. A nyelvtanulás előrehaladottabb szakaszában elkerülhetetlen az adott nyelv különböző területeken honos változatainak ismerete. A többközpontú nyelvek esetében már a nyelvkönyvek is kitérnek a földrajzi és a csoportváltozatok szókincs- és ejtésbeli különbségeire (pl. amerikai angol, ausztráliai angol, svájci német, argentinai spanyol). Ezek megismerése javasolt a nyelvtanulók számára, és szakmai követelményként áll a nyelvtanárok előtt, mert az ő feladatuk a diákok nyelvtudásának és kulturális jártasságának megalapozása és fejlesztése.

Néhány sor erejéig ki kell térni a magyarnak mint idegen nyelvnek a gyűjteményünkben elfoglalt helyére. Az olvasói kérések jelzik, hogy a magyar nyelvnek nőtt a népszerűsége a külföldiek körében. Ez egyrészt a turizmus fellendülésével, másrészt pedig az országunkban tanulmányokat folytató diákok vagy hosszabb ideig itt élő külföldiek jelenlétével magyarázható. Nekik a szükséges mértékben el kell sajátítaniuk a magyar nyelvet. A könyvhasználatról készült statisztikák azt mutatják, hogy a magyar nyelvkönyvek folyamatosan használtak, és a gyűjteményfejlesztési stratégia ezt szem előtt tartja.

A nyelvi gyűjteményben kiemelt helyet foglalnak el a különböző szaknyelvek tanulását és fejlesztését segítő kiadványok (nyelvkönyvek, hang- és videokazetták, CD-ROM-ok, honlapok, szótárak). Jelenleg a legnagyobb érdeklődés az üzleti, jogi, illetve műszaki szaknyelv iránt mutatkozik. A képzéshez szükséges forrásanyag a megfelelő szakterület lehető legtöbb dimenzióját foltárja, és a terminológia elsajátításán túl a kommunikációs készség fejlesztését, és a szakmai etikett megismerését is garantálja.

2. A nyelvtanulási feltételeket biztosító infrastruktúra

Az OIK többféle nyelvtanulási igényt ki tud szolgálni. A nyelvi képzést segítő gyűjtemény olyan rugalmas rendszerben áll az olvasók rendelkezésére, amely megbízható hozzáférést biztosít a legkeresettebb anyagokhoz.

A nyelvkönyvek nagy része – az otthoni nyelvtanulást segítve – kölcsönözhető. Ezt kiegészíti a hang- és videokazetta melléklettel ellátott könyvvállomány, amely rövid határidőre (egy hét) szintén kivehető.

A helybeni tanulásra minden lehetőség adott. A könyvtár folyamatosan korszerűsödő nyelvtanulási stúdióval rendelkezik. Az itt hozzáférhető, kizárólag helyben használható (könyv, szótár, hanganyag és multimédia) állomány és a mindezt használhatóvá tévő technikai berendezés színvonalas nyelvtanulási körülményeket biztosít. A tucatnyi audio-munkaszett, tanári vezérlőpultot és táblát egyesítő berendezés az egyéni és a csoportos nyelvtanulásra egyaránt alkalmas. Ezt kiegészítik a nyelvtanulási programok használatát és az on-line nyelvtanulást szolgáló honlapok elérését lehetővé tévő számítógépek.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár úttörő munkát végzett és hagyományt teremtett a nyelvtanulást népszerűsítő szolgáltatásaival. 1966-ban itt jött létre és működött elsőként könyvtári nyelvi labor, és a következő években színhelye volt az egyéni és csoportos nyelvtanulásnak, oktatásnak. A '80-as években itt szerveződött az Oxford Showroom, amely országszerte terjesztette a korszerű nyelvi képzést szolgáló anyagokat, jelenleg pedig a nyelvtanulási stúdió, de tágabb értelemben a könyvtár teljes gyűjteménye, szolgáltatás rendszere és infrastruktúrája szolgálja ki maximálisan a nyelvtanulók igényeit.

A könyvtár teljes állománya a WEBOPAC-on keresztül on-line lekérdezhető, kereshető.

3.Személyi feltételek

A gyűjteményfejlesztést végző nyelvi referensek jól ismerik az adott nyelv(ek) oktatási és elsajátítási jellegzetességeit, a nyelvi képzést szolgáló gyűjtemény építésében ezt szem előtt tartják. Kapcsolatot tartanak fenn hazai és külföldi könyvkiadókkal, terjesztőkkel, és beszerzik a megjelenő újdonságokat. A hazai és külföldi könyvtárakkal, sőt személyes szinten a könyvtáros kollégákkal szintén együttműködnek a folyamatos tapasztalatsere, könyvcserre céljából. A különböző országokat, nyelveket képviselő nagykövetségekkel, kulturális intézetekkel való kapcsolattartás, a közös programok, rendezvények szervezése szintén a napi gyakorlat része. A kooperációs tevékenység népszerűsíti az Országos Idegennyelvű Könyvtárat mint olyan intézményt, amely a magyar köztudat részévé avatja a különböző kultúrákat és az ezeket hordozó nyelveket.

A nemzeti kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének szolgálatában

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár 1978-tól kiemelkedő szerepet vállal a hazai kisebbségek anyanyelvi és kulturális örökségének gondozásában. Ez sokrétű tevékenységet jelent.

1. A könyvtár folyamatosan gyűjti és hozzáférhetővé teszi a hivatalosan elismert 13 nemzeti kisebbség irodalmát, a kapcsolódó szekunder és referenz műveket eredeti nyelven és magyar fordításban. A *Nemzetiségi és Dokumentációs Osztály* végzi a kisebbségek államilag finanszírozott könyvtári ellátását, és tanácsadói minőségben segít megoldani azokat a szakmai kérdéseket, amelyek a kisebbségi közösségek könyvtári ellátása terén országos szinten (19 megyei könyvtár, 430 helyi kisebbségi közművelődési könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) fölmerülnek.
2. A kisebbségek kultúráját bemutató programok, rendezvények szervezése a tevékenységi kör fontos része. Ezek többsége az intézményen belüli esemény, de külső színhelyeken való bemutatkozásra is nyílik alkalom. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon 1995-től rendszeresen részt vesz irodalmi ankéttal és könyvkiállítással. Ebből az alkalomból kisebbségi szerzők dedikálják újonnan megjelent könyveiket. 1999-ben Frankfurti Könyvvásáron Magyarország díszvendégként volt jelen, és ennek keretében intézményünk mintegy negyven négyzetméteres területen mutatta be a hazai nemzeti kisebbségek irodalmát és ezekkel a kisebbségekkel kapcsolatos antropológiai, szociológiai, néprajzi műveket.
3. A kisebbségekkel kapcsolatos könyvtári munkát végző referensek egy része az illető kisebbségi közösség tagja, vagy nagyon jól ismeri az általa tutorizált kisebbség nyelvét és kultúráját. Mindemellett a szakreferensek állandó kapcsolatot tartanak fenn a kisebbségi önkormányzatokkal, kulturális intézetekkel, kutatóintézetekkel, és tudományos konferenciákon vesznek részt.

Ez fontos a közösségi igények megismerése, a színvonalas könyvtári ellátás és a szolgáltatások biztosítása, valamint a referensek szakmai fejlődése érdekében.

4. A könyvtár referenz szolgáltatásai a legtöbb kisebbségi nyelven is igénybe vehetők. A szolgáltatások köre folyamatosan bővül. A rövid távú tervek között szerepel az intézmény honlapjának és katalógusának hozzáférhetővé tétele a nagy világnyelveken és a nemzeti kisebbségek nyelvein.
5. A kisebbségekkel kapcsolatos tájékozódást szolgálja a folyamatosan épített Nemzetiségi Bibliográfia, amely az Országos Idegennyelvű Könyvtár online katalógusán keresztül hozzáférhető, kereshető. Az adatbázis a magyarországi kisebbségekkel, a határon túli magyarsággal, a világ etnikai kisebbségeivel és a kisebbségi kérdés elméletével foglalkozó 1992-től megjelent periodikák és közreadott médiaműsorok válogatott, sokirányúan feltárt anyagát tartalmazza. A nemzetiségi adatbázis nyelvi szempontból igen sokrétű. A gyűjtőkörbe a magyar nyelven, a nagy világnyelveken, és a hazai 13 kisebbség nyelvéen kiadott szakfolyóiratok, napi- és hetilapok, médiaadások egyaránt beletartoznak.

Könyvtárunk kisebbségekkel kapcsolatos munkájával olyan miliőt teremt, amely ösztönzi a közösségeket anyanyelvük, kulturális örökségük megőrzésére és újabb szellemi produktumok anyanyelvükön való létrehozására, a többségi közösségben pedig tudatosítja a kisebbségi nyelvek és kultúrák értékeit, az összetársadalmi intellektuális fejlődést gazdagító voltukat.

Összegzés

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár egyedi gyűjteményével és tevékenységi területeivel támogatja a nyelvtanulást és a hazai kisebbségi nyelvek és kultúrák megőrzését, sőt bátran kijelenthetjük, hogy ezen a téren több évtizedes hagyományt teremtett. Olyan hagyományról, illetve jelenkori gyakorlatról van szó, amely összhangban van a világpolitikai trendekkel.

Az intézmény a közel 114 nyelv tanulásához szükséges források és eszközök széles választékát bocsátja a nyelvtanulók és nyelvtanárok rendelkezésére. A gyűjtemény építése a nyelvtanulási trendek figyelembevételével és a nyelvtanulás, -oktatás terén megjelenő legújabb tudományos eredmények nyomán követésével történik. Így az olvasók számára a nyelvi képzés terén megjelenő legtöbb újdonság gyorsan hozzáférhető.

A kisebbségek nyelvét és kultúráját komplex tevékenységi körrel támogatja a könyvtár. Gyűjti, hozzáférhetővé teszi és kulturális programok keretében népszerűsíti a kisebbségi nyelveken született műveket és azok szerzőit. Koordinálja és szakmai tanácsadással segíti a kisebbségi könyvtári ellátás munkálatait, információs szolgáltatással járul hozzá a kisebbségekkel kapcsolatos kutatómunkához.

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy Országos Idegennyelvű Könyvtár messzemenően támogatja a kulturális és nyelvi sokféleséget. Tevékenységével, szolgáltatásaival igyekszik ráirányítani a figyelmet ennek eszmei értékeire és gyakorlati hasznára.

Irodalom

- Eszesné Merész Irén–Komáromi Sándor (szerk.): Az Országos Idegennyelvű Könyvtár Év-könyve. Budapest, 2002.
- Carton, Debbie Yumiko: Public Libraries and Cultural Diversity. ERIC Digest, 1993.
- Hansen, Janet, Barabino, Deborah: English without tears. ESL materials. = Library Journal, Vol. 117, 1992. Issue 14., 139–144. p.
- Jensen, Bruce: Accent on English. Tools for Learning. = Library Journal, Vol. 127, 2002. Issue 13, 53–54. p.
- Lukács Zsuzsanna: Koordinációs feladatok a nemzetiségi könyvtárak dokumentum-ellátásában. = Könyv Könyvtár Könyvtáros; 7. évf. 1998. 11. sz. 20–24. p.
- Lukács Zsuzsanna: Európai Integráció és az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzeti kisebbségeket szolgáló tevékenysége. = Közös Út; 11.évf. 2003. 3. sz. 34–37. p.
- Trujillo, Roberto G.: Academic library responses to cultural diversity. = Journal of Academic Librarianship; Vol. 17, 1991. Issue 3., 155–157. p.

Honlapok:

www.linguapax.org

<http://www.opendoor2languages.net/index.html>

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/index_en.html

Papp Anna Mária

A könyvtári hetek története Komárom-Esztergom megyében

Ebben az évben 33. alkalommal szerveztük meg Komárom-Esztergom megyében a könyvtári hetet. A rendezvény-sorozat története 1972-ig nyúlik vissza, akkor a Nemzetközi könyvév alkalmából döntött úgy a könyvtár vezetése, hogy ekként hívja fel a megye lakosságának figyelmét az eseményre. A rendezvény szervezőit kettős cél vezette. A koncentrált sorozattal az átlagosnál nagyobb sajtóvilágosságra szert tenni, ezáltal ráirányítani a figyelmet az olvasás, a könyv, a könyvtár fontosságára, népszerűsíteni a szolgáltatásokat, és egyúttal könyvtárosok ünnepévé is tenni az év ezen időszakát.

Abban az időben még évi négy alkalommal volt továbbképzés a megye tanácsai és szakszervezeti könyvtárosai számára. A könyvtári hét mindig az őszi továbbképzési nappal kezdődött, de segítségével a továbbképzés mellett kötetlenebb találkozási lehetőség nyílt. Ugyanakkor az olvasók számára is szerveztek programokat, így vált teljessé a rendezvénytársorozat.

Az első könyvtári hét tanácskozásának témája *A könyv szerepe a műszaki információban* címet viselte, előadója Aranyossy Árpád, a NIMDOK igazgatója volt. A szervezők között ott volt a MTESZ esztergomi szervezete, a Tatabányai Szénbányák Vállalat és a TIT megyei szervezete. A továbbiakban a Magyar Könyvtárosok Egyesületének megyei csoportja volt az állandó szervezőpartner, de a témától füg-

gően esetenként bővült a bizottság. Külön szervezték meg a „könyvtáros napot”, amelyen Horváth Géza igazgató számolt be a budapesti IFLA Kongresszusról, és Kovács Emil, a Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztályának vezetője tartott megemlékezést *Húsz éves az állami közművelődési könyvtárhálózat és a megyei könyvtár* címmel. Sor került köszöntőkre, és a kibővült város alapításának 25 éves jubileuma alkalmából kiadott emléklakettet és oklevelet adományoztak a könyvtár vezető munkatársainak. A könyvév alkalmából az esztergomi városi könyvtár és a megyei könyvtár közösen készítettett emlékérmét, amelyből azon tanácsi és pártvezetők kaptak, akik kiemelkedő szerepet vállaltak a könyvtárhálózat kialakulásában és fejlesztésében.

1973-ban ünnepeltük a magyar könyvnyomtatás 500. évfordulóját, természetes tehát, hogy ismét megszerveztük a könyvtári hetet, és a téma mi más lehetett volna, mint a nyomdászat története. Újdonság volt a hálózati híradók Esztergomban szervezett tanácskozása.

1974-ben ismét kerek évfordulót ünnepelhetett a magyar könyvtárügy: 25 évvel azelőtt hozták létre a tanácsi hálózat alapjait, az első körzeti és népkönyvtárakat. Ünnepség keretében kapták meg a Művelődési Minisztérium emléklakettjét azok a könyvtárosok, akik 1949–1951 között kezdték munkájukat. Megyei emléklap is készült az 1951–1954 között kezdő könyvtárosoknak. Ugyancsak a könyvtári héten alakult meg a könyvbarátok és bibliofil kiadványokat gyűjtők Szinnyi Köre, amely – változó profillal – napjainkban is működik.

A következő évben a tanácsok megalakulásának 25. éve volt a könyvtári hét apropója. 1976-ban „évfordulómentes” hét volt, viszont a délelőtti előadást követően – egyszeri kísérletként – tájékoztató természetű vetélkedőn vettek részt a könyvtárosok (hét csapat vállalta a részvételt), amit a közeli János-forrásnál szalonnasütés követett.

1977-ben ismét köszöntők, megemlékezések sora jelezte: 25 éves a megyei, valamint a komáromi városi–járású könyvtár, és 30 éves Tatabánya mint megyeszékhely. Ez alkalommal kiadványok is készültek: a *Városunk Tatabánya* című irodalmi olvasókönyv és egy kis brosúra a megyei könyvtár történetéről.

1978-ban az 1979-es nemzetközi gyermekévre készülvén a könyvtári héten országos tanácskozást tartottak a gyermekkönyvtárosok. Nem maradtak el természetesen a gyermekeknek szánt rendezvények sem. A következő évben a szakszervezeti hálózat 20. évére emlékeztünk, de ebben az időszakban zajlottak a könyvtárakban a *Könyv és ifjúság* vetélkedő községi és városi fordulói is.

Ebből a rövid felsorolásból is látszik, hogy a könyvtári hetek mindig valami aktuálshoz vagy kiemelt témához kapcsolódtak. Több könyvtár átadását is ehhez az időszakhoz igazították. Mindig fontos volt az aktuális továbbképzések anyaga: történeti, olvasásszociológiai témák éppúgy szerepeltek, mint bizonyos törvények magyarázatai. Az országos hírv előadók mellett és után gyakorta tartottak konferenciákat a megye könyvtárosai. A vidéki helyszínek esetenként a kistérségi könyvtárosainak nyújtottak tanácskozási lehetőséget. Mindig több író-olvasó találkozó szerveztek ebben az időszakban.

A rendezvényekről természetesen folyamatosan megjelentek a tudósítások, de nem ritkán a könyvtárosok is kaptak egy-egy oldalt, ahol bemutathatták a könyvtári munka általuk jól ismert területeit. A sajtóra mindig fokozott figyelmet for-

dítottak a szervezők. A rendezvényekről a hálózati híradó is rendre beszámolt, de az országos szakajtóban is gyakran szerepeltek tudósítások.

Több nagyobb szabású kiállítást szerveztünk a könyvtári hetekhez kapcsolódóan. *Könyv a bélyegen, Szép magyar könyv*, a könyvtár történetének dokumentumai, könyvritkaságaink bemutatása szerepelt többek között a programokban.

Elsősorban az elmúlt évtized kiadói politikájára jellemző, de a korábbi években is előfordult, hogy a könyvtár kiadványainak megjelentetését is a könyvtári hetek rendezvényeihez igazítottuk, és a könyvbemutatók is a program részei lettek. A megyei könyvtár évkönyvei mellett – amelyek mindig erre az alkalomra jelentek meg – a Komárom, illetve *Komárom-Esztergom megye a sajtóban* kötetei, a *Megegyűjtemények analitikus bibliográfiája*, különféle repertóriumok, tájékoztató bibliográfiák kiadása és bemutatása kötődik a könyvtári hetekhez.

Idővel a rendezvénysorozat nemzetközivé vált, ugyanis a megyei önkormányzat és a Nyitra Megyei Önkormányzat művelődési bizottságai együttműködési szerződést kötöttek, és a fokozatosan bővülő kapcsolatok értelmében minden szakmai továbbképzésre meghívtuk a szlovákiai kerület könyvtárosait, akik képviselték is magukat a tanácskozásokon. A téma idén is aktuális volt, a digitalizálás kérdéskörét tekintettük végig. A Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ (a Neumann-ház) munkatársai közül kerültek ki a központi előadók. Sudár Annamária a digitális tartalom meghatározásának és kiválasztásának szempontjairól beszélt. Előadásából megtudhattuk, hogy szakemberek (például az ELTE professzorai) segítenek a digitális tartalom kiválasztásában, pontosabban abban, hogy melyik kiadás a legmegfelelőbb arra, hogy elektronikus változatban is az olvasók elé kerüljön. További, főként technikai problémákat jelenthet egy szépirodalmi mű jegyzetanyagának vagy a névmutatójának feldolgozása. Nehezíti a digitalizálást az is, hogy a pályázati kiírások és a Neumann-ház munkatársai által gondosan kidolgozott koncepció nem mindig hozható összhangba. Az előadó beszélt a Neumann-ház új vállalkozásairól, a Balassi Bálint Virtuális Kiállításról, amely várhatóan decemberre lesz kész, valamint a *Jeles napok* nevet viselő gyűjteményről, amelynek keretében közel 700 ünnepről olvashatunk és hallgathatunk majd információt a Sulinet szolgáltatásainak keretében. Legeza Dénes a jogdíj körüli problémákról beszélt. Vajon miként hat a szerzői jog a digitális tartalomra? – tette fel a kérdést. A válasz bonyolult, hiszen nemcsak a szerző, hanem a kiadó, a fordító és a többi közreműködő is kérhet jogdíjat. Az utódok felkutatása és a megegyezés azonban nem mindig egyszerű feladat. Bacsa András a digitalizálás technológiájáról szólt, részletesebben kitérve a szöveg és a képdigitalizálás előnyeire és hátrányaira, a kettő közötti különbségre és hasonlóságra. Szóba került a digitalizálás két fő célja, az archiválás és a szolgáltatás is. Hámory Zsófia a Neumann-ház szolgáltatásaival és rendezvényeivel ismertette meg a hallgatóságot. Szó esett on-line katalógusáról, a *Webkat.hu*-ról és egy a gyerekeknek készült weblapról, az *Olvasni jó!*-ről is.

A gyakorló könyvtárosok közül is többen tartottak korreferátumot. Takáts Béla, a szolnoki megyei könyvtár igazgatóhelyettese szólt a könyvtárunkban folyó digitalizációs tevékenységről. Sok hasznos és követendő tanácsot hallhattunk tőle. György Károlyné, a komáromi Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatója a komáromi képeslapgyűjtemény digitalizálásának hasznosságáról, technikájáról beszélt. Herczigné Mlakár Erzsébet, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese elsősorban a

könyvtár honlapjának kialakításáról, elektronikus könyvtárunk megnyitásáról. a *Téka/Téma* című megyei szakmai folyóiratunk és az *Új Forrás* irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat digitalizálásáról tájékoztatta a továbbképzésé résztvevőit.

A hagyományoknak megfelelően könyvbemutatón ismertettük a megyei könyvtár 2004-es évkönyvét. A szerzők többsége megjelent, és néhány mondatban mindenki bemutatta tanulmányát. (A kötet ismertetése e számunk *Könyv* rovatában olvasható – A szerk.)

Idén negyedszer rendeztük meg a könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozó könyvtárosok országos találkozóját, az ún. ODR-konferenciát, melynek témája az Országos Dokumentum-ellátó Rendszer és a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) együttműködésének, összekapcsolásának kérdésköre volt. A külföldi könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatos beszélgetéseken felvetődött a nyitrai kerület könyvtárosainak gondja. A tanulók gyakran igényelnek Magyarországon megtalálható szakirodalmat. Jelenleg egyszerűbb a komáromi városi könyvtár igénybevételével hozzájutni a keresett művekhez. Megnyugtató megoldásra még nem jutottunk, de meggondolandó a „régión” könyvtárközi kölcsönzés szabályainak kidolgozása is.

A fő napirenden túl „hagyományosan” sok szó esett a szerzői jogi problémákról (az elektronikusan küldött másolat csak helyben olvasható, nem nyomtatható és nem továbbítható, ami meglehetősen csökkenteni ennek az olcsó és gyors szolgáltatás népszerűségét), amelyek értelmezése során mindig kerülnek elő új kérdések. A könyvtárközi kölcsönzések száma megtöbbszöröződött, ami rendkívül öröndetes tény, de ezzel együtt jár az is, hogy a költségek is növekedtek, és egyre több könyvtár kényszerül megszorításokra. Jó tudni, hogy a debreceni egyetemi könyvtár többnyire csak olvasótermi megköttéssel küld könyvet, azaz nem lehet kikölcsönözni az olvasónak, Szeged pedig egy könyvtárnak egyszerre csak hat könyvet ad át.

A könyvtári hetek programjában – az együttműködés keretében – szerepelt a könyvtárosok egy csoportjának tapasztalatcseréje a nyitrai járásban. Ennek előzménye az volt, hogy a nyáron szlovák kollégák látogatták meg néhány szlovák nemzetiségi község könyvtárát. Mi Komárom, Érsekújvár és Léva könyvtárában jártunk. A hazai delegáció tagjai a szlovák nemzetiségi ellátást végző községek könyvtárosai, a megyei könyvtár munkatársai voltak, valamint a megyei önkormányzat részéről a delegáció tagja volt a kapcsolattartó dr. Bárdos István. Révkomáromban megnéztük a városi könyvtár központját, és rövid pihenő után mentünk Érsekújvárra. A könyvtár társalgójában egy fotókiállítást is megtekinthetünk. A fiatal művészek a helyi Hexagon Fotóklubban sajtófitották el a fényképezés alapjait. A kiállítás anyagát szívesen kölcsönadják, ha van igény a bemutatásra. A könyvtárban rendszeresen szerveznek kiállításokat, részben ennek is köszönhetik, hogy meglehetősen gyakran szerepelnek a helyi sajtóban. Sok város örülne az érsekújvári galéria gyűjteményének, ahol nagyon sok neves magyar festő alkotásában is gyönyörködhettünk. Kassák Lajosnak, a város szülöttének életművét is bemutatják.

Érdekes tapasztalatokat szereztünk a lévai könyvtárban. A gyermekkönyvtárban pályázat útján nyertek olyan eszközöket, amelyek lehetővé teszik a fogyaté-

kal élő gyerekek foglalkoztatását. Közös foglalkozásokat is tartanak ép társaikkal, ez minden bizonnyal segíti a másság elfogadását. A foglalkozások száma egyébként is imponáló, több mint ötszáz, zömében gyermekfoglalkozás évente. Ez azért is lehetséges, mert az iskolák közt verseny van, honnan jönnek többször a könyvtárba. (A gyermekkönyvtárban külön helyiség van, ahol lehet könyvtárbeutató foglalkozást tartani, nem zavarják a kölcsönzést.) A középiskolások, amennyiben szeptember–október hónapban csoportos látogatáson iratkoznak be a könyvtárba, ezt féláron tehetik meg. Így próbálják elérni, hogy az általános iskola elvégzése után ne morzsolódjanak le a diákok. A lévai könyvtárnak három részlege van: gyermek-, valamint szak- és szépirodalmi. A számítógépes összekapcsolás megtörtént a részlegek között, bárhonnan lehet azonos olvasójeggyel kölcsönözni, a megkötés csupán annyi, hogy oda is kell visszavinni a könyveket, ahonnan kikölcsönözték. A szépirodalmi könyvtárat – szintén pályázati pénzből – akadálymentesítették. Régi tapasztalat: nincs könyvtár, amelynek munkájából ne lehetne tanulni. A szlovák könyvtáraknak is vannak nehézségeik, de sok jó ötletet láttunk, és örülünk, hogy a kapcsolat folytán jobban megismerhetjük egymás munkáját, és hasznosíthatjuk is a tapasztalatokat.

A szakmai programok zárásaként 2004. október 5-én Komárom-Esztergom megye könyvtárosai látogatást tettek a Neumann-házban, megismerkedtek eddigi tevékenységével, céljaival. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy mit érdemes digitalizálni városi vagy megyei szinten; hogyan nézzen ki egy digitalizálási terv, hogyan kezdjük neki a munkának. Egyáltalán érdemes-e, szabad-e megfelelő technikai háttér és szakmai tudás nélkül bármihez is kezdeni? A látogatásunk több okból is nagyon hasznos volt. Egyfelől megismerkedhettünk egy digitális könyvtárban folyó munkával és annak számos nehézségével. Másfelől pedig azzal a megnyugtató érzéssel térhettünk haza, hogy a Neumann-ház munkatársaitól bármikor segítséget, tanácsot kaphatunk, ha például egy helyismereti állományrész digitalizálásába kezdünk.

Az olvasóknak is sok programot kínáltunk ebben az időszakban. A számos rendezvényből talán a kisbéri Jókai Anna-találkozót, Budai Ilona megyei könyvtári szereplését és St. Martin szaxofonművész esztergomi látogatását emelném ki.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy az *Összefogás a könyvtárakért* programsorozat egyik előzményeként tarthatjuk számon a 33 évvel ezelőtti kezdeményezést. A rendezvények változatosabbak lettek, mind több könyvtár kapcsolódik be a sorozatba, de a célja változatlanul az, hogy felhívja a figyelmet a könyvtárak szolgáltatásaira, alkalmat teremtsen a könyvtárosoknak arra, hogy megbeszélhessék közös dolgaikat, tanácskozzanak, kölcsönösen ötleteket merítsenek további munkájukhoz.

Takács Anna

Interjú Kenyéri Kornéliával, a Magyar Néprajzi Múzeum könyvtárának vezetőjével

A Magyar Néprajzi Múzeum könyvtára hazánkban a néprajz, a folklorisztika, a kulturális antropológia, valamint az etnológia legrégebbi, legnagyobb és legrégibb gyűjteménye. Sajnos, a könyvtárról és „holdudvaráról” csak évtizednél régebbi publikációkból tájékozódhat az érdeklődő. Ezért kérjük vezetőjét, Kenyéri Kornéliát, beszéljen a méltán nevezetes gyűjtemény múltjáról, jelenlegi tevékenységéről és a jövőre vonatkozó tervekről.

– *Kérjük, szóljon e patinás könyvtár múltjáról, alapításáról, a gyűjtemény gyarapításáról, csaknem százhusz éves fejlődésének főbb állomásairól, híres gyarapítóiáról.*

– A Néprajzi Múzeumot nem egy elszánással alapították, hanem a magyar tudósok, utazók hazai és távoli tájakon tett gyűjtőútjainak eredményeként „alakult ki” a Nemzeti Múzeum kebelében. 1872-ben nevezték ki Xantus János személyében a néprajzi tár első múzeumőrét, s bár több mint hetven évig önálló múzeumként emlegették, hivatalosan csak 1947-ben vált önálló intézménnyé. Így a könyvtárnak sincs egy valóságos alapítási éve, egyszerűen gyűjteni kezdték a könyveket, mert anélkül nincs tudományos kutatás. Az első 112 könyvről nem is tudjuk, mikor kerültek a Néprajzi Tár tulajdonába. Leltárkönyveink 1894-től tartalmazzák a bevételezési dátumokat, így az előzményeket leszámítva pontosan száztíz éve létezik Magyarországon néprajzi szakkönyvtár.

Az 1890-es években Jankó János volt a Néprajzi Tár vezetője, az ő munkássága eredményeként vált a magyar néprajz múzeuma nemzetközi hírű szakmúzeummá. Elegendő, ha csak leghíresebb kiállítását, az 1896-os Millenniumi Néprajzi Falut említjük. Kihasználva a közérdeklődést, ugyanabban az évben készítette el Jankó a könyvtár fejlesztési tervét is. Szervezeti elgondolása szerint a múzeumőrök egyikének a könyvtár kezelése is feladatai közé kell, hogy tartozzon. A könyvbeszerzés biztosítására pedig állandó könyvgyarapítási pénzürt folyamodott Wlassics Gyula kultuszminiszterhez. Vagyis Jankó a múzeumi könyvtár számára is megfogalmazta a könyvtárak létének legfontosabb jellemzőit: a gyűjtemény gyarapítására rendszeres pénzösszeg, feltárt könyvgyűjtemény, személyzet és helyiség. Ez utóbbi feltétel megteremtése volt az elmúlt 110 év alatt a legnehezebb. A Nemzeti Múzeumból kikerülve ötször költözött a múzeum, mígnem éppen harminc éve a Hauszmann Alajos tervei alapján épült Igazságügyi Palota épületébe, mai helyére került, a Parlamenttel szemközt. Azóta van a könyvtárnak is önálló, szabadpolcos olvasóterme

és egy 340 négyzetméteres tömörraktára, amelyet szerencsésen az olvasóterem alatt alakítottak ki, és így könyvszállító lift köti össze vele.

Visszatérve a gyűjteményre, Jankó János beadványaival elérte, hogy a kultuszminisztérium 1898-tól évi 1000 forintot biztosított a Néprajzi Tár könyvtárának dokumentumbeszerzésre. Ez olyan jelentős összegnek számított, hogy a munkatársak szinte korlátlan hitellel, több éves kifizetési határidővel vásárolhattak olyan nagy könyvterjesztőknél, mint a Révai, Eggenberger, Ranschburg. A múzeum vezetői később is sikeresen „lobbiztak” a könyvtár érdekében; például az első világháború alatt jelentős összeget kaptak a kultuszjárcától arra, hogy a Németországban felszámolt Fock könyvkereskedés és antikvárium összes folklórisztikai könyvét megvegyék. Ma a könyvbeszerzés 3,5 millió forint, ebből évente 350–400 kötet könyvet tudunk vásárolni, és 70 hazai és külföldi folyóiratot fizetünk elő. (Az összes éves gyarapodás 1000 kötet körüli és 420 kurrens periodika.)

A rendszeres gyűjtés másik forrása a külföldi múzeumokkal kialakult cserekapcsolat volt. Már a XIX. század végén – a kutatók személyes kapcsolatépítése eredményeként – rendszeres cserekapcsolat alakult ki a német és osztrák múzeumokkal, de a legelső cserepartnernek között volt például a Mexikói National Museum, a stockholmi Nordiska Museet, ahonnan száz év óta megkapjuk a Fataburen című néprajzi folyóiratot. A Néprajzi Múzeum szerteágazó kiadói tevékenységet is folytat, az évkönyvön kívül tudományos folyóiratot (Tabula) és évente nyolc–tíz kiállítási és műtárgykatalógust, tanulmánykötetet jelentet meg. Ezek mindegyikéből 160–200 darabot hasznosíthat a könyvtár a „maga javára” nemzetközi és hazai kiadványcserében. Mostanság 130 kurrens folyóirat és évi 250–300 kötet könyv a haszna a kiadványcserc-tevékenységünknek. Ehhez azonban legalább 300–400 csomagot kell feladni a kb. 100 hazai és 150 külföldi állandó cserepartner könyvtárnak.

A gyűjtemény gyarapodásában mindig is nagy jelentősége volt a könyvadoományoknak, könyvhagyatékoknak. A magánadoományok közül a legjelentősebb Herrmann Antal (1851–1926) néprajztudós könyvadomény. Herrmann korának egyik legérdekesebb kutató egyénisége (a magyar folklór mellett a román, szász, zsidó, örmény és jelentős cigány kutatásait tartja számon a tudománytörténet), már kortársai is „a magyar néprajz vándorapostolá”-nak nevezték. Buzgón hirdette egy néprajzi könyvtár létrehozásának szükségességét. Jó példát mutatva, könyvgyűjteményét 1902-ben a könyvtárnak adományozta. Az 1500 kötet a XIX. század végének átfogó nemzetközi néprajzi gyűjteménye. Az ő hagyatékából került könyvtárunkba egy Misztótfalusi Kiss Miklós által nyomtatott könyv (*Approbatæ Constitutiones Regni Transilvaniae et Partium Hungariae... 1696*), valamint közel száz darab 1850 előt megjelent kiadvány.

Könyvtáros berkekben nem közismert, hogy – Európában egyedüli szervezeti megoldásként – a Néprajzi Múzeum, a hazánktól távoli tájakra is kitérítő gyűjtemény. Így a könyvtár is – illeszkedve a múzeum gyűjteményi összetettségéhez – nemcsak a magyar folklór, hanem az egyetemes néprajz szakkönyvtára, amelyben természetesen hangsúlyos szerepe van a történelmi Magyarország területére kiterjedő hungarika gyűjteménynek. Éppen az egyetemes gyűjtőkör miatt ajánlotta fel Fuszek Rudolf (1882–1941) kalandos életű magyar hajóorvos – aki 1913-tól Libériában élt az ország egyetlen és első orvosaként – tudatos gyűjtéssel az európai könyvpiacon összeszedett 1200 darabból álló Afrika-tárgyú könyvgyűjte-

ményét könyvtárunknak. Könyvtárunkra hagyta könyveit Dömötör Tekla, és az elmúlt évben N. Fülöp Katalin.

Az ajándékozás most is jelentős forrása könyvgyarapodásunknak: csak az elmúlt évben is 170 könyvet kaptunk a szerzőktől, kiadóktól és jó szándékú adományozóktól.

– *Mondana valamit napjaink forgalmi adatairól: hány rendszeres olvasó veszi igénybe szolgáltatásait, mit keresnek leggyakrabban stb.?*

– A könyvtár regisztrált olvasóinak száma 250–300 között mozog évente. Ők a néprajz kutatói, a budapesti egyetemek néprajz, antropológia, szociológia, kommunikáció, történelem szakos hallgatói. Rendszeresen jönnek kutatni a szomszédos országokból a rendszerváltozás után újjáéledt magyar néprajzi és múzeumi kutatóműhelyekből is. Komoly kutatásokat végeznek itt a helytörténészek, mert hungarika tárgyú dokumentumgyűjteményünkben a történelmi Magyarország területét vesszük figyelembe. Szerencsére ma már akadály nélkül jutnak el hozzánk a könyvek a határon túli magyar múzeumokból. A néprajz szakos doktoranduszok mindennapos látogatóink, sőt olyan Magyarországon tanuló külföldi diákok is megtalálnak bennünket, akik tanulmányaikhoz nálunk találnak irodalmat. Csak példaként: a közelmúltban rendszeresen jött egy színes bőrű amerikai olvasó, aki rabszolgá őseinek elszármazási helyéről, Afrikáról keresett irodalmat, vagy ide jár most egy ifjú francia hölgy, hónapokig tanult nálunk egy vietnami kislány. és nemrégiben volt itt svéd és német kutató is.

A klasszikus néprajzi munkák mellett a legkeresettebb állományrészünk a kulturális antropológia nemzetközi (elsősorban angol nyelvű) irodalma. Gyakran jönnek múzeumpedagógusok, történelem szakos tanárok óráikra felkészülni, többen elhozzák középfelsőévfolyamos diákjaikat is feladatok megoldását keresve. Látogatóink jelentékeny hányadát teszik ki a könyvtárt regisztráció nélkül igénybe vevő használók. Amióta katalógusunk a weben is olvasható, megtaláltak bennünket az Iparművészeti Egyetem hallgatói s újabban a különféle divatszakmák művelői és tanulói is. Megemlíthetjük még a népművészetek, a népi iparművészeti ágak hivatásos és amatőr művelőit is. Az ő körükben, de egyébiránt is, a népművészet témakörének látványos albumai – különösen a textiliákkal (hímzés, szövés, szőnyeg, kárpit), illetve a magyar, valamint egzotikus tájak népviseletével foglalkozó művek – könyvtárunk slágerkönyveinek számítanak.

Könyvtárunkat évente 3500 használó veszi igénybe, és a szabadpolcos használat mellett körülbelül 8000 dokumentumot adunk kézbe.

– *Ez a gyűjtemény múzeumi könyvtár, adódik hát a kérdés, melyek e könyvtártípus sajátosságai? Olyasmire gondolok, hogy egyszerre kell kielégíteni a tudományos kutatók és az egyetemisták igényeit. Egyszerre kell dokumentumokat és információkat nyújtani akadémiai doktoroknak és, mondjuk, „zöldfülű” főiskolásoknak, akik szemináriumi dolgozatukhoz keresnek irodalmat.*

– A múzeumi könyvtáraknak csak a gyűjtőkörben van „sajátossága”, konkrétan a feladatukat jelentő szakterületek dokumentumtárolásában.

Könyvtárunk működésében a mai napig sem változott az a Xantus János által kimondott és érvényesített alapelv, hogy a Néprajzi Múzeum könyvtára nemcsak a tudós kutatókat kell, hogy szolgálja, hanem gyűjteménye a néprajz szakos ok-

tatás legfontosabb könyvtári bázisa is. A múzeumi könyvtárak nem lehetnek a könyveket csupán őrző könyvmúzeumok, jogilag rendezetten vagy anélkül, de nyilvánosan könyvtárként kell működniük. Legalábbis a Néprajzi Múzeumban ez soha nem volt másként. Ebben a szakkönyvtárban ugyanúgy fogadjuk a tudósokat, mint az utcáról vagy a kiállításokról betévedő látogatókat. Az azonban valóság, hogy más és más tájékoztatást és kiszolgálást igényelnek a kutatók és tanulók, és ismét másként kell megközelítenünk azokat az igényeket, amikor a látogató még megfogalmazni is alig tudja, hogy mit keres. Az olvasói tér nem túl nagy, 70 négyzetméter a katalógusokkal együtt, így 30 látogatót tudunk egyszerre leültetni. Csak 6000 könyv és a legfontosabb hazai és külföldi folyóiratok, múzeumi évkönyvek férnek el a szabadpolcos térben. Most lett igazán barátságos a könyvtár: pár éve új bútorokat kerültek az olvasóterembe, az idén pedig túlestünk az olvasói tér és munkaszobák teljes tatarozásán.

Nemcsak könyvtárosi udvariasságból, szolgálatkészségből, hanem e kiszolgálási helyzetből is adódik – 70 ezer könyv és 90 ezer folyóirat-évfolyam raktárban van! –, hogy minden látogatóval szóba kell elegyednie az ügyeletes könyvtárosnak. Ahogy a szakmai alapokban tanultuk, addig kell kérdezni, segíteni, amíg pontosan be nem tudjuk határolni, milyen dokumentumok felelnek meg a keresőnek. Akad, amikor elegendő csak megmutatni, mondjuk, az amerikanisztika (indiánok!) szakcsoportot, s van, amikor egy résztéma teljes irodalomkutatását el kell végezni pár perc alatt. Ebben segíti az olvasót és a könyvtárost egyaránt a közel hatvan év alatt koncepciózusan kiépített és mindig a megfelelő időben átalakított feltáró rendszerünk.

A Néprajzi Múzeum Könyvtárának teljes állományáról van katalógus. A könyvtár gyűjteményének egységét, szakszerű feltárását, a nyilvánosság számára elérhető működését és nem utolsósorban tudományos rangját a tudós Sándor István alapozta meg, aki 1946–1969 között a könyvtár vezetője volt. Könyvtárosok előtt talán ismerősen cseng a neve, ha az itt készült nagy néprajzi ciklusbibliográfiáit említjük (1945–1954, 1955–1960 és a retrospektív kötet: 1850–1870). Az ő munkatársai hozták létre a katalógusrendszert. A könyvek feltárása betűrendes és sorozati leíró katalógusban, saját szakrendre épülő szakkatalógusban és a sokat használt földrajzi katalógusban történt meg. A múzeumi könyvtárak közül elég korán, 1990-ben indult meg a könyvtár feltárásának számítógépesítése, akkor még az ISIS programmal. 2000-ben átálltunk a TINLIB integrált rendszerre, és lezártuk a papírkatalógusokat. 2001-től weben is elérhető a tájékoztatási adatbázis, 111 ezer rekordot hoztunk így nyilvánosságra. Már megvettük a HUNTEKA programot, reméljük, hogy a konverzió hamarosan megtörténik. Így szinte minden érdeklődőnek segíteni kell abban, hogy a kétféle tájékoztatási apparátusban eligazodjék. Olvasóink szívesen használják a számítógépes feltárást is – ez nem életkorfüggő – inkább a keresés fortélyaiiban várnak eligazítást. Az a véglet, amikor a könyvtárosnak kell megkeresnie a teljes információt, a releváns dokumentumot (netán konkrét adatot, képet), minden korosztálynál előfordul. A fiataloknál – még egyetemistáknál is – egyre gyakrabban találkozunk azzal a szemlélettel, hogy ami nem érhető el a weben, az nem is létezik, és sajnos, egyre több olyan tanuló jön, akiről érődik, hogy még soha nem használt könyvtárat, nem ismeri a kutatás metodikáját sem.

A kutató néprajzosok ritkán igényelnek segítséget, sőt a múzeum dolgozói szívesen segítenek nekünk egy-egy nehezebb, interneten feltett kérdés megvála-

szolásában is. Könyvtárunktól ugyanis lehet információt kérni elektronikus levélben (*library@neprajz.hu*), valamint részt veszünk a LibInfo szolgáltatásában is. Ez a szolgáltatás néha nagyon időigényes. Például az elmúlt héten egy kolléga több órán át kereste Kós Károly feleségének a nevét, amíg egy ötlettel meg nem nézte a tudós síremlékének fényképét. A muzeológusok kutatásait a könyvtárközi kölcsönzéssel is szolgáljuk. hazai és külföldi könyvtárakból kérünk számunkra dokumentumokat. Az elmúlt évben 125 könyvtárközi kölcsönzést bonyolítottunk le. ennek kétharmadát tőlünk kérték hazai könyvtárak.

– *Elegendő körülnézni a könyvtárban, rögtön látható, hogy az állomány tekintélyes része régi, talán muzeális értékű. Hogyan védik ezt a pótolhatatlan, ritka becsű állományrészt? Hiszen fénymásolásakor, szkenneléskor óhatatlanul gyűrődik, kitörik, használódik egy-egy könyvritkaság. És ide kapcsolható a következő kérdés is: hol tart manapság az állomány digitalizálása?*

– A XVI–XVIII. században kiadott könyveinket még Sándor István idejében külön helyezték el a raktárban. A 2002-ben befejezett teljes körű állományrevízió során ehhez még hozzávágottuk az 1849-ig megjelent könyveket. Ezek között sok a ritkaság.

Most 1200 könyv van a régi kiadványok tárában, ezek fokozottan védettek. Két óvott tematikus különgyűjteményünk van még: a régi kalendáriumok és a „puha könyvek” gyűjteménye (ámbar most már kemény tábla védi ez utóbbit). Ezek valóságos régi vásári ponyvák, népiratkák, pár lapos imafüzetecskék, kalandos históriák.

Több mint tíz éve a szolgáltatásainkhoz tartozik a másolatszolgáltatás. Hosszú ideig mindent lehetett másolni, ennek azonban az lett a következménye, hogy pl. a Matkovits millenniumi sorozat „Néprajzi Falu” kötete vagy a nálunk kötelezően megőrzendő néprajzi alapfolyóiratok (Ethnographia, Néprajzi Értesítő) első 20–30 évfolyamai ma már saláták, de viszonylag új kötetekből is potyognak ki a legszebb indián tollfűszek színes táblái.

Három éve megkezdtük a publikált CD-ROM-ok gyűjtését, már több mint 60 CD van az állományban. Ezek megnézhetőek az olvasók rendelkezésére álló gépeken. A tágan értelmezett gyűjtőkörünkbe tartozó CD-kiadás azonban még elég csekély, ezért az utóbbi öt évben minden pályázati lehetőséget kihasználtunk, hogy megteremthessük a könyvkímélő másolatszolgáltatás és a digitalizálás helyi feltételeit. Ma már van egy drága, multifunkcionális fekete-fehér dokumentum-szkennerünk (digitalizál, visszamásol, nyomtat), valamint a képek digitalizálására alkalmas színes is.

Az idén a NKÖM céltámogatásából kialakítottuk a digitális dokumentumtovábbító munkaállomást, amely már egy, a könyvre lapként helyezhető szkennert is tartalmaz. Ez már a hőhatáson kívül nem okoz nagyobb károsodást. Megindult a digitalizálási program, kettős prioritással – a legveszélyeztetettebb és a legkevesebb dokumentumokat szeretnénk minél előbb digitalizálni. Ez nemcsak az állományvédelmet szolgálja, hanem egyre szélesebb körű szolgáltatásra is lehetőséget adna. Az eddig elvégzett és a folyamatos munka mellett, változatlan létszámmal végezhető digitalizálás azonban messze elmarad a szükségéstől és a vágyainktól. Nagyon várnánk egy olyan pályázatot, ahol a múzeumi könyvtárak is pályázhatnak a munka elvégzésének forrásaira. Reméljük, hogy az országos

digitális könyvtárba való szervezett és támogatott belépés a múzeumi könyvtárak számára sem tartozik a megvalósíthatatlan tervek kategóriájába.

– *A múzeumi könyvtár abban a tekintetben is eltér a szakkönyvtárak többségétől, hogy bizonyos dokumentumtípusokat (videokazettákat, hangfelvételeket) nem gyűjt, mert azok a múzeum megfelelő táraiban található. Jelen esetben a népzenei felvételek vagy a népi mesterségeket bemutató képanyag értelemszerűen a múzeum állományában található. Nem okoz ez zavart a könyvtári tájékoztató és szolgáltató munka komplexitásában?*

– A könyvtár valóban nem gyűjt és őriz iratokat, térképeket, hangzóanyagot, különálló képeket és metszeteket, fotókat – ezek mind-mind a múzeum egy-egy tárában található. Még a könyvekkel együtt kiadott lemezeket is átadjuk a népzenei tárnak. Ez azonban nem okoz szolgáltatási csonkaságot, hiszen a nyitott múzeum elve alapján ezeknek a táraknak az anyagai is kutathatók. Éppen a szolgáltatási komplexitás miatt (amelynek egyik része a könyvtár) van közös honlap (www.neprajz.hu), közös elgondolással készül a digitalizálási terv (tárgyakra, iratokra és könyvekre), minden digitalizált anyag központi szerverre kerül. A könyvtárban digitalizált cikkek ugyanúgy, mint a digitálisan lefotózott korszok és kéziratok.

A könyvtárnak persze ugyanúgy közvetítő szerepe van, mint bárhol másutt, ahol egy intézményen belüli könyvtárról van szó. Az az érdeklődő, aki először minket talál meg, nekünk küld elektronikus levelet, ide telefonál, tőlünk is megkapja a múzeum egyéb gyűjteményi táraira vonatkozó információkat is. És sokszor tovább is irányítjuk olvasóinkat, ha érzékeljük, hogy a publikált információ valakinek nem elegendő, hanem eredeti gyűjtési anyagra lenne szüksége.

A múzeumi Adattár kéziratárával még ennél is szorosabb a kapcsolatunk: mivel ott nincs kutatóterem, a kéziratot anyagot is a könyvtár olvasótermében lehet olvasni.

– *Interjúkat megelőző beszélgetésünk alkalmával büszkélkedett a könyvtár új kiadványával, a Néprajzi Értesítő 1900–2000 évek közötti anyagát főtárhoz repertóriummal. Kérjük, szóljon erről a kötetről és a könyvtár más, kurrens kiadványairól is.*

– A Néprajzi Értesítő 100 évfolyamáról készült repertórium egyszemélyes vállalkozás: Nagy Réka, fiatal néprajz-könyvtár szakos kollégánknak érdeme. Nem véletlen, hogy amikor hozzánk jött dolgozni, egy bibliográfiai munkával kezdte.

Úgy tudom, ma már Magyarországon is nagyon kevés kurrens szakbibliográfia készül a könyvtárakban, lassan átveszik a szerepüket a katalógusokon túllépő adatbázisok. A nyomtatott formában megjelenő néprajzi bibliográfia még most is megjelenik, de átalakulóban van. Kurrens néprajzi bibliográfia 1890-től, az Ethnographia című lap megjelenése óta van. Kiadása igen változó volt, kezdetben magában a lapban jelent meg, ennek a lapnak volt a melléklete; majd megjelent önálló füzetként mutatókkal, irodalomjegyzékként mutatók nélkül. Kezdeményezője és kiadója a Magyar Néprajzi Társaság volt, de a könyvtárosok mindig részt vettek az anyaggyűjtésben és a szerkesztésben. 1988-tól vette át a teljes munkát a könyvtár, és 1991-től kétéves periódusokban jelentetjük meg a Magyar Néprajzi Bibliográfiát a Néprajzi Társaság társkiadói hozzájárulásával, különféle pályázatok segítségével. A bibliográfia igen széles merítésű, regionalitása szelektíven

kiterjed a határon túl kiadott művekre is. A könyveken kívül teljesen feltárjuk a néprajzi gyűjteményes köteteket, 200 folyóirat cikkeit, és ezen belül kilenc hazai és határon túli magyar néprajzi magfolyóirat cikkeinek teljes feltárása szerepel. E kilenc folyóirat esetében tehát a repertórium szerepét is betölti. A bibliográfiában szereplő minden címet angolra is fordítatunk. Ebből az alapanyagból kerül egy válogatás az európai országok közös *Internationale Volkskundliche Bibliographie* című kurrens kiadványába.

A néprajzi bibliográfia tételei – a szerkesztés során szelektált tételekkel együtt – a számítógépes adatbázisban is megtalálhatók, így mi a weben valóban nemcsak katalógust teszünk közzé, hanem egy – a katalógus funkcióját ugyancsak betöltő – tartalmas bibliográfiát is.

Az ezredforduló elgondolkodtató dátum volt egy újabb döntéshez. Valószínűleg hamarosan nálunk is le kell állni a „papírformával.” Mindenesetre 2008-ig terjedő középtávú tervünkben már egy tíz évet felölelő CD kiadását tervezzük.

– *Tudjuk, hogy igényes fejlesztési tervei vannak. Szólna ezek fontosabbjairól?*

– Azt hiszem, ezek egy részét már érintettük. A legfontosabbnak azt érzem, hogy a múzeumi könyvtárak mind szervezesebben épüljenek be az országos könyvtári szolgáltatásokba. Eddig sem voltunk „kívülálló”, de azért bizonyos programokból bizony kifelejtene bennünket.

Ehhez a szolgáltatási szinteket ugyanúgy kell fejleszteni, mint a nevesített országos szakkönyvtárakban. Vagyis szeretnénk minél nagyobb mennyiséget digitalizálni és közreadni nemcsak a ritkaságokból, hanem a keresett művekből is. Retrospektív feldolgozással nagyon szeretnénk bővíteni az adatbázist, leginkább a teljes elektronikus rekatalogizálást kívánjuk elvégezni.

A személyes terveimben pedig a Néprajzi Múzeum Könyvtára történetének megírása áll első helyen, és boldogan rendeznék a múzeumban egy kamarakiállítás a könyvtár „kincseiből”.

– *További eredményes munkát kívánva köszönjük az interjút.*

Mezey László Miklós–Vajda Kornél

Három új könyvtár a Kodolányi János Főiskolán

A múlt

A könyvtár három legfontosabb ismervét számomra máig egy rövid, frappáns meghatározás fejezi ki a legjobban: könyv (dokumentum, információ)+olvasó+könyvtáros.

1993 decemberében – amikortól nyomon tudom követni a Kodolányi János Főiskola könyvtárának fejlődését – a három jellemző közül egyik sem volt igazán adott. Emlékeimben – a hajdani MSZMP Oktatási Igazgatóság könyvtárában – feldolgozott és feldolgozatlan könyv- és jegyzethalmok, plafonig érő polcokon egymásra zsúfolt fölös és kevésbé fölös könyvek poros tömege, égisz érő létrák, türelmetlen és csüggedt diákok, tanárok képe jelenik meg. Pedig a feladat gyönyörű volt! Kevés könyvtárosnak adatik meg a lehetőség egy új könyvtár működésének megszervezésére, gyűjteményének és szolgáltatásainak kialakítására.

Megkezdődött a könyvtár és a könyvtárosok versenyfutása az idővel. Hogyan lehet a legrövidebb időn belül korszerű szolgáltatásokat nyújtani egy már javában működő főiskolán? Hiszen egy könyvtár „születése” nem megy egyik napról a másikra. Ahhoz, hogy megfelelő gyűjtemény alakuljon ki, a legjobb adottságok mellett is évekre van szükség.

A legnagyobb gondot az jelentette, hogy az induló bölcsész, idegenforgalom, majd kommunikáció szakos képzéshez nem volt megfelelő színvonalú és mennyiségű irodalom. Ráadásul idegen nyelvű könyveket kellett beszerezni és feldolgozni. Nagyon gyorsan megtanultuk, hogy minden azonnal kell, legfeljebb a nagyon sürgős és kevésbé sürgős feladatokat tudtuk rangsorolni. Tehát valójában egyszerre kellett létrehozni és működtetni egy könyvtárat.

Az olvasókat természetesen csak az érdekelte (és érdekli), hogy a kért mű megvan-e, kölcsönözhető-e stb. Az, hogy honnan, mikor, miből szerezzük be, hogy mikor és ki dolgozza fel, már egyáltalán nem fontos számukra. És ez természetes is.

Az első éveket óriási állománygyarapítás jellemezte. Kialakult egy igen jelentős idegen nyelvű gyűjtemény (könyv, folyóirat, audio- és videokazetta, CD-ROM stb.), amely nemcsak a városban, de a megyében is egyedülálló. Az éves gyarapodás az új szakok, majd a levelező oktatás megindításával továbbra is igen jelentős (évi 10–12 ezer dokumentum) maradt. Fokozatosan bővült a szolgáltatások köre is: a kölcsönzés és a helyben használat mellett az előjegyzés, könyvtárközi kölcsönzés, irodalomkutatás stb. 1994-től 2000-ig a könyvtárhoz tartozott a főiskolai jegyzetbolt ellátása és a fénymásolás működtetése is.

Az első perctől kezdve nyitott volt a könyvtár a város felé. Az ún. „külső” használók nagy része más intézményben tanuló diák (egyre több középiskolás is).

volt hallgatóink, tanárok és egyéb érdeklődők. Tapasztalataink szerint leginkább az idegen nyelvű állomány és az európai uniós gyűjtemény miatt keresik fel könyvtárunkat.

Először lassanként, majd egyre rohamosabban nőtt az olvasók, látogatók száma (1993-ban 628 olvasó és 8015 látogató, 2003-ban 6668 olvasó és 120 265 látogató kereste fel a könyvtárat, naponta 350–400 fő.) Természetesen ez alatt az idő alatt a főiskola hallgatóinak száma is óriásira nőtt (1992-ben 147 diák volt, 2003-ban közel 10 ezer!) A dokumentumok száma ma már megközelíti a százezret.

Ugyancsak fokozatosan alakult ki a csupa lelkes és képzett könyvtárosból (informatikusból) álló kis csapat. A munka szervezésének rendező elve a nyelvtudás lett, valamint az, hogy mindenki vegyen részt mindenfajta munkában: gyűjtemény-építésben, feldolgozásban és tájékoztatásban egyaránt. Természetesen a vezető is, így mindnyájan átérezzük valamennyi munka szépségét és „gyötrelmét.”

A cikk elején említett három legfontosabb elem tehát sok munkával összeállt, csak az volt a kérdés, hol fog találkozni a könyv, az olvasó és a könyvtáros? Könyvtárunk ugyanis a többszöri átrendezés, falbontás, irodaátalakítás, selejtezés után is szűknek bizonyult. Az égisz erő létrák száma tovább nőtt, hiszen a könyvek újra a plafonig értek.

Egyre nehezedtek a munkakörülmények is. Egyszer kiszámoltuk, hogy egy átlagos forgalmú napon egy könyvtáros egy olvasószolgálati műszakban (5 óra) 125 kg könyvet emel meg, kb. 180 létrafokra mászik fel és le, persze könyvekkel egyensúlyozva, a kölcsönzőpult, a szabadpolcos állványok, a raktár és az olvasók között pedig minimum napi 1500 métert tesz meg. Ha mindezt összeadjuk, biztos, hogy többször is megkerültük már a Földet, persze egy-két csomag könyvvel.

A közelmúlt

A főiskola folyamatosan bővíti képzéseit, az alapképzések mellett, szakirányú továbbképzést és felsőfokú szakképzést is folytat nappali és levelező tagozaton egyaránt. Egyre több helyszínen folyik az oktatás. 2004-ben immár Székesfehérvár mellett Budapesten, Siófokon, Nyíregyházán és Orosházán is folyik képzés.

Az új képzési helyszínek, a levelező oktatás megindítása, az akkreditációs és egyéb minőségi követelmények, de mindenekelőtt az új és egyre differenciáltabb hallgatói igények a könyvtári ellátás szervezetének újragondolását tették szükségessé.

A mennyiség vagy minőség örök dilemmája mellett az ellátóközpont kialakítása és megszervezése vált legfontosabb feladattá. Újra felmerültek az 1994-ben megfogalmazott kérdések: hogyan lehet a legrövidebb időn belül könyvtári szolgáltatást nyújtani egy már működő oktatási intézményben, ráadásul különböző helyszíneken? Úgy döntöttünk, hogy könyvtári ellátórendszerrel próbálkozunk: 1998-ban Budapesten, 2000-ben Siófokon nyitottuk meg fiókkönyvtárainkat, és a hálózat tovább bővül. A szerzeményezést, feldolgozást és szállítást a központi könyvtár végzi, a külső könyvtárakban is szakképzett könyvtárosok látják el a tájékoztatást és információszolgáltatást.

A rendezőelv alapja minden esetben az adott helyszínen folyó képzés. Ezt szem előtt tartva alakítottuk ki Budapesten az idegen nyelvű, a kommunikációs és köz-

gazdasági. Siófokon a turisztikai, közgazdasági és vendéglátó szakirányokat ellátó fiókkönyvtárat.

A jelen

A hallgatók számának gyarapodása állandó infrastruktúra-bővítést is jelent. Székesfehérváron jelenleg hat felújított, korszerűsített épületben folyik az oktatás. A főiskola évek óta tudatosan tervezi és alakítja oktatási bázisintézményeit, egy modern campust.

Ennek a fejlesztési tervnek a keretében került sor a könyvtár régóta esedékes bővítésére és felújítására. 2004 tavaszán készült el az új igazgatósági épület, és ezzel lehetővé vált a könyvtár átalakítása is, ugyanis a megüresedett első emeleti szintet a már meglévő földszinti részhez csatolták egy építészeti igen frappáns megoldású zárt külső lépcsővel. A könyvtár alapterülete így több mint duplájára nőtt (800 négyzetméterre).

A földszinti rész az ún. zajos övezet: itt bonyolódik le a kölcsönzés, itt található a médiatár, az Európai Tanulmányi Központ gyűjteménye, a korszerű tömöraktár. A tágas és esztétikus emeleti szint az olvasóterem, a folyóirat-olvasó és a számítógépek birodalma. (A korábbi 30 olvasóhely helyett jelenleg 100 férőhely van.)

Az olvasóteremhez kapcsolódik egy 20 férőhelyes interaktív nyelvi labor, amely pályázati pénzből létesült. Új irodákat lehetett kialakítani, és eljutottunk oda, hogy már minden könyvtárosnak van saját íróasztala és számítógépe.

A könyvtár bővítése, felújítása, az új terek kialakítása, a bútorok cseréje (részben NKA támogatással), több ezer könyv ki- és visszapakolása és az előre nem tervezett munkák lebonyolítása két hónap alatt megtörtént, és 2004 szeptemberében újra kinyitottunk. Ehhez persze a tervezők és kivitelezők szakértelmén kívül kellett a könyvtárosok hihetetlen lelkesedése, munkabírása és összetartása, amely sokszor átsegített bennünket a nehézségeken. Mindezek mellett ezen a nyáron tértünk át a korábban használt TINLIB integrált rendszerről a HUNTEKÁRA. A tesztelés, a konverzió és az új rendszer megismerése is sok izgalommal járt.

2004. október 13-án tartottuk az ünnepélyes megnyitót, amelynek talán legemlékezetesebb percei azok voltak, amikor a könyvtár építéséről készült fotóinkból vetítettünk le egy összeállítást. (Megtekinthető a www.kodolanyi.hu/lib címen a Friss menüpont alatt.)

A siófoki könyvtár

2001-ben nyílt meg Siófok legszebb pontján, közvetlenül a Balaton partján a korhű stílusban felújított oktatási központ. Az épületben kialakított könyvtárhelyiség hamarosan szűk lett. Ekkor kezdte meg a főiskola a romos állapotban lévő műemlék Thanhoffer-villa felújítását a Széchenyi-tervben nyert pályázati pénzből.

2004 márciusában nyílt meg a kívül-belül gyönyörűen rendbehozott, a műemléki követelményeknek is megfelelő impozáns épület, amelynek két szintjén a főiskolai könyvtár kapott helyet.

Az állomány elsősorban az idegenforgalmi, a közgazdász- és a vendéglátóképzést szolgálja, emellett jelentős a turisztikai információs tár is, amely gyűjti a Balaton-parti településekre és a régióra vonatkozó kiadványokat.

A fiókkönyvtár kialakítása, belső berendezése alkalmassá teszi az oktatáshoz kapcsolódó rendezvények tartását, nyáron külföldi látogatók fogadását is.

Budapesti könyvtáraink

A budapesti képzés sok helyszínen folyik. Elsőként 1999-ben hoztunk létre fiókkönyvtárat, majd a fokozódó igényeket és az egyre növekvő távolságokat látva fejlesztettük tovább hálózatunkat, figyelembe véve a helyi képzési sajátosságokat. Így alakítottuk ki 2004 szeptemberében a kőbányai képzési központban az első sorban a diplomás idegen nyelvű képzést, és a nappali idegenforgalmi és kommunikációs szakmenedzser-képzést segítő és kiszolgáló forrásközpontot. Az alapvető elv az, hogy mi vigyük oda a dokumentumokat a hallgatókhoz. Hogy ez mennyire szükséges, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az első két hónapban több mint négyszáz olvasó íratkozott be.

Eddig a szakmáról írtam, de nagyon fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy mindezek megvalósításához nélkülözhetetlen volt, hogy a könyvtár fontos szerepet töltsön be a főiskola életében. A vezetés ismeri és elismeri a könyvtár munkáját. Persze ez nem ment egyik napról a másikra, nekünk könyvtárosoknak – úgy érzem – sokkal többet kell tennünk az elfogadásért, a megbecsülésért, hiszen még a teljesítménymérések is olyan „törékenyek”. Hiába a remek állomány, a szakszerű és kedves kiszolgálás, ha egy hallgatónak nem tudjuk azonnal adni a kért művet.

Mindezek ellenére vagy mellett ilyen rövid idő alatt három könyvtár átadása nem csekélység. Hadd idézzem főigazgatónk többször hangoztatott mondását:

„Azért építették meg az új igazgatósági épületet, hogy a könyvtárnak legyen helye.”

Kell ennél több?

Beniczky Zsuzsa

Jelentkezési felhívás a Debreceni Egyetem informatikus könyvtáros szakára

A Debreceni Egyetem Informatikai Kara a 2005/2006. tanévre is meghirdeti az informatikus könyvtáros szakot az egyetemi és főiskolai oklevéllel rendelkező könyvtárosok, könyvtárostanárok számára. A képzés költségtérítéses, időtartama öt félév. Az utolsó szakaszban lehetőség nyílik speciális képzésre is, informatikus könyvtáros és könyvtárostanári irányban. A végzetek informatikus-könyvtáros egyetemi oklevelet kapnak. **Jelentkezési határidő: 2005. február 15.** A tudnivalókról és a költségtérítés várható összegéről a *Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2005* című kiadványból kapnak felvilágosítást az érdeklődők. A levelező képzésre jelentkezhetnek a tanár- és tanítóképző főiskolák könyvtár szakán 2005 júniusában oklevelet szerző hallgatók is. Felvételi vizsga nincs. Tisztelettel várjuk kollégáinkat egyetemünkön.

Debreceni Egyetem Informatikai Kara

Somkuti Gabriella 75 éves

Fejérpataki László, aki a nemzeti könyvtár igazgatója volt 1894-től 1919-ig 1911-ben azt írta volt, hogy: „Én az országos Széchényi könyvtárat nemcsak könyvtárnak, hanem tudományos jellegű nagy nemzeti intézménynek tekintem, melynek fő célja a nemzeti tudományt minden eszközzel, a lehető legliberálisabb szellemben terjeszteni. Ezért igyekeztem mindig arra, hogy a könyvtár hivatali személyzete elsőrangú tudományos egyénekből alakuljon, kik a nemzeti tudomány egy-egy ágának kiváló képviselői...” Nem maradt frott malaszt ez az igazgatói szó, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai közt mindenkor szép számmal voltak komoly tudósok, országosan ismert nagy nevű akadémikusok, professzorok. Szívesen sorolnánk fel őket, ám ehhez ennek a rövidke születésnapi köszöntőnek teljes terjedelme is kevésnek bizonyulna. Hogy a nagy nevekhez *Somkuti Gabrielláét* is oda kell sorolnunk, nem lehet kétséges.

Somkuti Gabriella bizonyosan azt válaszolná, hogy épp az ellenkezője igaz. Ő csak könyvtáros volt, csak hivatalnok. És valóban, pályája legnagyobb részében az volt, egy a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában töltött fél évtized után, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, 1966-tól az Igazgatási Osztály dolgozója, majd 1970-től nyugdíjba vonulásáig az Igazgatási Osztály vezetője. Mi köze az igazgatási adminisztrációnak a tudományhoz? Kivált, ha meggondoljuk, hogy amikor Somkuti Gabriella aktív dolgozója volt az OSZK-nak, már rég- rég nem érvényesült a tudományos munkának az a megbecsülése könyvtáron belül, amely oly hosszú ideig jellemző volt. Hisz tudjuk, „annak idején” a munkaidő kilenctől egyig tartott, és az utolsó órát a könyvtárosok saját kutatómunkájuk végzésére fordíthatták. Így, ilyen körülmények közt valóban nem csoda, ha a könyvtárosok bőségesen kutattak, és volumenében is tekintélyt parancsoló publikációs tevékenységet folytathattak. De nyolc órai munka mellett? Maradt a napi munka, az adminisztráció, a hivatalnoki lét. De valóban csak az maradt?

Nem. Nemcsak az. De először azért erről is kell szólnunk. A munkaidő és az élet számosabb óráit kitöltő tevékenységről. Somkuti Gabriella nem tudósnak készült. A szülővárosában, Szegeden megkezdett egyetemi éveiben ugyan magyar–francia szakos hallgató volt, egy évre rá azonban, immáron Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarán már könyvtár szakosként tanult és végzett 1956-ban. És – említettük első munkahelyét – könyvtárosként helyezkedett el, és az is maradt nyugdíjazásáig. Felkészült, igen jó könyvtáros volt. Ám – egy rövidke olvasószolgálati periódustól eltérve – nem valamely konkrét könyvtári munkát végzett, hanem „igazgatott”. Az OSZK akkor már – régóta – nagyüzem volt. Igazgatása is nagy apparátust igényelt. Az Igazgatási Osztály feladata volt a döntés-előkészítés, az „anyagok” (tervek, koncepciók, jogszabályi hátterek, megoldási módok, jelentések stb.) kezelése, prezentálása, a vezetői kollégiumok elé tárása, az adminisztráció intézése, az „aprómunka”, ami nélkül a főosztályok és igazgatóságok vezetői éppúgy képtelenek lettek volna „lépni”, mint a főigazgatók vagy a főható-

ság. Nemcsak végtelen precizitást, nemcsak minden területen való otthonosságot, bennfentességet igényelt ez a munka, nemcsak teljes és állandó naprakészséget, de végtelen tapintatot is: egyeztetésre, harmonizálásra való képességet és készenlétet. Több mint negyedszázadig végezte ezt a munkát Somkuti Gabriella. És milyen negyedszázad volt ez! Elegendő csak arra utalni, hogy ez idő alatt került fel a Várba az OSZK. Hogy ennek az előkészítése, végrehajtása mi mindent jelentett, úgysem értheti, aki nem vett részt egy ilyen „hadműveletben”.

Somkuti Gabriella igen művelt, idegen nyelveken tudó, állandóan olvasó ember volt. A történelem érdekelte első helyen, szinte kezdettől fogva a művelődéstörténet, kivált a XVIII–XIX. századi. E korszaknak lett a specialistája, a magyar könyvtártörténet igazi, mélyjárású tudósa. A nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő, nagy várostörténész-tudós. Vörös Károly írta volt magisztrális Budapest-történetében, hogy a főváros története csak úgy lenne igazándiból megírható, ha egy gh-revizor tudását is birtokolná a történész. Igaza volt. Nos, revizori képzettségű történészekről nemigen hallhattunk. Ám amikor Somkuti Gabriella könyvtártörténeti dolgozatokat kezdett publikálni, mindenkinek feltűnhetett, hogy olyan szakember ír a XVIII–XIX. századi könyvtárakról, aki valóban tudja, mi is egy könyvtár, hogyan működik, miben áll a munkája. És persze a levéltári fondokat is másként nézi az, aki maga is levéltári anyagok kibocsátója, aki maga is naponta feljegyzéseket, jelentéseket, tervezeteket, javaslatokat készít. Egészen mást – sokkal többet – mondanak neki évszázaddal régebbi, de mégiscsak hasonló „anyagok”, mint a csak történészeknek, a csak befogadónak. Hatalmas előnnyel indul velük szemben. És ez az előny az, amiért Somkuti Gabriellának – mi úgy véljük – megérte negyedszázadon át nem, nem csak tudományos kutatással foglalkoznia. Mintaszerű szintézise, az OSZK kétszázéves jubileuma alkalmából megjelent könyve, *Az Országos Széchényi Könyvtár története 1802–1918* (Bp. 2002.) ezért is kiemelkedő tudományos produkció, ezért is az egyik legnagyobb becsű munkája a hazai könyvtártörténetírásnak. Somkuti Gabriella személyében a tudós és a hivatalnok képességei adhatk találgatást egymásnak. Ritka szerencsés konstelláció ez.

Egy születésnap köszöntő szinte nélkülözhetetlen „kelléke” az életrajz plasztikus–életes felidézése mellett az adott személy egyéniségének, szellemi portréjának felvázolása is. Ezekről e sorok frójának most le kell mondania. Egy vigaszunk akad. Somkuti Gabriella hatalmas hivatali–adminisztratív tevékenysége és csodálatos könyvtártörténeti produktói mellett verseket is írt. Igaz, a nyilvánosság elé csak igen későn bocsátott e nembeli műveiből egy kötetnyt (*Szembefordulva. Versek.* Bp., 1998). Aki a egyszerű könyvtáros, a talán még egyszerűbb tudós mellett az emberre is kíváncsi, üsse fel ezt a kötetet. Nemcsak igen intenzív esztétikai élményben lesz, lehet része (hogy Somkuti Gabriella igen jelentős költő, arról Fodor András, Pomogáts Béla és Albert Gábor méltatásai győzhetik meg a kétségeskedőt is), de az ember Somkuti Gabriellához is páratlan közelségbe kerülhet.

Az igazgatás hatalmas munkája immáron elvégezve, eredményei az OSZK munkájába szervesen, kitörölhetetlenül, de minden személyes bélyeg nélkül beépültek. A nagy tudományos munkák megírva, állandó olvasmányul kutatók és érdeklődők számára. Nem mondjuk azt, hogy további nagytanulmányokkal immáron ne jelentkezzen Somkuti Gabriella, de – versszeretőként lévén – elsősorban azt kívánjuk neki (és magunknak), hogy azt a megtalált gyönyörű lírai hangot zengesse még igen sokáig. Isten éltesse! (VK)

Hiteles beszámoló a csöndes műhelymunka és a kulturális pezsgés eredményeiről

Régi nemes hagyományt folytat a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár azzal, hogy kétévenként megjelenteti a könyvtár munkájáról számot adó évkönyveit. A központilag meghatározott feladatok ellenére valamennyi megyei könyvtár „önálló egyéniség”, amely csakis rá jellemző „személyiségvonalakat” mutat. Így van ez a tatabányai könyvtár esetében is, amelynek igazgatója, dr. Monostori Imre nemcsak a hagyományos könyvtári „szerep” megformálásában, de a tudományos műhelymunka megteremtésében is vezető szerepet vállalt. A tatabányai könyvtár a régió földrajzi adottságainak, az itt élők kulturális igényének megfelelően sajátos központtá vált. Elhivatott szakembergárdája a könyvtári munka mellett számos, értékes és érdekes rendezvénnyel gazdagítja azt a színes kínálatot, amellyel a könyvtárosok a kultúra csarnokába invitálják város és környékének lakóit. A szűken vett napi kötelességteljesítésen túl a szakmai iránti elkötelezettséggel és szeretettel végzik munkájukat az itt dolgozók, akik az igényes rendezvények sorának megszervezésével a könyvtár látogatóinak hétköznapijait ünneppé teszik. Ezekről a rendezvényekről és a könyvtár falain belül folyó izgalmas munkáról ad számot az évkönyv.

Az írások a színes kaleidoszkóp üvegcserepeinek játékát idézve jelenítik meg a bibliotéka életének sokféleségét. A szerkesztők (Takács Anna és Monostori Imre) remek arányérzékkel, két fő egységbe (*Könyv és könyvtár; Helyismeret, helytörténet*) tagoltan adják közre a könyvtár falai közt zajló munkáról beszámoló írásokat, a remek műhelytanulmányokat. Magasra állított szakmai mérce jellemzi ezeket a beszámolókat, krónikákat, amelyek 2000-tól 2003-ig veszik számba a könyvtári munkán jóval túlmutató történekeket. Az írások egyfelől a történetiség, másfelől a legújabb kori változások tükrében mutatják be a megyei könyvtár múltját és jelenét.

Ábrahám Mónika olvasásszociológiai vizsgálódása a 12–14 éves tatabányai és vértessomlói gyermekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásait tárja föl. Szerzője 1996–97-ben már végzett hasonló jellegű fölmérést, amelynek eredményeit a mostani (2004. április 21-e és május 18-a között végzett) kérdőíves vizsgálattal veti össze. A 209 tanuló válaszából kirajzolódnak a kiskamaszok huszonegyedik századi olvasási szokásai.

Mikolasek Zsófia *Magyarságtudat és Európa-ismeret általános iskolák körében* című tanulmányában, a 2003-ban végzett kérdőíves felmérés értékelését, összegzését adja közre. A megkérdezett 277 gyermek a kérdőíveket Komárom-Esztergom megye városi gyermekkönyvtáraiban (Komárom, Tata, Tatabánya, Dorog, Oroszlány, Kisbér, Nyergesújfalu) töltötte ki, éspedig az alapvető földrajzi

ismeretek Magyarországról és Európáról; Magyar és európai írók, költők, híres emberek; Magyar jelképek és ünnepek; Magyarország és Európa nevezetességei; Az Európai Unió kérdéscsoportokra adott feleletekkel.

A következő tanulmányban Pap Zsuzsanna *A TextLib bevezetésének és alkalmazásának tapasztalatait* osztja meg olvasóival. A programmal elsősorban a könyvtár két alapvető szolgáltatását, a katalogizálást és a kölcsönzést kívánták megoldani a szakemberek. A szerző főlvázolja, milyen belső munkálatok előzték meg az integrált könyvtári rendszer bevezetését, hogyan történt a kurrens, a retrospektív és az analitikus feldolgozás, miként működik a rendszer kölcsönzési modulja. 1997. január 1. és 2004. június 30-a között közel 300 000 dokumentumot dolgoztak föl a könyvtár munkatársai, akik valamennyien tudatában voltak annak, hogy „a változó világban a könyvtáraknak és a könyvtárosoknak is változniuk kell”.

Fátrai Erzsébet A könyvtárközi kölcsönzés hatékonyságának mérését választotta tanulmánya témájául. A József Attila Megyei Könyvtár tagja az Országos Dokumentum-ellátási Rendszernek (ODR). A vidéken élők esélyegyenlőségét megcélzó program keretében arra keresték a választ a munkatársak, hogy a hozzájuk beíratkozott olvasók milyen gyorsan jutnak hozzá a más könyvtáraktól kért dokumentumokhoz, azaz a kérés és a dokumentum kézhezvétele között eltelt idő mennyire felel meg az olvasó által elvárt gyorsaságnak, és mitől függ a teljesítés ideje. A könyvtárközi kölcsönzés munkafolyamatainak mérési adatait Excel-táblázatban rögzítve mutatja be a szerző.

A könyvtár igazgatója, Monostori Imre és Lehrreichné Dürgő Brigitta a megyei könyvtár rendezvényeit számba vevő cikke, a tatabányai könyvtár elmúlt, több mint tíz esztendeje jeles eseményeinek kronológiája. (*A József Attila Megyei Könyvtár rendezvényei. 1991–2003*). Az irodalmi rendezvények, a gyermekkönyvtári foglalkozások, a zenei klub rendezvényei a magyartanárok részére tartott előadás-sorozat, a Szinnyei-kör tevékenysége, valamint a középiskolásokkal folytatott délelőtti beszélgetések, mind-mind azt példázzák, hogy a jól működő könyvtár és az elkötelezett könyvtárosok munkája túlmutat a „szűken vett” könyvtári feladatokon. Irodalmi és művészeti életünk legjelesebb képviselői vettek részt ezeken a rendezvényeken, amelyek méltó „lenyomatai” a rendszerváltozás óta eltelt időszak helyi kulturális élete pezsgésének.

A kötet második, fő részét kitevő anyag helytörténeti, helyismereti kalandozásra invitálja az olvasót, akinek élménygazdag „időutazásban” lehet része, amikor Tapolcainé dr. Sáray Szabó Éva kalauzolása nyomán az 1788–1794 közötti években, Wéber Simon Péter komáromi nyomdájában megismerkedhet a korabeli kiadványokkal. A gazdagon adatolt és lábjegyzetekkel ellátott tanulmány az akkortájt divatos nyomdatechnikai eszközöket és tipográfiát is bemutatja az olvasóknak, miközben a híres nyomdász-mester irodalmi érdeklődésének irányát, kiadói politikáját is főlvázolja.

Haraszi Mihály a magyar művelődéstörténet jelentős korszakába, a XVIII. századba vezeti az érdeklődőket, egy mezővárosi katolikus plébánia könyvtárának bemutatásával. Id. Pázmány Dénes élete és politikai pályája elevenedik meg Gyüsi László írása nyomán. Számadó Emese, Kiss Vendel, Németh Gyuláné, Tanczerné Jakus Emőke és Horváth Géza valamennyien elemező munkáikkal emelik az évkönyv értékét. A kötet végén található Komárom-Esztergom megye

könyvtárainak, könyvtárosainak név- és címjegyzéke, a megye könyvtáira vonatkozó újság- és folyóiratcikkek repertórium (2000–2003), a megye könyvtárainak kiadványairól készült bibliográfia, valamint az évkönyv szerzőiről, munkatársairól szóló rövid életrajz-sor.

Előzményeihez hasonlóan mintaértékű vállalkozás az évkönyv, amely Komárom-Esztergom megyében helyismereti értékkel bír, más könyvtárakban viszont könyvtártörténeti vonatkozásai okán jelentős dokumentum. A munka nemcsak a tatabányai könyvtár pezsgő életéről és színvonalas munkájáról ad számot, de arról is, hogy ez a könyvtár olyan nyugodt, barátságos szeglete a mai rohanó világnak, ahol az olvasók és a könyvtárosok egyaránt otthon érezhetik magukat.

(A Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat József Attila Megyei Könyvtára Évkönyve. Tatabánya, JAMK, 2004. 241 p.)

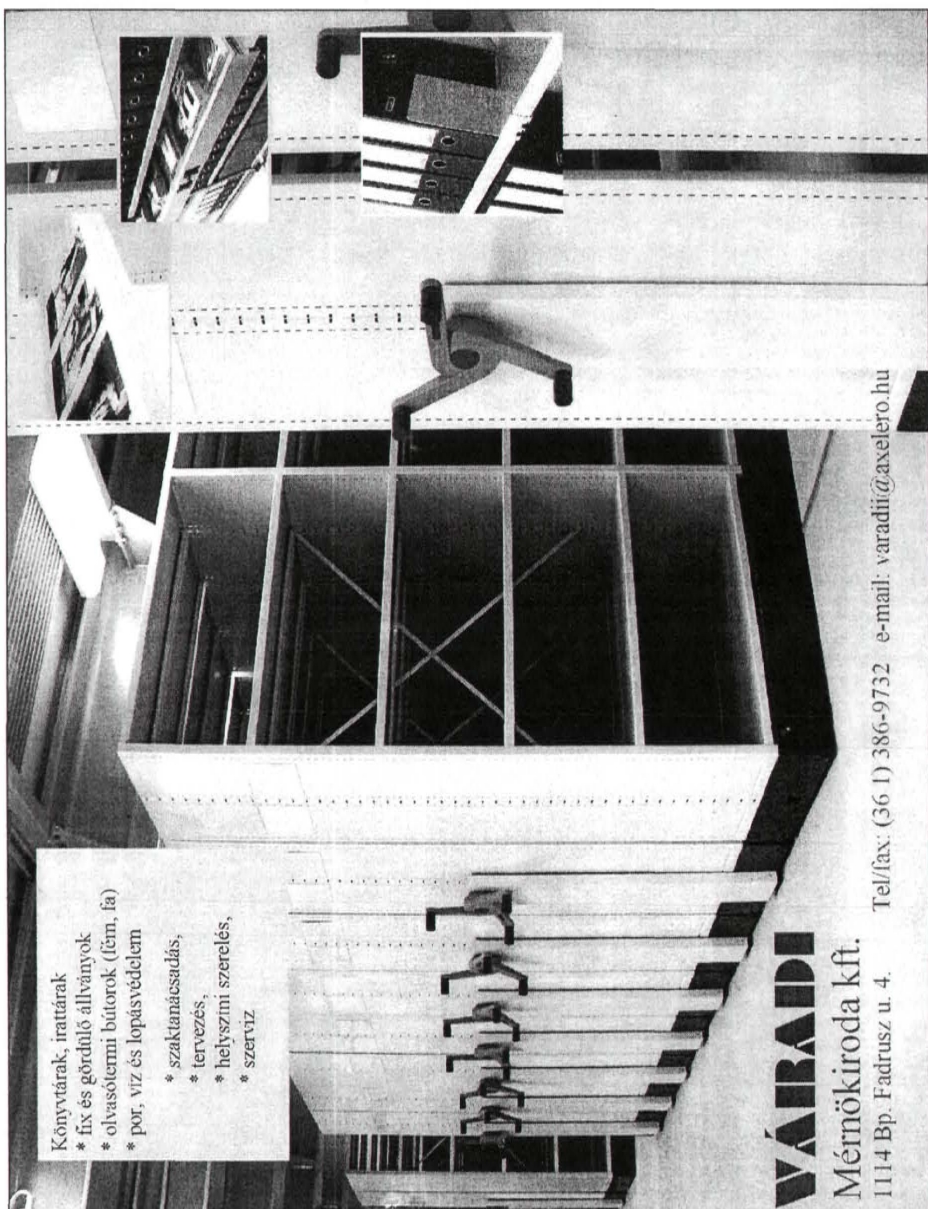
Bartók Györgyi

Albrecht Dürer: Jézus születése –
fámetszet (1511)

*Minden kedves olvasónknak, előfizetőknek,
hirdetőnknek, kollégáknak kellemes karácsonyi
ünnepet és boldog új évet kívánunk*

A Szerkesztőség

-
- * Könyvtárak, irattárak
 - * fix és gördülő állványok
 - * olvasótermi bútorok (fém, fa)
 - * por, víz és lopásvédelem
 - * szakmázasítás,
 - * tervezés,
 - * helyszíni szerelés,
 - * szervíz

VÁRADI
Mérnökiroda kft.

1114 Bp. Fadrusz u. 4.

Tel/fax: (36 1) 386-9732 e-mail: varadii@axelerio.hu

3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K

M U T A T Ó
13. évf. 2004

XI. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál. Budapest, 2004. április 23.	8. 29–38.
12. Nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium, Riga, 2004. január 26–28.	5. 28–34.
„2005 az új szolgáltatások minőségi fejlesztésének éve lesz”. Beszélgetés Mender Tibornéval az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatójával	12. 10–14.
„Az alapozás után fejlesztési feladatokkal folytatjuk...” Interjú Dipold Péterrel, a Könyvtári Intézet igazgatójával	11. 3–8.
Állományasztás (?)	8. 26–28.
Az állományasztás kérdéséről	4. 12–16.
Az állományasztás néhány kérdése	1. 3–14.
Az állományasztás tapasztalatai a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban	5. 16–19.
Állománynagyság mint fügefalevél	3. 22–26.
Alternatív információs és könyvtári stratégia 2004–2007	10. 11–17.
ARATÓ ANTAL: Fejtő Ferenc Könyvtár Fehérvárcsurgón	1. 18–20.
ARATÓ ANTAL: Figyelmeztető tények könyve (könyvismertetés)	4. 55–58.
Babiczy Béla (1919–2004) (nekrológ)	5. 52–53.
BAKOS KLÁRA: Közhasznúsági jelentés a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2003. évi tevékenységéről	7. 6–12.
Bakos Klára (interjú)	6. 19–21.
Bálint-Pataki József (interjú)	6. 5–9.
BALLA ILDIKÓ: Az információ és a könyvtár szerepe sikeres életpályák alakulásában	9. 36–43.
BALLA MÁRIA: A helyismereti információkeresés és a világháló. Bibliográfiák, életrajzi indexek, lexikonok	9. 29–36.
BARTÓK GYÖRGYI: „Beszédes história” (könyvismertetés)	7. 58–60.
BARTÓK GYÖRGYI: Hiteles beszámoló a csendes műhelymunka és a kulturális pezsgés eredményeiről (könyvismertetés)	12. 58–60.
BARTÓK GYÖRGYI: Könyvtári évszázad Hódmezővásárhelyen (könyvismertetés)	9. 59–60.
BARTÓK GYÖRGYI: Magyaregregy képes krónikája (könyvismertetés)	3. 58–59.
BARTOS ÉVA: Koncepció a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátására. „A könyvtári terület stratégiai célkitűzései 2003–2007” dokumentum Felkészülés az Európai Unió csatlakozására című fejezetének altémája	8. 10–21.

BARTOS ÉVA: Küszöbön a magyar könyvtárosképzés átalakulása	5. 3–8.
BÉ: Fiatal román könyvtára a Gandhi Gimnáziumban	5. 34–36.
<i>Benedek Jenő</i> (1916–2004) (nekrológ)	9. 57–58.
BENICZKY ZSUZSA: Három új könyvtár a Kodolányi János Főiskolán	12. 52–55.
BÉNYEI JÓZSEF: Egy évkönyv margójára (könyvismertetés)	4. 44–46.
Bényei Miklós: A kistelepülési könyvtárak helyismereti gyűjteményeinek kialakítása	2. 36–41.
BÉNYEI MIKLÓS: Újabb adalékok a hungarika bibliográfiához. Fülöp Mária: Maros megye a könyvekben 1990–1999 (könyvismertetés)	1. 55–56.
BERKE BARNABÁSNÉ: Első falat a nagy kalácsból. A nemzeti könyvtár cédulakatalógusainak retrokonverziós munkájáról	8. 29–38.
Beszámoló az Országos Könyvtári Kuratórium tevékenységéről. 2000–2003	5. 8–15.
„Beszédes história” (könyvismertetés)	7. 58–60.
Bibliográfiai munka a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtárban	1. 30–34.
Bibliotéka emlékérem 2004.	2. borítón
<i>Bilincsi Lajos</i> (1931–2004) (nekrológ)	11. 53–54.
A bírósági könyvtárak Magyarországon 1998–2003. A Bírósági Könyvtárosok II. Országos Konferenciája. Zalaegerszeg, 2004. április 27–28.	10. 39–45.
BODRITS ISTVÁN: Egy kisvárosi helyismereti műhely munkája	11. 31–36.
BOROSTYÁNINÉ RÁKÓCZI MÁRIA: Tudásalapú társadalom – információs műveltség. Az infokommunikációs technikák és az információs műveltség oktatási szempontból	2. 45–47.
<i>Borsa Gedeon</i> (könyvismertetés)	2. 58–60.
BOZZAI JUDIT: A könyvtár jövője – a jövő könyvtára (Vas Megyei Könyvtári Nap. Szentgotthárd, 2003. november 4.)	1. 38–41.
Brit–magyar könyvtári konferencia. Kecskemét, 2004. október 7.	11. 15–20.
Budapestről betűkben és bitekben. Áttekintés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének kiadványairól	9. 44–51.
A CALIMERA-program	3. 3–6.
Charta a digitális örökség védelméről. Elfogadva az UNESCO Közgyűlésének 32. ülészakán, 2003. október 17.	11. 9–13.
CZELLÁR JUDIT: Genfi Magyar Könyvtár – múlt, jelen, jövő	5. 49–51.
<i>Csapodi Csaba</i> (1910–2004) (nekrológ)	7. 54–55.
CSÍK TIBOR: Horváth Tiboré az első Füzéki István Emlékérem	1. 50–52.
DIPPOLD PÉTER: A CALIMERA-program	3. 3–6.
DIPPOLD PÉTER: Köszöntő a Magyar Könyvtárosok VI. Világtalálkozója elé	6. 3–4.
<i>Dippold Péter</i> (interjú)	11. 3–8.
<i>Droppáné Debreczeni Éva</i> (könyvismertetés)	7. 58–60.
DRÓTOS LÁSZLÓ: Az elektronikus publikálástól az elektronikus könyvtárakig	9. 20–24.
Egy évkönyv margójára (könyvismertetés)	4. 44–46.
Egy kurrens nemzeti bibliográfiai műhely az ezredfordulón (Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek Bibliográfiája Szerkesztősége)	1. 25–30.

MLM: Városi könyvtárak az ezredfordulón (Az MKE Pest Megyei Szervezete és a Csuka Zoltán Városi Könyvtár tanácskozása. Érd, 2004. szeptember 22–23.)	11. 37–38.
MIKULÁS GÁBOR: Állománynagyság mint fügefalevél	3. 22–26.
MIKULÁS GÁBOR: Alternatív információs és könyvtári stratégia 2004–2007	10. 11–17.
MIKULÁS GÁBOR: Új könyvtárvilág	2. 48–50.
Mindenki másként használja. Jegyzetsorok az e-forrás-használókról	4. 17–24.
MINERVA Plus-projekt találkozók Budapesten (2004. február 9–10.)	3. 27–30.
„A minőségmenedzsment lehetőség arra, hogy jól dolgozzunk, szeressük a munkánkat és hatékonyan működjünk együtt.” Beszélgetés Vidra Szabó Ferencsel	11. 21–24.
Mire jó a referenzs?	10. 19–21.
MOLDOVÁN ISTVÁN: MINERVA Plus-projekt találkozók Budapesten (2004. február 9–10.)	3. 27–30.
MONOK ISTVÁN: Helyismereti célú digitalizálás és a Nemzeti Digitális Könyvtár	9. 14–19.
<i>Monok István</i> (interjú)	8. 3–9.
<i>Monok István</i> két tanulmánya ürügyén	10. 57–60.
MONOK ISTVÁN, az OSZK főigazgatójának megjegyzése az Országos Könyvtári Kuratórium tevékenységéről szóló beszámolóhoz	5. 15.
MONOSTORY KLÁRA: Száz éve született Keresztury Dezső (megemlékezés)	10. 50–51.
<i>Móra László</i> 90 éves (köszöntő)	10. 49–50.
<i>N. Dvorszky Hedvig</i> (könyvismertetés)	1. 57–60.
NÁDAS ZSUZSA: Bilinesi Lajos (1931–2004) (nekrológ)	11. 53–54.
NAGY ATTILA: „Kormányeltörésben” vagy emelkedő ágban? (Köz-könyvtári dilemmák 2004 végén)	12. 14–26.
NAGY ATTILA: Irány Disneyland?	3. 35–39.
<i>Nagy Attila</i> (könyvismertetés)	4. 55–58.
NÉMEDI TIVADARNÉ: Olvasóvá nevelés a ceglédi gyermekkönyvtárban	11. 44–48.
Nemzedékek kézfogása c. rendezvény az OSZK-ban. Budapest, 2003. november 19.	1. 42–50.
Nemzeti és regionális identitás Közép-Európában (könyvismertetés)	1. 53–54.
A nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés tapasztalatai az EU-csatlakozás után	11. 25–30.
A Néprajzi Értesítő repertórium 1900–2000	11. 58–60.
NIDA JUDIT: Zene és kép: audiovizuális dokumentumok a városi könyvtárakban	11. 38–44.
Nyilvános könyvtárak a pannon térség társadalmában	10. 3–7.
A nyilvános könyvtárak jegyzékének 2003. évi állapotáról	3. 7–21.
Olvasóvá nevelés a ceglédi gyermekkönyvtárban	11. 44–48.
On-line cikkrepertórium a Széchenyi István Egyetem könyvtárában	2. 41–44.
Az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) fejlesztésének irányai	2. 3–6.

A leíró katalogizálás szabályozása Magyarországon (1925–1960) 2. rész	8. 39–49.
LENCSENÉ BOGÁR ANIKÓ: On-line cikkrepertórium a Széchenyi István Egyetem könyvtárában	2. 41–44.
A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) „vakbarát” felülete	5. 40–45.
Magyar fürdőalmanach (könyvismertetés)	5. 56–60.
A Magyar Iparművészet az ezredfordulón (könyvismertetés)	1. 57–60.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 36. Vándorgyűlése. Miskolc, 2004. július 29–31.	9. 3–6.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Békés Megyei Szervezete évfordulás ünnepsége. Mezőberény, 2003. november 17.	5. 20–28.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekciójának jubileumi ülése (Debrecen, 2003. november 20.)	1. 24–37.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete XI. Országos Tanácskozása. Szolnok, 2004. július 14–16.	9. 12–28.
	10. borítón
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete szakmai napja. Veszprém, 2004. március 31.	4. 3–11.
A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Pest Megyei Szervezete és a Csuka Zoltán Városi Könyvtár tanácskozása. Érd, 2004. szeptember 22–23.	11. 37–48.
Magyar Könyvtárosok VI. Világtalálkozója. Budapest, 2004. július 11–14.	6. 3–60.
Magyaregregy képes krónikája (könyvismertetés)	3. 58–59.
MÁNDLI GYULA: A váci és ipolysági közgyűjtemények szakmai együttműködésének története és eredményei	6. 53–60.
Még néhány kérdés az állományapasztásról	7. 27–31.
<i>Mender Tiborné</i> (az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatója) (interjú)	12. 10–14.
MERC HAJNALKA: Fél évszázad hazai lexikonkiadása	8. 49–57.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS–VAJDA KORNÉL: A hazai helyismereti munka néhány időszerű kérdése	4. 3–11.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS–VAJDA KORNÉL: Interjú Bálint-Pataki Józseffel, a Határon Túli Magyarok Hivatala elnökével	6. 5–9.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS–VAJDA KORNÉL: Interjú Kenyéri Kornéliával, a Néprajzi Múzeum könyvtárának vezetőjével	12. 45–51.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: A könyves képzés alapkönyvei	11. 55–58.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: Közkönyvtár a közösség szolgálatában	5. 46–48.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: Sajtótörténeti „fűszerkönyv” (könyvismertetés)	8. 58–60.
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS–VAJDA KORNÉL: „Sok minden megváltozott az OSZK-ban”. Beszélgetés Monok Istvánnal	8. 3–9.
M. L. M.: Kisonográfia Somogy vármegye könyvtárainak százhusz esztendejéről (könyvismertetés)	2. 56–57.
M. L. M.: Önazonosságtudat és kultúra Közép-Európában (könyvismertetés)	1. 53–54.
M.L.M.: Móra László 90 éves (köszöntő)	10. 49–50.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi bibliográfiai adatbázisa	7. 32–35.
Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgáltatában	12. 34–40.
OTTOVAY LÁSZLÓ: A Könyvek Központi Katalógusa megújult formában	1. 15–18.
Önazonosságtudat és kultúra Közép-Európában (könyvismertetés)	1. 53–54.
<i>Pallaghy Andrásné</i> (1950–2003) (nekrológ)	2. 54–55.
Pallósiné Toldi Márta: A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár esélyegyenlőségi programja	11. 13–15.
<i>Pallósiné Toldi Márta</i> (PhD-védése)	10. 3–7.
PAPP ANNA MÁRIA: Az Országos Idegennyelvű Könyvtár a nyelvi sokféleség szolgáltatában	12. 34–40.
PAPP ISTVÁN: Az ifjúság a városi könyvtár tereiben	3. 41–46.
Pármai charta. [A kulturális és tudományos tartalmak digitális hozzáféréséről] (Az Európai Unió Nemzeti Képviselők Csoportja által 2003. november 19-én Pármában elfogadott végső változat)	12. 3–10.
PEGÁN ANITA: „2005 az új szolgáltatások minőségi fejlesztésének éve lesz”. Beszélgetés Mender Tibornéval az Országos Idegennyelvű Könyvtár főigazgatójával	12. 10–14.
PEGÁN ANITA: „Az alapozás után fejlesztési feladatokkal folytatjuk...” Interjú Dippold Péterrel, a Könyvtári Intézet igazgatójával	11. 3–8.
PEGÁN ANITA: „Legyen rendszere a közös munkának, fogalmazódjanak meg közös célok, alakuljon hozzá közös cselekvési program.” Interjú Bakos Klárával, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökével	6. 19–21.
PEGÁN ANITA: „A minőségmenedzsment lehetőség arra, hogy jól dolgozzunk, szeressük a munkánkat és hatékonyan működjünk együtt.” Beszélgetés Vidra Szabó Ferencsel	11. 21–24.
POBORI ÁGNES: Még néhány kérdés az állományapasztásról	7. 27–31.
POGÁNY GYÖRGY: A Néprajzi Értesítő repertórium 1900–2000	11. 58–60.
<i>Pogány György</i> (könyvismertetés)	11. 55–58.
POGÁNYNÉ RÓZSA GABRIELLA: A leíró katalógizálás szabályozása Magyarországon (1925–1960) 1. rész.	7. 40–51.
POGÁNYNÉ RÓZSA GABRIELLA: A leíró katalógizálás szabályozása Magyarországon (1925–1960) 2. rész	8. 39–49.
A Publika Magyar Könyvtári Kör konferenciája. Budapest, 2004. április 15. és Szentendre 2004. április 16.	5. 46–48.
A Publika Magyar Könyvtári Kör műhelybeszélgetése a Pest megyei Könyvtárban. Szentendre, 2004. október 6.	11. 49–52.
RÁDY FERENC: Benedek Jenő (1916–2004) (nekrológ)	9. 57–58.
REDL KÁROLY: Beszámoló az Országos Könyvtári Kuratórium tevékenységéről. 2000–2003	5. 8–15.
REDL KÁROLY: A köztisztviselők etikai kódex	12. 30–33.
A referálás harmincegy pontja	7. 35–37.
Referenzkérdések az Országos Idegennyelvű Könyvtárban	10. 22–34.
<i>Roboz Péter</i> (1934–2004) (nekrológ)	5. 53–54.

ROZSONDAI MARIANNE: Csapodi Csaba (1910–2004) (nekrológ)	7. 54–55.
Sajtótörténeti „fűszerkönyv” (könyvismertetés)	8. 58–60.
SÁNDOR GERTRUD: A bírósági könyvtárak Magyarországon 1998–2003. A Bírósági Könyvtárosok II. Országos Konferenciája. Zalaegerszeg, 2004. április 27–28.	10. 39–45.
<i>Sándori Zsuzsanna</i> (1957–2004) (nekrológ)	9. 56–57.
SANTHÁNE ANTAL SÁRA: Budapestről betűkben és bitekben. Áttekintés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének kiadványairól	9. 44–51.
SÁNTHÁNE ANTAL SÁRA: A fővárosi reklám egy évszázada (könyvismertetés)	4. 52–55.
SÁRÁNE LUKÁTSY SAROLTA: Hol a(z) iskolai) könyvtáros mostanában?	9. 7–9.
Séta az erdőben. Digitalizálataink gyermekbetegségei	9. 24–28.
<i>Sipos Csaba</i> (könyvismertetés)	2. 56–57.
SKALICZKI JUDIT: Egy ország könyvtáros társadalma és a szakminisztérium által elfogadott stratégiának nincs alternatív változata. Megjegyzések a stratégia készítéséről formai és tartalmi szempontból	10. 17–18.
SKALICZKI JUDIT: Az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) fejlesztésének irányai	2. 3–6.
„Sok minden megváltozott az OSZK-ban”. Beszélgetés Monok Istvánnal	8. 3–9.
<i>Somkuti Gabriella 75 éves</i>	12. 56–57.
SOMOGYI JÓZSEF: A könyvtárstatisztikus megjegyzései és kérdései	7. 13–27.
SONNEVEND PÉTER: Könyvtári statisztika könyvtárosoknak. Vizontválasz Somogyi József írására	8. 22–26.
SONNEVEND PÉTER: Könyvtárügyünk az ezredfordulón – a statisztika tükrében. Jegyzetek a könyvtárstatisztikai CD-ROM kapcsán	2. 24–35.
SÓRON ILDIKÓ: Referenzkérdések az Országos Idegennyelvű Könyvtárban	10. 22–34.
<i>Surányi Béla</i> (könyvismertetés)	3. 58–59.
SÜTTŐ G. ILDIKÓ: Etikai kódex a Sanofi-Synthelabo vállalatcsoport beszerzési tevékenységéhez	12. 29–30.
SZ. NAGY LAJOS: „Használd a jók benned vetett bizalmát” (könyvismertetés)	4. 58–60.
Szakmai etikai kódex pedagógusoknak	12. 27–29.
Száz éve született Keresztury Dezső	10. 50–51.
SZÉKELYNÉ TÖRÖK TÜNDE–KRUTZLER FERENCNÉ: Az állományapasztás kérdéséről	4. 12–16.
A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár csélyegyenlőségi programja	11. 13–15.
Szövegközpontú vagy dokumentumközpontú-e a könyvtártudomány?	4. 25–27.
SZTYEHLIKNÉ TÓTH TÜNDE: Az állományapasztás tapasztalatai a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban	5. 16–19.
TAKÁCS ANNA: A könyvtári hetek története Komárom-Esztergom megyében	12. 40–44.

- Egy ország könyvtáros társadalma és a szakminisztérium által elfogadott stratégiának nincs alternatív változata. Megjegyzések a stratégia készítéséről formai és tartalmi szempontból 10. 17–18.
- Egy ötlet a külföldi folyóiratok kihasználtságának vizsgálatához 10. 45–48.
- Egy tanácskozás tanulságai 3. 40–41.
- Az elektronikus publikálástól az elektronikus könyvtárákig 9. 20–24.
- Elektronikus szolgáltatások. Műhelybeszélgetés a Pest megyei Könyvtárban. Szentedre, 2004. október 6. 11. 49–52.
- Első falat a nagy kalácsból. A nemzeti könyvtár cédulakatalógusainak retrokonverziós munkájáról 8. 29–38.
- Emberszagot érzek... (Nemzedékek kézfogása c. rendezvény az OSZK-ban. Budapest, 2003. november 19.) 1. 42–50.
- Észak-Komárom könyvtárainak története 10. 52–56.
- Etikai kódex 12. 27–33.
- Etikai kódex a Sanofi-Synthelabo vállalatcsoport beszerzési tevékenységéhez 12. 29–30.
- Az Európai Minerva Konferencia tézisei a kulturális honlapokról. Párma, 2003. november 20–21. 7. borítón
- Az Év Könyvtára 2004 11. 24.
- Az ezredforduló magyar olvasáskultúrája a Kárpát-medencében 6. 40–52.
- Fajszai Károly (1911–2004) (nekrológ) 4. 49–51.
- FAZAKAS CSONGOR: A határon túli magyar könyvtárak támogatásának alakulása a rendszerváltozás óta eltelt időben 6. 34–39.
- FEJES MÁRTON: Fajszai Károly (1911–2004) (nekrológ) 4. 49–51.
- Fejtő Ferenc Könyvtár Fehérvárcsurgón 1. 18–20.
- Fekete György (könyvismertetés) 1. 57–60.
- Fél évszázad hazai lexikonkiadása 8. 49–57.
- Fiatal romák könyvtára a Gandhi Gimnáziumban 5. 34–36.
- A fiatalok olvasóvá nevelése Maasluis-ban 3. 52–53.
- Figyelmeztető tények könyve (könyvismertetés) 4. 55–58.
- FOGARASSY MIKLÓS: Ködképek egy könyvtáros múltjából (5) Könyvtár? Statisztika? 4. 46–48.
- FOGARASSY MIKLÓS: Ködképek egy könyvtáros múltjából (4) „Óh, azok a szép napok!” 3. 54–57.
- FOGARASSY MIKLÓS: Ködképek egy könyvtáros múltjából (6). Egy lepusztult ház tüzetes leírása 9. 52–55.
- A fővárosi reklám egy évszázada (könyvismertetés) 4. 52–55.
- Futala Tibor 75 éves 2. 51–53.
- Futala Tibor (1929–2004) (nekrológ) 7. 52–53.
- Fülöp Mária (könyvismertetés) 1. 55–56.
- Gale Virtuális Referenz Könyvtár (ismertető) 7. 38–39.
9. 10–11.
- GEGES JÓZSEF–HERCSEL IMRÉNÉ–VASAS LÍVIA: Mindenki másként használja. Jegyzetsorok az e-forrás-használókról 4. 17–24.
- Genfi Magyar Könyvtár – múlt, jelen, jövő 5. 49–51.
- GEREBEN FERENC: Az ezredforduló magyar olvasáskultúrája a Kárpát-medencében 6. 40–52.

GERŐ GYULA: A helyi információtól a könyvtártörténet-írásig. Gondolatok a közhasznú információról, a helyismeretről, a könyvtáros feladatairól a helytörténet- és a könyvtártörténet-írásban	5. 20–28.
GRACZA TÜNDE: Egy ötlet a külföldi folyóiratok kihasználtságának vizsgálatához	10. 45–48.
Gyakorlatias Kalauz	2. 58–60.
„A gyermek és az ifjúság olvasási kultúrája” c. tanácskozás (Hatvan, 2003. október 13–15.)	3. 40–53.
A gyermekkönyvtár szerepe az olvasóvá nevelésben és az információközvetítésben (Utazás a nyilvántartás körül...)	1. 21–23.
GYÓRI ERZSÉBET: Futala Tibor (1929–2004) (nekrológ)	7. 52–53.
HANGODI ÁGNES: A nyilvános könyvtárak jegyzékének 2003. évi állapotáról	3. 7–21.
HARASZTI PÁLNÉ: A Kárpát-medencei könyvtáros egyesületek kerekasztal-beszélgetése és ajánlásai (Budapest, 2004. július 13.)	10. 7–10.
Három új könyvtár a Kodolányi János Főiskolán	12. 52–55.
„Használd a jók benned vetett bizalmát” (könyvismertetés)	4. 58–60.
A határon túli magyar könyvtárak támogatásának alakulása a rendszerváltozás óta eltelt időben	6. 34–39.
A hazai helyismereti munka néhány időszerű kérdése	4. 3–11.
HEGYKÖZI ILONA: Elektronikus szolgáltatások. Műhelybeszélgetés a Pest megyei Könyvtárban. Szentedre, 2004. október 6.	11. 49–52.
HEGYKÖZI ILONA: Közös kutatási program brit partnerekkel, 2002–2004	3. 30–35.
HEININGEN, WOUTER VAN: A fiatalok olvasóvá nevelése Maasluisban	3. 52–53.
A helyi információtól a könyvtártörténet-írásig. Gondolatok a közhasznú információról, a helyismeretről, a könyvtáros feladatairól a helytörténet- és a könyvtártörténet-írásban	5. 20–28.
Helyismeret – Digitalizálás – Európai Unió	9. 12–13.
Helyismereti célú digitalizálás és a Nemzeti Digitális Könyvtár	9. 14–19.
A helyismereti információkeresés és a világháló. Biobibliográfiák, életrajzi indexek, lexikonok	9. 29–36.
HERCSEL IMRÉNÉ–VASAS LÍVIA–GEGES JÓZSEF: Mindenki másként használja. Jegyzetsorok az e-forrás-használatokról	4. 17–24.
Hiteles beszámoló a csendes műhelymunka és a kulturális pezsgés eredményeiről (könyvismertetés)	12. 58–60.
HOCK ZSUZSANNA: Szakmai etikai kódex pedagógusoknak	12. 27–29.
Hol a(z iskolai) könyvtáros mostanában?	9. 7–9.
HORVÁTH TIBOR: Könyvtár az ifjúságért	3. 46–52.
HORVÁTH TIBOR: Zárszó (az MKE Bibliográfiai Szekciójának jubileumi ülésén – Debrecen, 2003. november 20.)	1. 35–37.
Horváth Tiboré az első Füzéki István Emlékérem	1. 50–52.
HÖLGYESI GYÖRGY: A Könyvtári Intézet Gyűjteményépítési információs osztályának on-line szolgáltatásai	10. 34–38.
–i–i: Könyvtárak német naptáron! (könyvismertetés)	3. 60.
Az ifjúság a városi könyvtár tereiben	3. 41–46.

Az információ és a könyvtár szerepe sikeres életpályák alakulásában Interjú Bálint-Pataki Józseffel, a Határon Túli Magyarok Hivatala elnökével	9. 36–43. 6. 5–9.
Interjú Kenyéri Kornéliával, a Néprajzi Múzeum könyvtárának ve- zetőjével	12. 45–51.
Irány Disneyland?	3. 35–39.
A jövő a könyvtár – a könyvtárak jövője	11. 15–20.
KÁLÓCZY KATALIN: Láncszemek. A határon túli magyar könyvtárügy magyarországi perspektívából	6. 10–17.
A Kárpát-medencei könyvtáros egyesületek kerekasztal-beszélgetése és ajánlásai (Budapest, 2004. július 13.)	10. 7–10.
KATSÁNYI SÁNDOR: Látomás és indulat a fővárosi könyvtár törté- netében	4. 28–43.
<i>Kenyéri Kornélia</i> (interjú)	12. 45–51.
<i>Keresztury Dezső</i> (megemlékezés)	10. 50–51.
Kismonográfia Somogy vármegye könyvtárainak százhusz esztende- jéről (könyvismertetés)	2. 56–57.
KISS GÁBOR: Állományapasztás (?)	8. 26–28.
A kisteleplüresi könyvtárak helyismereti gyűjteményeinek kialakítása Kitüntetések: Bibliotéka emlékérem 2004.	2. 36–41. 2. borítón
KOCSIS ISTVÁN: Egy tanácskozás tanulságai	3. 40–41.
KOLTAY KLÁRA: Bibliográfiai munka a Debreceni Egyetemi és Nem- zeti Könyvtárban	1. 30–34.
KOLTAY TIBOR: A könyvtáros és az információs írástudás	5. 37–39.
KOLTAY TIBOR: Mire jó a referensz?	10. 19–21.
KOLTAY TIBOR: A referálás harmincegy pontja	7. 35–37.
KOLTAY TIBOR: Szövegek központú vagy dokumentumközpontú-e a könyvtártudomány?	4. 25–27.
KOMÁROMI SÁNDOR: Az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzeti- ségi bibliográfiai adatbázisa	7. 32–35.
Koncepció a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátására. „A könyvtári terület stratégiai célkitűzései 2003–2007” dokumentum Felkészü- lés az Európai Unió csatlakozására című fejezetének altémája	8. 10–21.
KOVÁCS ILONA: A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekciójának jubileumi ülése	1. 24–25.
KOVÁCS MÁRIA: A gyermekkönyvtár szerepe az olvasóvá nevelésben és az információközvetítésben (Utazás a nyilvántartás körül...)	1. 21–23.
Ködképek egy könyvtáros múltjából (5) Könyvtár? Statisztika?	4. 46–48.
Ködképek egy könyvtáros múltjából (4) „Óh, azok a szép napok!”	3. 54–57.
Ködképek egy könyvtáros múltjából (6). Egy lepusztult ház tüzetes leírása	9. 52–55.
A Könyvek Központi Katalógusa megújult formában	1. 15–18.
A könyves képzés alapkönyvei	11. 55–58.
Könyvtár az ifjúságért	3. 46–52.
Könyvtár és információ multikulturális társadalmakban. 12. Nemzet- közi BOBCATSSS Szimpózium, Riga, 2004. január 26–28.	5. 28–34.
Könyvtár – esély a jövőhöz	9. 3–6.

Könyvtár – csély a jövőhöz. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 36. Vándorgyűlésének ajánlásai	10. borítón
A könyvtár jövője – a jövő könyvtára (Vas Megyei Könyvtári Nap. Szentgotthárd, 2003. november 4.)	1. 38–41.
Könyvtárak német naptáron! (könyvismertetés)	3. 60.
Könyvtári évszázad Hódmezővásárhelyen (könyvismertetés)	9. 59–60.
A könyvtári hetek története Komárom-Esztergom megyében	12. 40–44.
A Könyvtári Intézet Gyűjteményépítési információs osztályának on- line szolgáltatásai	10. 34–38.
Könyvtári statisztika könyvtárosoknak. Viszontválasz Somogyi Jó- zsef frására	8. 22–26.
Könyvtári trendek a statisztikai adatok tükrében (1998–2002)	2. 7–23.
Könyvtárközi kölcsönzési konzultáció az OSZK-ban 2003. novem- ber 11-én	1. 15–18.
A könyvtáros és az információs frásstudás	5. 37–39.
A könyvtárstatisztikus megjegyzései és kérdései	7. 13–27.
Könyvtárügyünk az ezredfordulón – a statisztika tükrében. Jegyzetek a könyvtárstatisztikai CD-ROM kapcsán	2. 24–35.
<i>Kőszegfalvi Ferenc</i> (könyvismertetés)	9. 59–60.
Köszöntő a Magyar Könyvtárosok VI. Világtalálkozója elé	6. 3–4.
KÖVENDI DÉNES: Emberszagot érzek... (Nemzedékek kézfogása című rendezvény az OSZK-ban. Budapest, 2003. november 19.)	1. 42–50.
A közgyűjtemények a nemzeti kulturális örökség digitalizálásában (szakértői ad hoc bizottság tézisei)	7. 3–5.
Közhasznúsági jelentés a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2003. évi tevékenységéről	7. 6–12.
Közkönyvtár a közösség szolgálatában	5. 46–48.
Közös kutatási program brit partnerekkel, 2002–2004	3. 30–35.
A köztisztviselők etikai kódexe	12. 30–33.
KRUTZLER FERENCNÉ–SZÉKELYNÉ TÖRÖK TÜNDE: Az állományapas- tás kérdéséről	4. 12–16.
A kulturális honlap minőségi követelményei. (Az Európai Minerva Konferencia tézisei. Párma, 2003. november 20–21.)	7. bortón
A külföldi magyar kulturális intézetek és könyvtáraik	6. 22–34.
KÜRTI LÁSZLÓNÉ: A nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés tapaszt- alatai az EU-csatlakozás után	11. 25–30.
Küszöbön a magyar könyvtárosképzés átalakulása	5. 3–8.
<i>Lakatos Éva</i> (könyvismertetés)	8. 58–60.
Láncszemek. A határon túli magyar könyvtárügy magyarországi perspektívából	6. 10–18.
Látomás és indulat a fővárosi könyvtár történetében	4. 28–43.
„Legyen rendszere a közös munkának, fogalmazódjanak meg közös célok, alakuljon hozzá közös cselekvési program.” Interjú Bakos Klárával, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökével	6. 19–21.
A leíró katalogizálás szabályozása Magyarországon (1925–1960) 1. rész	7. 40–51.

TAKÁCS BÉLA: Séta az erdőben. Digitalizálgatásaink gyermekbetegségei	9. 24–28.
TAPOLCAI ÁGNES: A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) „vakbarrát” felülete	5. 40–45.
Tatabányai könyvtári hét konferenciája. 2004. szeptember 27.	11. 25–30.
TÓTH LORÁND: Egy kurrens nemzeti bibliográfiai műhely az ezredfordulón (Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek Bibliográfiája Szerkesztősége)	1. 25–30.
TÓTH MÁTÉ: Könyvtár és információ multikulturális társadalmakban. 12. Nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium, Riga, 2004. január 26–28.	5. 28–34.
Tudásalapú társadalom – információs műveltség. Az infokommunikációs technikák és az információs műveltség oktatási szempontból Új könyvtárvilág	2. 45–47. 2. 48–50.
Újabb adalékok a hungarika bibliográfiához. Fülöp Mária: Maros megye a könyvekben 1990–1999 (könyvismertetés)	1. 55–56.
Az UNESCO Közgyűlésének 32. ülészaka. 2003. október 17. (Chartha a digitális örökség védelméről)	11. 9–13.
V. ECSEDY JUDIT: Gyakorlatias Kalauz	2. 58–60.
A váci és ipolysági közgyűtemények szakmai együttműködésének története és eredményei	6. 53–60.
VAJDA KORNÉL–MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: A hazai helyismereti munka néhány időszerű kérdése	4. 3–11.
VAJDA KORNÉL–MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: Interjú Bálint-Pataki Józseffel, a Határon Túli Magyarok Hivatala elnökével	6. 5–9.
VAJDA KORNÉL–MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: Interjú Kenyéri Kornéliával, a Néprajzi Múzeum könyvtárának vezetőjével	12. 45–51.
VAJDA KORNÉL–MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS: „Sok minden megváltozott az OSZK-ban”. Beszélgetés Monok Istvánnal	8. 3–9.
VK: Az állományasztás néhány kérdése	1. 3–14.
VK: Babiczky Béla (1919–2004) (nekrológ)	5. 52–53.
VK: Futala Tibor 75 éves	2. 51–53.
VK: Helyismeret – Digitalizálás – Európai Unió	9. 12–13.
VK: A jövő a könyvtár – a könyvtárak jövője	11. 15–20.
VK: Könyvtár – esély a jövőhöz	9. 3–6.
VK: Magyar fürdőalmanach (könyvismertetés)	5. 56–60.
VK: A Magyar Iparművészet az ezredfordulón (könyvismertetés)	1. 57–60.
VK: Monok István két tanulmánya ürügyén	10. 57–60.
VK: Nyilvános könyvtárak a pannon térség társadalmában	10. 3–7.
VK: Roboz Péter (1934–2004) (nekrológ)	5. 53–54.
VK: Somkuti Gabriella 75 éves	12. 56–57.
Változás az Új Könyvek állománygyarapítási tanácsadó kiadásában	1. 14.
VARANNAI ZOLTÁN: A külföldi magyar kulturális intézetek és könyvtáraik	6. 22–34.
Városi könyvtárak az ezredfordulón (Az MKE Pest Megyei Szervezeti és a Csuka Zoltán Városi Könyvtár tanácskozása. Érd, 2004. szeptember 22–23.)	11. 37–38.

Vas Megyei Könyvtári Nap. Szentgotthárd, 2003. november 4.	1. 38–41.
VASAS LÍVIA–GEGES JÓZSEF–HERCSEL IMRÉNÉ: Mindenki másként használja. Jegyzetsorok az e-forrás-használókról	4. 17–24.
VIDRA SZABÓ FERENC: Könyvtári trendek a statisztikai adatok tükrében (1998–2002)	2. 7–23.
<i>Vidra Szabó Ferenc</i> (interjú)	11. 21–24.
WITTHINGHOF JUDIT: Sándori Zsuzsanna (1957–2004) (nekrológ)	9. 56–57.
Zárszó (az MKE Bibliográfiai Szekciójának jubileumi ülésén – Debrecen, 2003. november 20.)	1. 35–37.
Zene és kép: audiovizuális dokumentumok a városi könyvtárakban	11. 38–44.
ZSIDAI JÓZSEF: Pallaghy Andrásné (1950–2003) (nekrológ)	2. 54–55.
ZSOK GIZELLA: Észak-Komárom könyvtárainak története	10. 52–56.